

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till anslag m.m. inom utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* för budgetåret 2004 samt 174 motionsyrkanden. I betänkandet behandlas också en punkt i Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR15 och fem motionsyrkanden som gäller denna.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag på samtliga punkter och avstyrker revisorernas förslag och samtliga motionsyrkanden. Partiernas respektive budgetalternativ redovisas i särskilda yttranden. I bilaga 3 återfinns en översikt av regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområdet. I övrigt finns 31 reservationer från ett eller flera partier till förmån för yrkanden på andra punkter än anslagen för 2004.

Utskottets förslag

Ytterligare resurser tillförs Skolverket för uppbyggnad och förstärkning av inspektions- och tillsynsverksamhet. Satsningen på personalförstärkning i skola och fritidshem fortsätter, och ökar successivt. Satsningen på utbildning av vuxna liksom kvalificerad yrkesutbildning fortsätter i samma omfattning som förra året. En valideringsdelegation inrättas för en period om fyra år. Delegationen skall bedriva och stödja utvecklingsarbete i valideringsfrågor utanför högskoleområdet.

I högskolelagen införs en paragraf som gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i samma lag. Anslagen till grundläggande utbildning minskar vid nio lärosäten. Begränsade ökningarna görs vid ett antal lärosäten, främst med tanke på lärarutbildning och sjuksköterskeutbildning. Lärosätenas anslag till forskning och forskarutbildning behålls på nuvarande nivå. Regeringen får bemyndigande att sluta avtal med vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården.

En viss neddragning görs av anslagen till Högskoleverket och Myndigheten för Sveriges nätuniversitet i enlighet med regeringens förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområdet. Den under tidigare budgetår tillfälliga anslagsförstärkningen till Centrala studiestödsnämnden upphör.

Anslaget till Vetenskapsrådet tillförs 25 miljoner kronor som en förstärkning av resurserna till medicinsk forskning.

Oppositionspartiernas alternativ

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet Liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet står fast vid sina egna förslag till utgiftsram. Moderaternas utgiftsram är högre än regeringens, medan de övriga partiernas är lägre.

Moderata samlingspartiet anser, liksom Folkpartiet och Centerpartiet, att ett fristående nationellt kvalitetsinstitut skall byggas upp och reserverar drygt 106 miljoner kronor till detta ändamål. Enligt Moderaterna bör Specialpedagogiska institutet integreras i Skolverket och därför föreslår partiet nära 260 miljoner kronor till Skolverket utöver regeringens förslag. Den nya Myndigheten för skolutveckling bör avvecklas, något som även Folkpartiet och Centerpartiet instämmer i. Moderaterna vill säkerställa kvalitet och tillgänglighet i specialskolan och föreslår därför nära 111 miljoner kronor mer än regeringen till Specialskolemyndigheten. Ytterligare medel till produktion av läromedel för elever med funktionshinder föreslås likaså. Bidragen till organisationer för uppsökande verksamhet bör avvecklas helt, enligt Moderaterna. Ett nytt anslag för vuxnas utbildning föreslås om nära 3,5 miljarder kronor, samtidigt som de nuvarande anslagen för Statligt stöd för utbildning av vuxna och Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning samt medel anvisade för folkhögskolan under utgiftsområde 17, föreslås avvecklas.

Moderaterna vill öka anslagen till grundläggande högskoleutbildning med 146 miljoner kronor och lärosätenas anslag till forskning och forskarutbildning (de s.k. fakultetsanslagen) med 621 miljoner kronor. De föreslår att anslaget till enskilda utbildningsanordnare höjs med 20 miljoner kronor. Rekryteringsdelegationen kan enligt Moderaterna avvecklas.

Moderaterna vill tillföra Centrala studiestödsnämnden 150 miljoner kronor. De anser att myndigheten inte skall få disponera sina avgiftsintäkter. Förslaget innebär därmed en lägre driftram för nämnden. Moderaterna vill minska anslaget till Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. med ca 11 miljoner kronor. De föreslår ytterligare 155,4 miljoner kronor under ett nytt anslag för Ökade satsningar på Vetenskapsrådet m.m., som bl.a. skall finansiera ett nationellt institut för hälsa och medicin.

Folkpartiet liberalerna anser, liksom Moderaterna och Centerpartiet, att Myndigheten för skolutveckling bör läggas ner. Anslaget till Skolverket bör minskas med 200 miljoner kronor. Vidare bör en nationell skolinspektion tillskapas, menar Folkpartiet, i likhet med Moderaterna och Centerpartiet. Folkpartiet anslår 200 miljoner kronor för detta ändamål. För anslagen Utveckling av skolväsendet, Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet och Statligt stöd för utbildning av vuxna föreslår Folkpartiet

minskningar i förhållande till regeringens förslag. När det gäller den kvalificerade yrkesutbildningen vill Folkpartiet avsätta 100 miljoner kronor mer än regeringen.

Folkpartiet vill att utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen skall ske i minskad takt, för att utrymme skall skapas för förstärkning av kvaliteten genom ökad lärartäthet. Folkpartiet vill anslå 600 miljoner kronor mer än regeringen till de s.k. fakultetsanslagen. Anslaget till Särskilda utgifter inom universitet och högskolor kan enligt Folkpartiet minskas med 100 miljoner kronor.

Folkpartiet vill minska anslaget till Högskoleverket motsvarande medlen för Rådet för högre utbildning. Genom en omfördelning mellan anslagsposterna inom anslaget till Vetenskapsrådet vill Folkpartiet skapa ökade fria forskningsresurser till de tre ämnesråden.

Kristdemokraterna anser att en lärlingsutbildning skall införas på gymnasiet och föreslår 10 miljoner kronor för detta ändamål. Vidare menar Kristdemokraterna att de fasta skoldelarna på Ekeskolan och Hällsboskolan skall återinföras och föreslår en ökning av medlen med 5 miljoner kronor till Specialpedagogiska institutet för detta ändamål. På ett flertal anslag föreslår Kristdemokraterna neddragningar jämfört med regeringens förslag. Förslaget om bidrag till vissa organisationer avvisas helt liksom regeringens förslag om inrättandet av en valideringsdelegation. De specialdestinerade medlen för personalförstärkningar i skola och fritidshem skall enligt Kristdemokraterna överföras till det generella statsbidraget till kommunerna.

Kristdemokraterna vill tillföra den grundläggande högskoleutbildningen 40 miljoner kronor för att öka antalet disputerade lärare. De föreslår ytterligare 75 miljoner kronor till forskning och forskarutbildning. Partiet anser att Rekryteringsdelegationen inte behövs och avvisar den extra per capita ersättningen till kurser inom Nätuniversitetet som regeringen föreslår. Kristdemokraterna vill att lärosätena skall få rätt att ta ut avgift för högskoleutbildning av studenter från länder utanför EES.

Kristdemokraterna är kritiska till att Myndigheten för Sveriges nätuniversitet inrättats och vill ta bort hela anslaget. Lärosätena bör själva administrera nätuniversitetet. Kristdemokraterna vill också ta bort hela anslaget till Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. och göra mindre besparingar på anslagen till Högskoleverket respektive Särskilda utgifter för forskningsändamål. De anser att det nya anslaget till Regionala etikprövningsnämnder skall minskas med 20 miljoner kronor.

Centerpartiet anser, i likhet med Moderaterna och Folkpartiet, att ett nationellt kvalitetsinstitut skall inrättas. För ett sådant institut avsätts 200 miljoner kronor, samtidigt som anslaget till Skolverket föreslås minska med 60 miljoner kronor. Centerpartiet anser även, liksom Moderaterna och Folkpartiet, att Myndigheten för skolutveckling bör avvecklas. Enligt Centerpartiets mening bör de specialdestinerade medlen för Maxtaxa i barnomsorgen, Statligt stöd för utbildning av vuxna liksom Personalförstärkningar i skola och fritidshem överföras direkt till kommunerna via det generella statsbidraget.

Bidragen till vissa organisationer för uppsökande verksamhet bör helt avskaffas. Centerpartiet vill stärka kompetens och öka insatser mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt dyskalkyli, inklusive en satsning på skolböcker, och avsätter 400 miljoner kronor för detta. Vidare vill Centerpartiet satsa 54 miljoner kronor utöver regeringens förslag på den kvalificerade yrkesutbildningen.

Centerpartiet vill utöka lärarutbildningen inom universitet och högskolor med 50 miljoner kronor. Partiet vill också höja anslagen till forskning och forskarutbildning med sammanlagt 245 miljoner kronor till universiteten och de lärosäten som har vetenskapsområde och med nästan 82 miljoner kronor till de mindre högskolorna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	5
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	8
Utskottets överväganden	17
1 Inledning	17
Utbildningspolitik.....	18
2 Barnomsorg, skola och vuxenutbildning.....	18
Inledning	18
Resultat.....	18
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	18
Barn- och ungdomsutbildning	19
Vuxenutbildning.....	23
Övergripande frågor	25
Anslag m.m.	25
Övrigt	49
3 Högskoleverksamhet	49
Inledning	49
Resultat.....	50
Ändring i högskolelagen	54
Anslag till universitet och högskolor m.m.....	55
Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.....	61
Principer för resursfördelning mellan lärosätena för grundläggande utbildning.....	64
Principer för resursfördelning mellan lärosätena till forskning och forskarutbildning	66
Utökning av vissa yrkesutbildningar	67
Förstärkning av vissa lärosäten och vissa regioner.....	69
Fristående högskolor	74
Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning	75
Kravet på full kostnadstäckning	75
Högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES	76
Distansutbildning	77
4 Vissa centrala myndigheter m.m.	78
Inledning	78
Resultat.....	78
Anslag m.m.	80
Forskningspolitik.....	91
5 Nationella och internationella forskningsresurser m.m.	91
Inledning	91
Resultat.....	91
Anslag m.m.	94

6 Anslagen inom utgiftsområde 16.....	106
Reservationer.....	108
1. Förberedelser för förändring av gymnasieskolan (punkt 1) – fp.....	108
2. Skolverkets roll (punkt 2) – kd.....	108
3. Nationellt kvalitetsinstitut (punkt 3) – m, fp, c.....	109
4. Insatser mot läs- och skrivsvårigheter m.m. (punkt 4) – c.....	109
5. Undervisning om narkotikans effekter (punkt 5) – m.....	110
6. Elevhälsa (punkt 6) – v.....	110
7. Klassmorfar (punkt 7) – kd, mp.....	111
8. Ekeskolan och Hällsboskolan (punkt 9) – m, fp, kd, c.....	111
9. Uppföljning av bidraget till personalförstärkningar (punkt 10) – fp.....	112
10. Fördelningen av studieplatser för vuxna (punkt 11) – c.....	112
11. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – m.....	113
12. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – fp.....	114
13. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – kd.....	115
14. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – c.....	115
15. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till forskning och forskarutbildning (punkt 16) – m, fp.....	116
16. Fler platser i vårdutbildningar (punkt 17) – kd.....	117
17. Fler platser i lärarutbildning (punkt 19) – c.....	117
18. Fler fristående högskolor (punkt 21) – m.....	117
19. Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning (punkt 23) – m, fp.....	118
20. Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning (punkt 23) – c.....	119
21. Kravet på full kostnadstäckning (punkt 24) – m, kd.....	119
22. Högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES (punkt 25) – kd.....	120
23. Distansutbildning (punkt 26) – kd.....	120
24. Inrättande av ett oberoende kvalitetsinstitut för den högre utbildningen m.m. (punkt 27) – fp.....	121
25. Omprövning av systemet att Centrala studiestödsnämnden finansieras genom avgiftsintäkter (punkt 29) – m, fp, kd.....	121
26. Strategi för att komma till rätta med överbelastning hos Centrala studiestödsnämnden (punkt 30) – kd.....	122
27. Frågan om att konkurrensutsätta Centrala studiestödsnämnden (punkt 31) – m, fp.....	122
28. Införande av en s.k. omvänd straffavgift för Centrala studiestödsnämnden (punkt 32) – fp.....	123

29. Utvärdering av beslutet att slå samman de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden (punkt 34) – fp	124
30. Permanentning av den utbildningsvetenskapliga kommittén (punkt 35) – kd	124
31. Bredbandsutbyggnad för att möjliggöra distansstudier (punkt 36) – c.....	125
Särskilda yttranden.....	126
1. Resultatredovisningen i betänkandet – m, fp, kd.....	126
2. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – m	126
3. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – fp	128
4. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – kd	130
5. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – c	132
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	134
Propositionen	134
Förslaget från Riksdagens revisorer	134
Följdmotioner med anledning av Riksdagens revisorers förslag.....	135
Motioner från allmänna motionstiden	135
2. Regeringens lagförslag.....	152
Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).....	152
3. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004	153

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Förberedelser för förändring av gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub515 yrkande 1.

Reservation 1 (fp)

2. Skolverkets roll

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub439 yrkande 33.

Reservation 2 (kd)

3. Nationellt kvalitetsinstitut

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub252,
2003/04:Ub367 yrkande 29,
2003/04:Ub388 yrkande 15,
2003/04:Ub392 yrkande 11,
2003/04:Ub427 yrkande 3 samt
2003/04:Ub472 yrkandena 1 och 4.

Reservation 3 (m, fp, c)

4. Insatser mot läs- och skrivsvårigheter m.m.

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub392 yrkande 10.

Reservation 4 (c)

5. Undervisning om narkotikans effekter

Riksdagen avslår motion
2003/04:So414 yrkande 2.

Reservation 5 (m)

6. Elevhälsa

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub292 yrkande 24.

Reservation 6 (v)

7. Klassmorfar

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub271 yrkande 34.

Reservation 7 (kd, mp)

8. Kompetensutveckling inom IT

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub294.

9. Ekeskolan och Hällsboskolan

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub377 yrkande 9.

Reservation 8 (m, fp, kd, c)

10. Uppföljning av bidraget till personalförstärkningar

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub417 yrkande 5.

Reservation 9 (fp)

11. Fördelningen av studieplatser för vuxna

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub391 yrkande 16 och
2003/04:Ub452.

Reservation 10 (c)

12. Ändring i högskolelagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434). Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 1.

13. Nytt avtal med vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården

Riksdagen bemyndigar regeringen att godkänna ett avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 3.

14. Kompensation till Västra Götalandsregionen för det ökade antalet platser på tandläkarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub404.

15. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub249,
2003/04:Ub290 yrkandena 4 och 8,
2003/04:Ub347,
2003/04:Ub390 yrkande 1,
2003/04:Ub414 yrkandena 1, 2 och 5,
2003/04:Ub499 yrkande 19,
2003/04:Ub516 yrkande 4,
2003/04:N341 yrkande 10 och
2003/04:Bo226 yrkande 4.

Reservation 11 (m)

Reservation 12 (fp)

Reservation 13 (kd)

Reservation 14 (c)

16. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till forskning och forskarutbildning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub414 yrkande 18.

Reservation 15 (m, fp)

17. Fler platser i vårdutbildningar

Riksdagen avslår motion
2003/04:So640 yrkande 12.

Reservation 16 (kd)

18. Fler platser i socionomutbildning

Riksdagen avslår motion
2003/04:So643 yrkande 3.

19. Fler platser i lärarutbildning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub304 yrkande 2 och
2003/04:Ub393 yrkande 2.

Reservation 17 (c)

20. Förstärkning av vissa lärosäten och vissa regioner

Riksdagen avslår motionerna

2003/04:Ub204,
2003/04:Ub209 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub219,
2003/04:Ub233,
2003/04:Ub246,
2003/04:Ub255 yrkandena 1, 2 och 4,
2003/04:Ub259 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub260,
2003/04:Ub272,
2003/04:Ub273 yrkandena 1–6,
2003/04:Ub274 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub278,
2003/04:Ub279 yrkandena 1–3,
2003/04:Ub291 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub305,
2003/04:Ub306,
2003/04:Ub311 yrkande 1,
2003/04:Ub337,
2003/04:Ub345,
2003/04:Ub346,
2003/04:Ub349 yrkande 1,
2003/04:Ub356 yrkande 1,
2003/04:Ub362,
2003/04:Ub365,
2003/04:Ub400,
2003/04:Ub405 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub422 yrkande 1,
2003/04:Ub442,
2003/04:Ub448,
2003/04:Ub451,
2003/04:Ub456 yrkandena 1–7,
2003/04:Ub468,
2003/04:Ub487,
2003/04:Ub490,
2003/04:Ub507 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub512
2003/04:Ub518,
2003/04:T470 yrkande 5,
2003/04:N341 yrkande 11.

21. Fler fristående högskolor

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub290 yrkandena 10 och 11.

Reservation 18 (m)

22. Forskning vid de fristående teologiska högskolorna

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub340.

23. Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub290 yrkande 17 och
2003/04:Ub390 yrkande 30.

Reservation 19 (m, fp)

Reservation 20 (c)

24. Kravet på full kostnadstäckning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub318 och
2003/04:Sk285 yrkande 2.

Reservation 21 (m, kd)

25. Högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub499 yrkande 20.

Reservation 22 (kd)

26. Distansutbildning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub499 yrkande 8.

Reservation 23 (kd)

27. Inrättande av ett oberoende kvalitetsinstitut för den högre utbildningen m.m.

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub414 yrkandena 8 och 9.

Reservation 24 (fp)

28. Översyn av datasystemet för samordnad antagning till högre utbildning m.m.

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub269 yrkandena 1–3.

29. Omprövning av systemet att Centrala studiestödsnämnden finansieras genom avgiftsintäkter

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR15 punkt 3 samt motionerna
2003/04:Ub1 yrkande 4,
2003/04:Ub2 yrkande 1 och
2003/04:Ub212 i denna del.

Reservation 25 (m, fp, kd)

30. Strategi för att komma till rätta med överbelastning hos Centrala studiestödsnämnden

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub1 yrkande 1.

Reservation 26 (kd)

31. Frågan om att konkurrensetsätta Centrala studiestödsnämnden

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub2 yrkande 4,
2003/04:Ub212 i denna del,
2003/04:Ub396 yrkande 2,
2003/04:Ub423 yrkandena 1 och 2 samt
2003/04:Ub443 yrkande 1.

Reservation 27 (m, fp)

32. Införande av en s.k. omvänd straffavgift för Centrala studiestödsnämnden

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub2 yrkande 5 och
2003/04:Ub396 yrkande 3.

Reservation 28 (fp)

33. Undersökning av konsekvenserna av viss nedläggning av lokalkontor hos Centrala studiestödsnämnden

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub298.

34. Utvärdering av beslutet att slå samman de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub414 yrkande 15.

Reservation 29 (fp)

35. Permanentning av den utbildningsvetenskapliga kommittén

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub497 yrkande 7.

Reservation 30 (kd)

36. Bredbandsutbyggnad för att möjliggöra distansstudier

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub390 yrkande 23.

Reservation 31 (c)

37. Förslag om prioritering av vissa forskningsområden

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub268 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub395 yrkande 1,
2003/04:Ub403,
2003/04:Ub434,
2003/04:Ub455,
2003/04:Ub461,
2003/04:Ub476,
2003/04:Ub489,
2003/04:Ub501,
2003/04:Ub508,
2003/04:Ub510,
2003/04:Sf401 yrkande 4,
2003/04:So418 yrkande 9,
2003/04:So642 yrkande 7,
2003/04:Kr230 yrkande 2,
2003/04:T474 yrkande 9,
2003/04:MJ398 yrkandena 4 och 8,
2003/04:MJ410 yrkande 7,
2003/04:Bo256 yrkande 5
2003/04:Bo259 yrkande 3 och
2003/04:Bo296 yrkande 4,

38. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m.

Riksdagen

a) anvisar anslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* för budgetåret 2004 på det sätt som framgår av bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen

proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 6 samt

avslår motionerna

2003/04:Ub256,

2003/04:Ub263,

2003/04:Ub281,

2003/04:Ub290 yrkandena 14–16 och 18,

2003/04:Ub391 yrkande 13,

2003/04:Ub392 yrkandena 2 och 15,

2003/04:Ub406,

2003/04:Ub415 yrkande 3,

2003/04:Ub417 yrkande 6,

2003/04:Ub424,

2003/04:Ub439 yrkande 35,

2003/04:Ub460 yrkande 1,

2003/04:Ub475 yrkande 2,

2003/04:Ub477,

2003/04:Ub502,

2003/04:Ub511 yrkandena 1 och 2,

2003/04:Ub514 yrkandena 1–3,

2003/04:Ub515 yrkandena 4–6,

2003/04:Fi240 yrkande 22 i denna del,

2003/04:N348 yrkande 6,

2003/04:A257 yrkande 5 och

2003/04:A305 yrkande 12.

b) bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 1 556 068 000 kr under 2005–2008.

Därmed bifaller riksdagen

proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 2.

c) bemyndigar regeringen att under 2004, i fråga om ramanslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 430 000 000 kr under 2005, högst 1 460 000 000 kr under 2006, högst 770 000 000 kr under 2007, högst 150 000 000 kr under 2008 och högst 65 000 000 kr under 2009.

Därmed bifaller riksdagen

proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 4.

d) bemyndigar regeringen att under 2004, i fråga om ramanslaget 26:3 *Rymdforskning*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 900 000 000 kr under 2005–2009.
Därmed bifaller riksdagen
proposition 2003/04:1 utgiftsområde 16 punkt 5.

Stockholm den 25 november 2003

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp)*, Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m)*, Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Nils-Erik Söderqvist (s), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp)*, Sören Wibe (s), Tobias Billström (m)*, Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Axel Darvik (fp)*, Torsten Lindström (kd)* och Håkan Larsson (c)*.

* Har ej deltagit i beslutet under förslagspunkt 38.

Utskottets överväganden

1 Inledning

Riksdagen har den 19 november 2003 beslutat bifalla regeringens förslag att utgiftsramen år 2004 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning skall vara 43 962 225 000 kr (bet. 2003/04:FiU1, rskr. 42).

Utbildningsutskottet behandlar i det följande regeringens förslag i budgetpropositionen för 2004 i vad gäller utgiftsområde 16 och motionsyrkanden som berör detta utgiftsområde.

Inledningsvis återger utskottet de mål för politikområdena Utbildningspolitik och Forskningspolitik som riksdagen fastställt (bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99) samt i korthet vissa övergripande resultatredovisningar i årets budgetproposition. Ett utförligare återgivande av resultatredovisningar i budgetpropositionen görs under de olika avsnitten i det följande. Vid återgivandet av resultatredovisningar har tyngdpunkten lagts på uppgifter som belyser svenska förhållanden i ett internationellt perspektiv.

Målet för utbildningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.

Målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet.

Sverige är ett av de länder som i relation till bruttonationalprodukten (BNP) satsar mest resurser på utbildning och forskning, ca 6,5 respektive 4 % av BNP.

Sverige har färre elever per lärare än genomsnittet för OECD och EU både inom grundskolan och gymnasieskolan. Undervisningens kvalitet kan avläsas i elevernas kunskaper. OECD:s undersökning PISA har visat att svenska 15-åringar har goda läskunskaper jämfört med jämnåriga i andra länder. Också inom områdena matematik och naturvetenskap hävdar sig svenska ungdomar relativt väl. Vidare är skillnaden mellan högpresterande och lågpresterande elever betydligt mindre i Sverige än i andra länder.

Ungdomsgrupperna i Sverige har fortfarande en lägre övergångsfrekvens till högskolan direkt efter gymnasieskolan än i flera jämförbara länder. Intresset för högskolestudier har däremot under de senaste åren ökat bland personer över 25 år och ytterst få länder har en lika hög övergångsfrekvens till högre studier i dessa äldre grupper.

Effekterna av de satsningar som har gjorts inom utbildningsområdet kan successivt avläsas i form av en alltmer välutbildad befolkning. I åldersgruppen 25–64 år hade 32 % av den svenska befolkningen en högskoleutbildning enligt OECD:s senaste mätning, som avsåg år 2001. Bland OECD-länderna hade endast Kanada, USA, Japan och Irland en högre andel. Samtidigt hade endast 19 % av den svenska befolkningen kortare utbildning än gymnasie-

skola. Bland de trettio OECD-länderna var denna andel i genomsnitt 36 % och inom EU drygt 39 %.

Sverige svarar för nästan 2 % av världens samlade publicering av vetenskapliga artiklar. Merparten av artiklarna hör till de medicinska och naturvetenskapliga områdena. Antalet vetenskapliga artiklar per invånare är högre än i USA och Japan och är även högre än i övriga EU-länder.

Utbildningspolitik

2 Barnomsorg, skola och vuxenutbildning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2004 när det gäller anslag till myndigheter och stöd inom områdena barnomsorg, skola och vuxenutbildning (anslagen 25:1–25:19), samt motioner i anslutning till dessa. Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning för områdena som ges i budgetpropositionen.

Nytt fr.o.m. år 2004 är att i princip all årlig revision av statlig verksamhet skall vara avgiftsbelagd, i enlighet med riksdagens beslut om avgifter vid Riksrevisionen (prop. 2002/03:63, bet. FiU27, rskr.189). Anslagsfinansierade myndigheter kompenseras för den kostnad som avgiften innebär genom en motsvarande höjning av anslagen, enligt regeringens förslag i budgetpropositionen.

Resultat

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Regeringen pekar på att de reformer som genomförts 2001 och 2002 har ökat efterfrågan på liksom tillgången till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Den svenska verksamheten framhålls ofta som ett internationellt föredöme. Inom EU har en överenskommelse träffats om ett gemensamt mål för utbyggnaden av förskoleverksamheten. För Sveriges del har detta mål vad gäller verksamheten för de yngre barnen redan mångfald överträffats och för de äldre barnen börjar nu målet nås. OECD har pekat ut nyckelområden som är väsentliga för en framgångsrik barnomsorgspolitik. Den generella välfärdsmodellen har därvid framhållits vilket innebär att Sverige ligger i frontlinjen i förhållande till OECD:s framgångsfaktorer. Perspektivet på förskolan som det första steget i det livslånga lärandet har också uppmärksamats av OECD.

I *förskolan* ökade antalet barn med nära 19 000 och det totala antalet uppgick under år 2002 till ca 333 600 barn. Flertalet av de nya barnen (15 000) är barn till föräldralediga, vilket hänger samman med den rätt som nu finns att ha syskon i förskoleverksamhet 15 timmar i veckan. Andelen *familjedaghem*

fortsätter att minska liksom antalet inskrivna barn. Detta beror både på minskad efterfrågan från föräldrarna och på svårigheter att rekrytera dagbarnvårdare.

Kostnaden per inskrivet barn i förskolan ökade år 2002 med 3,8 % jämfört med året innan och uppgår nu till 90 900 kr (preliminära uppgifter). På motsvarande sätt ökade kostnaden per barn i familjedaghem och är nu (preliminärt) 70 700 kr, vilket motsvarar en ökning med 5,5 % mellan åren.

Skolverket har presenterat uppgifter för genomsnittlig gruppstorlek inom förskola som visar att gruppernas storlek varit oförändrad de senaste två åren och att genomsnittet år 2002 var 17,4 barn. Det ökande barnantalet har inte påverkat gruppstorlekarna. Närvarotiderna har inte heller blivit längre i och med maxtaxereformen utan den genomsnittliga närvarotiden i förskolan har sjunkit något de sista åren till 30 timmar i veckan. De senaste åren märks en viss minskning av antalet barn per årsarbetare inom förskolan och genomsnittet år 2002 var 5,3 barn per årsarbetare. Spridningen är stor mellan olika kommuner.

Antalet barn i *fritidshemmen* har ökat efter maxtaxans införande med ca 14 000. Ungefär en fjärdedel av dessa är barn till föräldralediga men de flesta nya barn är barn till förvärvsarbetande eller studerande. Kostnaden per barn i fritidshem har ökat med 1,9 % jämfört med föregående år, och uppgår år 2002 till 29 800 kr (preliminära siffror). För fritidshemmen är det svårt att presentera ett mått på genomsnittlig gruppstorlek då spridningen i storlekar är stor. En fjärdedel av avdelningarna har fler än 41 barn. En ökning av antalet barn per årsarbetare märks i fritidshemmen. För år 2002 var genomsnittet 18,4 jämfört med 17,4 för år 2001. Spridningen är kraftig mellan kommuner. Uppföljningar av användningen av det särskilda statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem som infördes läsåret 2001/02 visar att endast en liten del av bidraget har använts till att anställa personal inom fritidshemmen.

Det kan konstateras att andelen årsarbetare med pedagogisk utbildning minskar inom såväl förskolan som fritidshemmen men att den uppgår till ca 51 respektive 56 %. Uppgifter om användningen av det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder på 0,5 miljarder kronor som är kopplat till maxtaxan inom förskoleverksamhet respektive skolbarnsomsorg visar att nära 85 % användes till personalförstärkningar, och då i första hand inom förskoleverksamheten.

Barn- och ungdomsutbildning

Regeringen anför att ett stort antal åtgärder vidtagits i enlighet med vad som tidigare aviserats i regeringens utvecklingsplan (skr. 2001/02:188). Effekterna av de statliga insatserna framträder dock inte alltid tydligt i ett skolsystem med många aktörer, framför allt inte på kort sikt, framhåller regeringen.

Lsåret 2002/03 gick ca 96 600 barn i *förskoleklass*, en minskning med ungefär 3 000 barn jämfört med föregående år. Antalet barn i förskoleklass kommer att minska de närmaste fyra åren eftersom antalet sexåringar fortsät-

ter att minska. Av alla sexåringar är det 94 % som går i förskoleklass. Ungefär 6 % av barnen i förskoleklass går i fristående skola (eller motsvarande).

Personaltätheten minskade något läsåret 2002/03, 8,0 årsarbetare per 100 elever jämfört med 8,2 föregående läsår. Den genomsnittliga kostnaden per elev för kalenderåret 2002 beräknas öka något jämfört med år 2001, 38 500 kr jämfört med 37 800 kr eller en ökning på 1,8 %. Enligt Skolverkets utvärdering av det första bidragsåret (2001/02) för statsbidraget för personalförstärkning i skola och fritidshem, har kommunerna satsat en relativt hög andel av resurserna på förskoleklassen.

Antalet elever i *grundskolan* läsåret 2002/03 uppgick till ca 1 057 200. Av dessa går ca 5,5 % i fristående skolor. Lärartätheten, beräknad som antalet lärare per 100 elever, uppgick till 7,9 (läsåret dessförinnan var motsvarande siffra 7,8). Av de tjänstgörande lärarna hade 81 % pedagogisk utbildning, vilket är en viss minskning. Enligt Skolverkets utvärdering av satsningen på personalförstärkning har den totala personaltätheten i grundskolan ökat med motsvarande 2 454 heltidstjänster. Det är 49 kommuner som redovisar en minskad personaltäthet medan resterande redovisar en ökning. Grundskolan har prioriterats framför andra verksamhetsformer. En delstudie inom utvärderingen visar att kommuner i stor utsträckning satsar resurser på elever i behov av särskilt stöd.

Den beräknade kostnaden för den kommunala grundskolan år 2002 uppgår till 62,7 miljarder kronor (förutom kostnader för skolskjuts). Jämfört med 2001 beräknas den totala kostnaden för grundskolan öka med 2,7 %. Kostnaden per elev ökade med 3,2 % och uppgår nu till 62 400 kr per elev.

Preliminär statistisk visar att eleverna våren 2003 fick bättre slutbetyg från grundskolan än de två senaste åren. Det var 89,7 % av eleverna som var behöriga att börja på gymnasieskolans nationella program, vilket är något bättre än förra årets resultat och pekar på att en tidigare negativ trend kan ha brutits. Resultaten i de enskilda ämnena är ungefär desamma som förra året. Ungefär 5 % av eleverna nådde inte målen i svenska, ungefär 7 % inte i matematik och lika många inte i engelska. I svenska som andraspråk var det ungefär 24 % som inte fick godkänt betyg.

Regeringen redovisar resultat från den internationella läsundersökningen Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS, som visar att svenska elever i årskurs 4 har den bästa läsförmågan jämfört med de 35 deltagande länderna. I Sverige är det en förhållandevis liten skillnad mellan hög- och lågpresterande elever. Enkät svar från skolledare och elever tyder också på att skolklimatet, som i detta sammanhang innefattar faktorer som trygghet, studiero och stimulerande skolmiljö, är gott. Sverige har jämförelsevis ett lägre antal elever i behov av särskilt lässtöd liksom en mindre skillnad mellan dem som behöver stöd och verkligen får det. Skönlitteratur förekommer oftare i undervisningen än i andra länder men antalet undervisningstimmar för läsundervisning är lägre än det internationella genomsnittet. Föräldrars utbildningsnivå samvarierar med elevernas resultat och det kan konstateras att svenska föräldrar är relativt högt utbildade och bl.a. läser oftare själva än för-

äldrar i de andra länderna. Gemensamt för alla länder är att flickor läser bättre än pojkar.

Sverige deltog även med elever i årskurs 3 i PIRLS-undersökningen vilket möjliggör en jämförelse med motsvarande resultat från år 1991. Det visar sig då att de svenska eleverna i dag har sämre läsförståelse än motsvarande elever för tio år sedan. Skolverket kommer att analysera dessa resultat ytterligare.

Det finns stora skillnader i resultat mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund, särskilt de som också är födda utomlands. Av de elever som lämnade grundskolan läsåret 2001/02 fick 81 % av eleverna med svensk bakgrund betyg i alla ämnen i sitt slutbetyg medan motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund (definitionen enligt Skolverkets statistik är att eleven är född utomlands eller att elevens båda föräldrar är födda utomlands) var 68 %. Skolverket tar i sin rapport *Läsförståelse hos elever med utländsk bakgrund* upp en del förklarande faktorer, t.ex. hemmens socioekonomiska status och språk som talas i hemmet. I Sverige är skillnaden i läsförståelse mellan elevgrupperna ungefär lika stor som för ett genomsnittligt OECD-land men det finns flera länder med både större respektive mindre skillnader än Sverige. Det faktum att flykting- och anhöriginvandring till Sverige under 1990-talet i stor utsträckning har skett från länder som ligger på ett relativt stort språkligt och kulturellt avstånd påverkar förutsättningarna att integrera dessa elever.

Enligt regeringen spelar de beslutade medlen till personalförstärkningar en strategiskt betydelsefull roll för att höja kvaliteten i skolan men det kan ta tid innan detta får genomslag i betygsstatistiken. Regeringen pekar också på de båda skolmyndigheternas arbete med kvalitetsfrågor vilket också kan leda till att resultaten i grundskolan kan bli bättre, bl.a. i gruppen elever med utländsk bakgrund.

Regeringen informerar också om att Skolverket f.n. genomför en nationell utvärdering av verksamheten i grundskolan och att resultaten, som skall presenteras i en samlad nationell rapport under våren 2004, också kommer att kunna jämföras med motsvarande undersökning som gjordes 1992.

Elevantalet i *särskolan* har ökat och uppgår läsåret 2002/03 till nära 14 800 elever. Lärartätheten motsvarar en nivå på 25 lärare på 100 elever. Skolverkets utvärdering av medel till personalförstärkning visar att kommunerna har satsat på att både bibehålla och att öka personaltätheten i särskolan.

Antal elever i *specialskolan* har minskat något läsåret 2002/03 och uppgår nu till ca 760 elever. Lärartätheten har ökat något, 41 lärare per 100 elever, jämfört med 39 föregående läsår. Drygt 1 100 elever fick läsåret 2002/03 reguljär grundskoleundervisning vid *svenska utlandsskolor*.

Lsåret 2002/03 gick ca 322 600 elever i *gymnasieskolan*, en ökning med drygt 11 400 jämfört med året innan. Av gymnasieeleverna är det 8,2 % som går i fristående gymnasieskolor (inkl. internationella skolor och riksinternatsskolor). Andelen elever som läser på de program som traditionellt förbereder för vidare studier är 42 %, en viss minskning. Allt fler elever går på specialutformade program, program där flertalet har en inriktning som förbereder för

vidare studier. Andelen elever som läser på program med yrkesämnen är densamma som föregående år, 41 %. På det individuella programmet läser 7 % av gymnasieeleverna. Majoriteten av kommuner kan ta in åtminstone 80 % av eleverna på deras förstahandsval men samtidigt är det 3,1 % av de sökande som inte kom in på något av sina val. Undersökningar indikerar att elevers resultat förbättras liksom att de slutför sin utbildning i högre utsträckning om de får sitt förstahandsval tillgodosett.

När det gäller könsfördelning mellan olika program kvarstår tidigare traditionella mönster och det är endast samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen som har en könsmässig jämvikt. Andelen elever som har utländsk härkomst är drygt 15 % på samtliga program med undantag av det individuella programmet där andelen är 37 %. I denna siffra ingår då den introduktionsutbildning (IVK) som ges till ungdomar som nyligen anlänt till Sverige, en utbildning där eleverna skall lära sig svenska men även ges möjlighet att erhålla kunskaper motsvarande grundskolans årskurs 9.

Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 1998 var det 73 % som fick slutbetyg inom fyra år, 75 % av eleverna med svensk bakgrund och 59 % av eleverna med utländsk bakgrund. Elever på individuella program slutför sina studier i mindre omfattning än elever på nationella och specialutformade program och de tar också längre tid på sig, t.ex. var det endast 17 % av nybörjarna på IV hösten 1998 som fick slutbetyg inom fyra år. En förklaring till den totalt minskande andelen av elever med slutbetyg som nu märks är att de elever som har stor frånvaro i en kurs numera inte betygssätts om bedömningsunderlaget anses otillräckligt, till skillnad mot tidigare där motsvarande elever fick betyget Icke Godkänd.

Det genomsnittliga betygsresultatet har förbättrats de senaste åren men resultatet uppvisar en stor spridning, t.ex. mellan olika gymnasieprogram. Den ökning som nu märks av antalet elever som får lägst betyget Godkänd i Sv/Sv2, Eng A och Ma A i slutbetyget på samtliga program kan enligt regeringen vara en konsekvens av de behörighetskrav som infördes år 1998 för studier på nationella och specialutformade program.

Av alla elever som fick slutbetyg från gymnasiet läsåret 2001/02 uppnådde fem av sex grundläggande behörighet till studier på universitet eller högskola, eller 89 % av kvinnorna och 83 % av männen. För elever med svensk bakgrund var andelen 87 %, för elever med utländsk bakgrund födda i Sverige 80 % och för elever födda utomlands 77 %. Variationen är dock stor mellan kommunerna. Av de elever som fullföljde gymnasieskolan år 1999 var 43 % registrerade vid högre utbildning inom tre år, vilket kan jämföras med den grupp som fullföljde gymnasieskolan år 1997 där motsvarande andel var 28 %. Redan nu når Sverige, tillsammans med Finland och Österrike, det av EU-ministrarna överenskomna riktvärdet att 85 % av 22-åringarna skall ha fullföljt en gymnasieutbildning. Regeringen menar att trots goda resultat internationellt sett krävs det ytterligare åtgärder för att förbättra resultaten för att nå det uttalade målet att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation. Utmaningarna är stora för gymnasieskolan vad gäller genomströmning av elever

liksom måluppfyllelse. Ett viktigt område är, enligt regeringen, att bryta den sociala och könsmässiga segregationen inom gymnasieskolan.

Antalet heltidstjänstgörande lärare uppgick läsåret 2002/03 till ca 26 300 vilket är en ökning med 4 % jämfört med föregående läsår. En liten minskning har skett i andelen tjänstgörande lärare med pedagogisk utbildning, till 78 %. Andelen lärare med pedagogisk utbildning är markant lägre i fristående skolor jämfört med kommunala. Skolverkets utvärdering av den tidigare nämnda satsningen på personalförstärkning visar att kommunerna har valt att satsa 14 % av resurserna till gymnasieskolan, vilket kan jämföras med de 17 % av elevantalet skolformen står för.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman beräknas uppgå till 22,1 miljarder kronor år 2002 (exkl. skolskjuts), vilket är en ökning med 2,4 % jämfört med föregående år och kan jämföras med ökningen i antalet elever med 2 %. Kostnaden per elev uppgår till 75 800 kr.

Antalet elever i *gymnasiesärskolan* har ökat med närmare 12 % jämfört med föregående läsår och uppgick läsåret 2002/03 till drygt 6 100 elever. Av dessa gick ca 2 450 ett individuellt program. Drygt 240 elever gick i den reguljära *gymnasieskolan vid svenska utlandsskolor* samma läsår.

Vuxenutbildning

De totala kostnaderna för den kommunala vuxenutbildningen har minskat något och uppgick till 6 miljarder kronor 2002. Kostnaden för det särskilda statsbidraget till kommunerna uppgick under samma år till närmare 2,8 miljarder kronor.

Under kalenderåret deltog ca 26 400 heltidsstuderande (omräknat) elever i *grundläggande vuxenutbildning* vilket ger en kostnad på 33 000 kr per heltidsstuderande och år.

Den särskilda satsning på vuxenutbildning som har benämnts Kunskapslyftet är nu avslutad. Målgruppen har i första hand varit vuxna arbetslösa som helt eller delvis saknat treårig gymnasiekompetens och i andra hand anställda med kort tidigare utbildning. Det särskilda statsbidraget till kommunerna finansierade, tillsammans med kommunens resurser för en egen basorganisation, den totala gymnasiala vuxenutbildningen fram t.o.m. år 2002. Sammanlagt under den aktuella perioden, 1997–2002, har nästan 1,1 miljoner personer studerat inom den kommunala vuxenutbildningen. Av dessa har ca 90 % studerat minst en kurs på *gymnasial nivå*.

För år 2002 anvisades medel motsvarande ca 73 000 årsstudieplatser. Under läsåret 2001/02 fullföljde 77 % av deltagarna den kurs på gymnasial- och påbyggnadsnivå de påbörjat. Inom grundläggande vuxenutbildning var det 58 % som slutförde sin kurs. Hösten 2002 var 68 % av de registrerade deltagarna i den kommunala vuxenutbildningen kvinnor, 60 % av deltagarna hade högst en tvåårig utbildning, 23 % var födda utomlands, 40 % var aktuella vid arbetsförmedlingen och 58 % var över 30 år.

Under 2002 fick kommunerna anordna 8 400 platser inom kommunal vuxenutbildning som riksrekryterande *påbyggnadsutbildningar* med rätt till in-

terkommunal ersättning. Den genomsnittliga kostnaden per plats och termin var ca 49 000 kr. Utöver dessa platser finns ett stort antal påbyggnadsutbildningar som inte ger motsvarande rätt till ersättning.

Inom den utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning och som anordnas av Nationellt centrum för *flexibelt lärande* (CFL) uppgick antalet kursdeltagare till nära 23 000 (varav ca 12 800 var anslagsfinansierade och resten uppdragsfinansierade). Andelen kvinnor uppgick till 47 % och medelåldern för kursdeltagarna totalt var 33 år.

År 2002 hade Myndigheten för *kvalificerad yrkesutbildning* medel motsvarande 12 500 årsstudieplatser att fördela. Under året har 846 kvalificerade yrkesutbildningar pågått med ett genomsnittligt bidrag på nära 52 600 kr per studerande och år. Andelen kvinnor i de olika utbildningarna var ca 46 % och den genomsnittliga medelåldern för samtliga studerande var 25 år. Uppföljningar visar att över 80 % av de studerande har anställning 6 månader efter genomförd utbildning.

Antalet studerande i *vuxenutbildning för utvecklingsstörda* (sär vux) uppgick läsåret 2002/03 till drygt 4 500, en ökning med drygt 2 % sedan föregående läsår. Nära hälften av deltagarna återfinns på grundsärskolenivå. I genomsnitt fick varje studerande undervisning motsvarande 2,6 elevtimmar per vecka och den genomsnittliga gruppstorleken är 2,6 deltagare. Lärartätheten har ökat sedan föregående läsår och motsvarar nu 5,4 heltidstjänster per 100 elever. Kostnaden per elev har ökat något och uppgick till ca 29 000 kr år 2002.

Under läsåret 2001/02 deltog nära 40 000 studerande i *svenskundervisning för invandrare* (sfi), en ökning med drygt 2 600 jämfört med året dessförinnan. Andelen kvinnor uppgick till 59 % och medelåldern för samtliga studerande var 33 år. I genomsnitt behöver de deltagare som klarar godkänd sfi-nivå 382 timmars undervisning. Av de deltagare som påbörjade sina studier läsåret 1999/2000 hade drygt 35 % godkänts två år senare, 55 % hade avbrutit studierna och 9 % har fortsatt studierna läsåret 2002/03. En vanlig orsak till att den enskilde inte klarar av sfi-nivån är en kort tidigare utbildning.

Lsåret 2002/03 hade 75 % av lärarna en pedagogisk utbildning men det är få som har den utbildning i ämnet Svenska som andra språk eller Svenska för invandrare som krävs för ämneskompetens i grundskolan (minst 40 poäng). Kostnaden per elev var 41 500 kr år 2002, en minskning med 2 500 kr jämfört med år 2001.

Under 2002 genomfördes 244 *kompletterande utbildningar* med någon form av statligt stöd. En majoritet (86 %) av utbildningarna är ettåriga eller längre. Flest utbildningar fanns inom områdena dans, teater, musik respektive hantverk. Drygt 7 600 personer har under året deltagit i utbildningarna, vilket är en ökning med nära 10 % jämfört med föregående år. Av deltagarna gick nära 3 700 i utbildningar som berättigar till studiestöd. Totalt sett är könsfördelningen jämn bland deltagarna och medelåldern är 29 år.

Övergripande frågor

Förberedelser för förändring av gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet om att avbryta förberedelser för förändring av gymnasieskolan.

Jämför *reservation 1 (fp)*.

Motionen

Folkpartiet anser i motion 2003/04:Ub515 yrkande 1 att förberedelserna för att driva igenom en stor **förändring av gymnasieskolan** omedelbart skall avbrytas eftersom Gymnasiekommitténs betänkande utgör otillräckligt underlag. Det är flera remissinstanser som instämmer i denna slutsats, enligt Folkpartiet, som anser att kostnaderna för en omställning av gymnasieskolan bättre kan användas till att höja kvaliteten inom utbildningsväsendet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet. Frågan om den framtida gymnasieskolan bereds nu inom Utbildningsdepartementet. Enligt vad regeringen redovisar i budgetpropositionen har en majoritet av remissinstanserna påpekat att det behövs längre tid för kursplanearbete, kompetensutveckling och planering än Gymnasiekommittén angett. Enligt budgetpropositionen delar regeringen denna syn och kommer därför, i den proposition som regeringen aviserar till våren 2004, att förordna ett ikraftträdande av en ny organisation för gymnasieskolan den 1 juli 2007.

Anslag m.m.

25:1 Statens skolverk

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 305 134 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:1 *Statens skolverk* och avslår motioner om andra anslagsbelopp.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Riksdagen bör också avslå ett motionsyrkande som rör Skolverkets roll.

Jämför *reservation 2 (kd)*.

Propositionen

I samband med myndighetsombildningen den 1 mars 2003 renodlades Skolverkets uppgifter och koncentrerades till kvalitetskontroll genom uppföljning, utvärdering, granskning och tillsyn. Genom utbildningsinspektionen skall kommuner och skolor granskas regelbundet och målet är att inspektionen skall fördubblas jämfört med tidigare. Verket har fått särskilda uppdrag som rör inspektionen av fristående skolor.

Under 2003 tillfördes Skolverkets anslag 15 miljoner kronor från anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg*, för omstrukturering av verksamheten. Under 2004 föreslås 5 miljoner kronor av dessa återföras till anslag 25:3. Dessutom föreslås att drygt 15 miljoner kronor av Skolverkets anslag förs över till anslag 25:2 *Myndigheten för skolutveckling* (som skall motsvara en fördelning på årsbasis av det tidigare anslaget, jämfört med de 10 månader som fördes över föregående år). Regeringen vill sedan tillföra Skolverket 5 miljoner kronor för att förstärka verkets inspektions- och tillsynsverksamhet.

Regeringen har beräknat anslaget till 305 134 000 kr.

Motionerna

Moderaterna föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 att vissa delar av Skolverkets verksamhet flyttas över till ett fristående kvalitetsinstitut. Dessutom föreslås att Specialpedagogiska institutet integreras i Skolverket. Moderaterna reserverar därmed ytterligare 259 730 000 kr till anslaget.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub515 yrkande 4 en neddragning på anslaget med 200 000 000 kr. Kristdemokraterna vill i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 minska anslaget med 50 000 000 kr och Centerpartiet i motion 2003/04:Ub502 med 60 000 000 kr.

Kristdemokraterna utvecklar i motion 2003/04:Ub439 yrkande 33 sin syn på Skolverket. Skolverkets uppgifter har renodlats i samband med att Myndigheten för skolutveckling inrättades, vilket är positivt, men *Skolverket* bör ha en friare *roll* gentemot regeringen i stället för att vara ett stabsorgan. Kristdemokraterna vill också betona alla skolors likhet inför lagen och att Skolverkets tillsyn skall gälla alla skolor oavsett huvudman och inriktning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena. Utskottet ansluter till regeringens beräkning vad gäller storleken på anslaget till Skolverket. Den av regeringen föreslagna anslagsstrukturen bör gälla.

När det gäller synpunkter på Skolverkets roll och ställning vill utskottet erinra om att styrning av och dialog med myndigheter ingår som en del av regeringens ansvarsområde. I detta ingår t.ex. att utforma regleringsbrev samt hantera avrapporteringar och årsredovisningar från myndigheten.

Angående Skolverkets tillsyn vill utskottet anföra att verkets utbildningsinspektion syftar till att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de

nationella målen och kontrollera att nationella krav i skolförfattningar följs. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten. Skolverket har nyligen tagit fram en inspektionsmodell med sju huvudområden inom vilka alla lokala verksamheter bedöms, som innebär att ett helhetsperspektiv tas utifrån gällande läroplaner. Av Skolverkets instruktion (SFS 2002:1160) framgår de verksamheter och skolor, förutom det offentliga skolväsendet, som verket har tillsyn över. Inom ramen för den utveckling av utbildningsinspektionen som nu pågår planerar Skolverket att inspektera 700 skolor under nästa år. Året därpå beräknas inspektionen vara fullt utbyggd och omfatta ca 1 000 skolor per år. Tanken är att varje kommun och alla skolor skall omfattas av inspektion vart sjätte år.

Med anledning av uppgifter om bristfälliga förhållanden vid vissa fristående skolor har regeringen funnit anledning att ge Skolverket i uppdrag att utveckla formerna för arbetet med fristående skolor. Inom ramen för den pågående utvecklingen av utbildningsinspektionen skall Skolverket se över rutiner och metoder för inspektion av dessa skolor, liksom för tillsynen under skolornas andra verksamhetsår. Frågan om hur läroplanernas värdegrund och allmänna mål följs i verksamheten skall särskilt uppmärksammas.

Skolverket skall vidare utveckla och skärpa formerna vid prövning om godkännande och rätt till bidrag samt utveckla och pröva metoder för regelbundna uppföljningsbesök vid nyetablerade skolor. Dessutom skall en särskild inspektion genomföras av fristående skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande.

Utskottet finner inte att riksdagen bör göra något särskilt uttalande med anledning av motionsyrkandet om Skolverkets roll och tillsynsinriktning. Utskottet har tidigare påpekat (bet. 2002/03:UbU15) att det enligt gällande regler i skollagen (1985:1100) stadgas att fristående skolor skall svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet (9 kap. 2 och 8 §§), men att en fristående skola får ha en konfessionell inriktning. Utskottet noterade vid detta tillfälle att Skolverket inom ramen för sin tillsynsverksamhet funnit vissa oklarheter i vad mån huvudmannen för en konfessionell skola tydligt skilt på skolans verksamhet och en församlings verksamhet. Vidare såg utskottet med stort allvar på att befärade missförhållanden vid ett antal konfessionella skolor inte varit kända av Skolverket, alternativt inte lett till åtgärder. Utskottet anser att det är positivt att Skolverket nu utvecklar sina rutiner och metoder för en förbättrad tillsynsverksamhet avseende fristående skolor.

25:2 Myndigheten för skolutveckling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 94 275 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:2 *Myndigheten för skolutveckling* och avslår motionsyrkanden om avveckling av anslaget samt om andra anslagsbelopp. Vidare föreslås att yrkandena avseende medel till ett nationellt kvalitetsinstitut eller skolinspektion avslås.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Riksdagen bör också avslå motionsyrkandena avseende uppgifter för ett nationellt kvalitetsinstitut.

Jämför *reservation 3 (m, fp, c)*.

Propositionen

Den sedan den 1 mars 2003 inrättade myndighetens uppgift är att stödja utveckling inom sektorn i syfte att uppnå en ökad måluppfyllelse och likvärdighet i utbildningen. En prioritering skall göras av insatser på områdena basfärdigheter och utbildningsvillkor för barn och ungdomar i segregerade områden. Myndigheten skall också främja kompetensutveckling av personal m.m.

Som nämns under anslaget 25:1 *Statens skolverk* tillförs anslaget medel från Skolverkets anslag.

Regeringen har beräknat anslaget till 94 275 000 kr.

Motionerna

Moderaterna (motion 2003/04:Ub475 yrkande 2), Folkpartiet (motion 2003/04:Ub515 yrkande 4) och Centerpartiet (motion 2003/04:Ub502) anser alla att Myndigheten för skolutveckling skall avvecklas. Folkpartiet anser att skolutveckling skall ske på lokal nivå, med stöd av universitet och högskolor. I motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 föreslår Kristdemokraterna en neddragning av anslaget med 40 000 000 kr.

Ett fristående *nationellt kvalitetsinstitut* med uppgift att löpande utvärdera skolan bör inrättas, enligt Moderaterna i motion 2003/04:Ub427 yrkande 3. En nödvändig åtgärd för att höja kvaliteten i skolan är att förbättra uppföljning och utvärdering och göra resultaten mer tillgängliga för elever, föräldrar och personal. För inrättandet av ett sådant institut föreslår Moderaterna 106 425 000 kr i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2. I motion 2003/04:Ub252 menar Moderaterna att stor vikt måste läggas vid arbetet med att säkra den svenska skolans kvalitet. Den boskillnad som gjorts genom att bryta ut Myndigheten för skolutveckling från det gamla Skolverket var en början till att skapa en tydligare ordning, men det var inte tillräckligt. Därför måste ett fristående nationellt kvalitetsinstitut inrättas. Ett sådant institut skall komplettera den uppföljning och utvärdering som måste bedrivas vid varje skola, lokalt av berörda huvudmän och även i någon mån av Skolverket. Enligt

Moderaterna i motion 2003/04:Ub472 skall institutet ha till uppgift både att löpande granska och följa kvalitetsutvecklingen på enskilda skolor och att följa utvecklingen i det samlade skolsystemet (yrkande 1). Institutet för kvalitetsgranskning i skolan bör löpande publicera namnen på såväl de skolor som inte uppfyller de nationella kvalitetsmålen som de skolor som väl uppfyller kraven (yrkande 4).

Även Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub388 yrkande 15 att en nationell skolinspektion inrättas för att kraftigt stärka statens utvärdering och uppföljning av skolans resultat. Inspektionens ansvarsområde skall vara tillsyn och utvärdering av skolväsendet, enligt Folkpartiet, som i motion 2003/04:Ub515 yrkande 4 föreslår 200 000 000 kr till ett sådant institut. I motion 2003/04:Ub367 yrkande 29 föreslås att Skolverket behåller sina myndighetsuppgifter samtidigt som en ny myndighet tillskapas för att stärka statens roll i utvärderingen. Den nationella skolinspektionen skall granska kvaliteten i såväl kommunala som fristående skolor samt säkerställa likvärdighet i bedömningen av nationella prov och det nationella betygssystemet.

Även Centerpartiet föreslår 200 000 000 kr till inrättandet av ett nationellt kvalitetsinstitut (motion 2003/04:Ub502). Ett sådant institut bör ge kommunerna stöd i kvalitetsarbetet i stället för den existerande utvecklingsmyndigheten. Uppgiften bör vara såväl att sammanställa uppgifter för nationella jämförelser som att utveckla metoder för att förbättra utvärderingen och stödja kommunernas kvalitetsarbete, enligt motion 2003/04:Ub392 yrkande 11.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens anslagsförslag samt avslår motionsyrkandena. Som utskottet tidigare anfört (senast i budgetbetänkandet hösten 2002) anser utskottet att den nu införda myndighetsstrukturen är ändamålsenlig. Den granskande och den kvalitetsbedömande uppgiften förstärks genom Skolverkets nya roll samtidigt som kommuner får stöd i sitt arbete att nå de fastställda målen genom Myndigheten för skolutveckling.

Utskottet vill också erinra om den uppföljnings- och utvärderingsinformation som finns tillgänglig på Skolverkets webbplats, bl.a. via den särskilda databasen SIRIS där aktuella granskningar rörande en viss kommun eller skola återfinns. Bland Skolverkets nationella utvärderingar kan här t.ex. nämnas den pågående utvärderingen av verksamheten i grundskolan (NU 03) där resultat kommer att presenteras under våren 2004.

25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 197 894 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg*. Motionsyrkanden om andra anslag, andra anslagsbelopp och anslagsvillkor bör avslås.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkandena avseende insatser mot dyslexi och dyskalkyli, undervisning om narkotikans effekter, insatser för ökad elevhälsa, projekt med s.k. klassmorfar samt kompetensutveckling inom IT.

Jämför *reservationerna 4 (c), 5 (m), 6 (v) och 7 (kd, mp)*.

Propositionen

Anslaget används främst till de insatser som Myndigheten för skolutveckling genomför för att stödja och stimulera bl.a. kommuner i arbetet med verksamhetsutveckling. Dessutom används anslaget för utveckling av nationella prov, statlig rektorsutbildning, främjande av skolväsendets internationalisering, bidrag till vissa organisationer, annat centralt initierat utvecklingsarbete inom utbildningssystemet samt administration, uppföljning och utvärdering av vissa uppdrag m.m. Exempel på verksamheter som finansieras via detta anslag är satsningar för att stimulera utveckling och användning av IT i skolan, stöd till utveckling av vuxenutbildning. Från anslaget finansieras också den av regeringen nyinrättade jämställdhetsdelegationen, matematikdelegationens fortsatta arbete samt den delegation för yrkesutbildning som skall tillsättas. Dessutom skall det nationella centrumet för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom liksom lärarutvecklingsprojektet Attraktiv skola stödjas med medel från anslaget.

Det tillskott till anslaget på 161,9 miljoner kronor som skedde budgetåret 2003 i syfte att förstärka kvalitetsarbetet enligt utvecklingsplanens förslag, förs nu tillbaka till respektive anslag. Anslaget tillförs samtidigt 5 miljoner kronor i år av de 15 miljoner kronor som föregående år fördes till anslag 25:1.

Regeringen har beräknat anslaget till 197 894 000 kr.

Motionerna

Folkpartiet föreslår en neddragning av anslaget med 50 000 000 kr i motion 2003/04:Ub515 yrkande 4 medan Kristdemokraterna föreslår en minskning av anslaget med 170 000 000 kr i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3.

Centerpartiet vill i motion 2003/04:Ub502 stärka kompetensen och öka *insatserna mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt dyskalkyli*. I de medel om 400 000 000 kr som Centerpartiet avsätter skall även en satsning på skolböcker ingå. Centerpartiet utvecklar i motion 2003/04:Ub392 yrkande 10 vad

som skall ingå i den särskilda satsningen innefattande bl.a. program för matematik och läs- och skrivutveckling från förskolan och genom hela grundskolan. Några moment som bör ingå i en sådan satsning: specialisttjänster för lärare bör inrättas, Skolverket bör få i uppdrag att sammanställa en erfarenhetsdatabas med exempel på hur skolor arbetar med läs- och skrivproblem, tester bör införas för att tidigt upptäcka de barn som har olika slags läs- och skrivsvårigheter, forskning bör stimuleras kring läs- och skrivsvårigheter, lärare bör få möjlighet att ta tjänstledigt för att ägna sig åt forskning, läromedel för elever med läs- och skrivsvårigheter bör utvecklas och resurser till skolbiblioteken bör tillföras.

I motion 2003/04:So414 yrkande 2 begär Moderaterna att **undervisningen om narkotikans effekter** skall påbörjas tidigare än i dag.

Vänsterpartiet anser i motion 2003/04:Ub292 yrkande 24 att Myndigheten för skolutveckling bör ges direktiv att följa, initiera och verka för ökat samarbete mellan den kommunala organisationen för **elevhälsa** och barn- och ungdomspsykiatri och för utvecklat samarbete vid överlämnandet från barnvårdscentraler till kommunal elevhälsa.

Miljöpartiet pekar i motion 2003/04:Ub271 yrkande 34 på de positiva resultaten av försöken med **s.k. klassmorfar** och vill verka för att projekten med klassmorfar utvecklas och permanentas. Projekten har subventionerats från staten men tyvärr är pengarna slut i många kommuner.

I motion 2003/04:Ub477 (s) tar motionärerna upp frågan om information, stöd och rådgivning till personer med läs- och skrivsvårigheter. Den aviserade förlusten av statsbidraget till verksamheten Skriv-Knuten, informations- och rådgivningsverksamhet som bedrivs av Förbundet Funktionshindrade med läs- och skrivsvårigheter (FMLS), kan medföra att verksamheten läggs ner. Det finns dock, enligt motionärerna, ett stort behov av stöd och rådgivning i dessa frågor.

Det särskilda statsbidraget för pedagogisk utveckling av skolväsendet och barnomsorgen behandlas i motion 2003/04:Ub256 (s). Motionärerna önskar att ett förtydligande ges till Myndigheten för skolutveckling om bestämmelserna i förordningen (1998:1636) om vissa statsbidrag för utveckling av skolväsendet och barnomsorgen så att den ursprungliga målgruppen finskspråkiga elever får del av bidragen. Enligt motion 2003/04:Ub294 (s) är en fortsatt satsning på lärande och **kompetensutveckling inom elektroniska kommunikationer** och multimedier i skolan nödvändig. Nu när ITiS-projektet är nedlagt bör Myndigheten för skolutveckling ges i uppdrag att undersöka möjligheterna till en fortsatt satsning på lärande och kompetensutveckling, enligt motionären.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av anslaget och avstyrker därmed motionsyrkanden om andra anslagsbelopp. Övriga motionsyrkanden bör också enligt utskottets uppfattning avslås av riksdagen av skäl som redovisas nedan.

I likhet med motionärerna anser utskottet att satsningar på att stödja läs- och skrivutveckling är angelägna. Myndigheten för skolutveckling arbetar med dessa frågor på flera sätt. Projektet Språkrum, som kommer att avrapporteras i slutet av detta år, har under flera års tid stött förskolors och skolors arbete med språkutveckling, med inriktning på förbättrade läs- och skrivmiljöer. En annan uppgift för projektet har varit att stärka och utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll. I slutet av året kommer ett utvecklings- och forskningsprojekt också att redovisas där utvecklingsområden identifieras och förslag ges på fortsatta insatser inom området. Myndigheten skall också fortsätta att bedriva insatser på detta område, t.ex. sprida lärande exempel på hur skolor och kommuner kan utveckla system för elevernas läsutveckling. Specialpedagogiska institutet har till uppgift att ge råd och stöd i specialpedagogiska frågor till kommuner och skolor samt att utveckla läromedel för barn och unga med funktionshinder. Vidare kan också nämnas den särskilda matematikdelegationen, som bl.a. har i uppgift att utveckla matematikundervisningen och stimulera utvecklingsarbete inom detta område.

Angående yrkandet om tidigare undervisning om effekter av narkotikaanvändning hänvisar utskottet till att Myndigheten för skolutvecklingen och Statens Folkhälsoinstitut nyligen redovisat ett regeringsuppdrag om insatser som kan vidtas för att stärka både den alkohol- och den narkotikaförebyggande verksamheten i skolan. Ett antal av insatserna kommer att genomföras under nästa år.

I fråga om yrkandet om elevhälsa erinrar utskottet om uppdraget till Myndigheten för skolutveckling att fördjupa kommunernas och skolornas kunskap om sambanden mellan lärande, värdegrund och hälsa. I uppdraget ingår att genomföra insatser inom berörda områden bl.a. genom samverkan på lokal, regional och central nivå. Uppdraget skall redovisas i slutet av år 2003.

Utskottet har tidigare uttalat sig positivt om verksamheter som projektet Klassmorfar men samtidigt påpekat att det ankommer på lokala organ att besluta om sådana verksamheter.

Ansvarig myndighet har möjlighet att från detta anslag bevilja bidrag till vissa organisationer. Verksamheten Skrivknuten, som bedrivs av Förbundet Mot Läs- och Skrivsvårigheter, har t.ex. beviljats bidrag enligt regleringsbrev till Myndigheten för skolutveckling (tidigare Skolverket). Enligt utskottet är det regeringen som bör avgöra lämplig utformning av regleringsbrev och därmed den detaljeringsnivå som ansvarig myndighet har att följa vad gäller användning av anslagsmedel. Utskottet noterar att utbildningsministern den 12 november 2003 i ett svar på en skriftlig fråga om Skrivknutens finansiering anger att verksamheten även nästa år kommer att erhålla ekonomiskt stöd.

I enlighet med förordningen (1998:1636) om vissa statsbidrag för utveckling av skolväsendet och barnomsorgen har Myndigheten för skolutveckling (tidigare Skolverket) att lämna bidrag till ett antal ändamål. Från och med år 2002 har myndigheten enligt förordningen möjlighet att stödja pedagogiska

insatser för barn och ungdomar som talar ett nationellt minoritetsspråk. Tidigare gällde denna möjlighet endast finskspråkiga elever.

Myndigheten för skolutveckling har det sammanhållande nationella ansvaret för fortsatta insatser och för att stimulera utveckling av användningen av IT i skolan. Myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ta till vara, utveckla och sprida de erfarenheter som finns från ITiS-satsningen.

25:4 Specialpedagogiska institutet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 332 820 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet*. Motionsyrkanden med förslag om att myndigheten skall upphöra bör avslås liksom motionsyrkandet med förslag om annat anslagsbelopp.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m)* och *4 (kd)*.

Riksdagen bör också avslå ett motionsyrkande rörande Ekeskolan och Hällsboskolan.

Jämför *reservation 8 (m, fp, kd, c)*.

Propositionen

Specialpedagogiska institutet bildades den 1 juli 2001 och är en rikstäckande myndighet för statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor. Dess uppgift är att ge stöd i frågor som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder till kommuner och andra huvudmän som ansvarar för förskola, skola, skolbarnsomsorg och vuxenutbildning. Institutet är organiserat i fem regioner (Umeå, Örebro, Stockholm, Göteborg och Malmö) som bl.a. arbetar med råd och handledning till arbetslag, specialpedagoger och rektorer, kompetensutveckling samt information till bl.a. föräldrar i specialpedagogiska frågor. I myndigheten ingår dessutom Resurscenter syn, Resurscenter döv/hörsel, Resurscenter dövblind samt Resurscenter tal och språk som har i uppdrag att genomföra utredningar och träning av enskilda barn och ungdomar samt ge information och utbildning till föräldrar, lärare och annan personal.

Vid Resurscenter syn (motsvarande Ekeskolan i Örebro) och Resurscenter tal och språk (motsvarande Hällsboskolan i Sigtuna), får barn som är synskadade eller gravt språkstörda fullgöra sin skolplikt. Frågan om former för s.k. visstidsplacering i skoldelen har utretts (SOU 2002:106) och regeringen aviseras att den skall återkomma med förslag i frågan under våren 2004.

Myndigheten får intäkter via ersättning från kommunerna för elever vid ovannämnda båda resurscenter. Kostnader som inte finansieras med intäkter finansieras via anslaget.

Anslaget får även användas för att finansiera kostnader med anledning av uppdraget att utveckla läromedel för elever med funktionshinder (se även under 25:5). En översyn har gjorts i fråga om statens engagemang för lärome-

del för barn, elever och vuxna med funktionshinder (SOU 2003:15), och regeringen aviserar att den under år 2004 avser att tydliggöra institutets uppdrag i detta avseende.

Regeringen har beräknat anslaget till 332 820 000 kr.

Motionerna

Moderaterna föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 att Specialpedagogiska institutet integreras i Skolverket och att delar av institutets anslag överförs till Specialskolemyndigheten för att säkerställa kvalitet och tillgänglighet i den fasta organisationen för specialskolan. Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 ytterligare 5 000 000 kr i förhållande till regeringens förslag som en del av en satsning på återinförandet av de fasta skoldelarna på *Ekeskolan och Hällsboskolan*. I motion 2003/04:Ub377 yrkande 9 understryker Kristdemokraterna att det är nödvändigt att de fasta skoldelarna får vara kvar och utvecklas för att möta behoven hos gruppen elever med svårare funktionshinder. Beslutet att lägga ned de fasta delarna bör omprövas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsbelopp och avstyrker alltså yrkandet att Specialpedagogiska institutet skall upphöra. Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt liknande yrkanden. Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än att nuvarande myndighetsstruktur är den lämpligaste.

Utskottet föreslår också avslag på yrkandet om Ekeskolan och Hällsboskolan. Riksdagen beslutade hösten 1999 att elever med synskada respektive grav språkstörning inte längre skulle tillhöra den statliga specialskolans målgrupp (prop. 1998/99:105, bet. 1999/2000:UbU4, rskr. 1999/2000:14). Riksdagens beslut innebar en successiv avveckling av de fasta skoldelarna vid dessa skolor. En utbyggnad av resurscenterverksamheten skulle samtidigt ske. Frågan om omprövning av nämnda beslut har återkommande behandlats av utskottet, senast under förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU1 och bet. 2002/03:UbU8). Utskottet finner inte heller nu skäl för riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande.

Utskottet vill framhålla att Skolverket, som har sektorsansvar inom handikappolitiken, har i uppdrag att belysa villkoren för funktionshindrades utbildning och att verket avser att samarbeta i dessa frågor med Specialpedagogiska institutet. I betänkandet *Visstidsplaceringar vid statliga resurscenter* (SOU 2002:106) lämnar utredaren förslag om hur vistidsutbildningen vid de två statliga resurscentren vid tidigare Ekeskolan respektive Hällsboskolan kan organiseras och regleras. Betänkandet bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag våren 2004. Regeringens förslag i dessa frågor bör avvaktas, enligt utskottet.

25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 23 077 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder*. Motionsyrkandet med förslag om annat anslagsbelopp bör avslås.

Jämför *särskilt yttrande 2 (m)*.

Propositionen

Specialpedagogiska institutet har ansvar för utveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder. Intäkter från läromedelsförsäljningen finansierar delvis verksamheten. De kostnader som inte täcks därigenom finansieras från detta anslag (eller 25:4).

Regeringen har beräknat anslaget till 23 077 000 kr.

Motionen

Moderaterna anser att bristen på anpassade läromedel för elever med funktionshinder fortfarande är ett problem och föreslår 1 038 000 kr utöver regeringens förslag till detta anslag i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandet. Utredningen om läromedel för barn, elever och vuxenstudenter med funktionshinder lämnade i början av år 2003 sitt slutbetänkande *Läromedel-specifikt* (SOU 2003:15). Enligt budgetpropositionen delar regeringen utredningens uppfattning att det är viktigt att samarbetet mellan staten och läromedelsproducenterna i dessa frågor tydliggörs. Regeringen avser därför att under nästkommande år tydliggöra Specialpedagogiska institutets uppdrag gällande utveckling och produktion av läromedel för funktionshindrade. Enligt utskottet bör detta avvaktas innan något ställningstagande tas om eventuella ändringar av anslaget.

25:6 Specialskolemyndigheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 242 333 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:6 *Specialskolemyndigheten*. Motionsyrkanden med förslag om annat anslagsbelopp bör avslås.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m) och 4 (kd)*.

Propositionen

Myndigheten består av sex skolenheter, varav fem regionala specialskolor för döva och hörselskadade elever (i Örebro, Härnösand, Stockholm, Vänersborg och Lund) och en nationell specialskola för döva och hörselskadade med utvecklingsstörning samt för dövblindfödda elever (i Gnesta). Intäkter från kommuner som har elever i specialskolan disponeras av myndigheten och kostnader som inte finansieras på detta sätt skall finansieras via anslaget.

Regeringen har beräknat anslaget till 242 333 000 kr.

Motionerna

Delar av Specialpedagogiska institutets anslag skall föras till Specialskolemyndighetens anslag för att säkerställa kvalitet och tillgänglighet i den fasta organisationen menar Moderaterna som i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 föreslår ytterligare 110 940 000 kr utöver regeringens förslag. Moderaterna anser att det finns behov av statliga specialskolor och understryker att det är viktigt att säkerställa hög kvalitet i undervisningen och vid resurscentren.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 en neddragning av anslaget med 15 000 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena om andra anslagsbelopp. Frågan om myndighetsstruktur inom området behandlas under anslag 25:4 *Specialpedagogiska institutet*.

25:7 Särskilda insatser på skolområdet**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 278 037 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:7 *Särskilda insatser på skolområdet*.

Propositionen

Från anslaget fördelas medel huvudsakligen som bidrag till kommuner för samordnade regionala utbildningsinsatser för elever med funktionshinder och utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet, samt som bidrag till kommuner för riksrekryterande gymnasieutbildning för bl.a. rörelsehindrade, döva och hörselskadade elever. Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever. Föregående års överföring på 2,1 miljoner kronor från anslaget till anslag 25:3 återförs nu.

Regeringen har beräknat anslaget till 278 037 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det begärda beloppet.

25:8 Sameskolstyrelsen**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 32 377 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:8 *Sameskolstyrelsen*.

Propositionen

Myndigheten är styrelse för de sex sameskolorna och den integrerade samiska undervisningen i den kommunala grundskolan i nio kommuner. Sameskolstyrelsen får även efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklass och förskole- och fritidshemsverksamhet för samiska barn. Intäkterna för verksamheten får delvis disponeras för kostnaderna.

Regeringen har beräknat anslaget till 32 377 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det begärda beloppet.

25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 3 660 000 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:9 *Maxtaxa i barnomsorgen m.m.* Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om avskaffande av anslaget.

Jämför *särskilt yttrande 5 (c)*.

Propositionen

Under anslaget bekostas statsbidrag till de kommuner som har infört systemet med maxtaxa i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder som lämnas till dessa kommuner. Dessutom finansieras Skolverkets arbete med administration av bidraget samt den uppföljning av reformen som verket ansvarar för. Riksdagen beslutade i juni 2003 i samband med beslutet om den ekonomiska vårpropositionen om en höjning av den högsta avgiften i maxtaxan fr.o.m. den 1 januari 2004. De höjda avgifterna innebär möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna, och regeringen sänker i och med detta statsbidraget till kommunerna.

Regeringen har beräknat anslaget till 3 660 000 000 kr.

Motionen

Centerpartiet förespråkar i motion 2003/04:Ub502 att det specialdestinerade statsbidraget omvandlas till ett generellt statsbidrag och överförs till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Därmed yrkar Centerpartiet avslag till anslaget om 3 660 000 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens anslagsförslag och avslår motionsyrkandet om att överföra statsbidraget till det generella bidraget till kommunerna. Utskottet erinrar om att en anledning till att införa maxtaxa vara att komma till rätta med de alltför stora skillnaderna i kommunernas barnomsorgsavgifter. Regeringen redovisar i budgetpropositionen att en effekt av maxtaxan har blivit att avgifterna har sänkts och blivit mer lika över landet. Regeringen pekar också på att drygt 1 500 förskollärare, barnskötare, fritidspedagoger och annan personal har anställts med stöd av det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder som fördelas till de kommuner som väljer att införa maxtaxa. Därutöver har 75 miljoner kronor använts till kompetensutveckling för personalen.

Utskottet har tidigare (jfr bet. 2002/03:UbU3) behandlat frågan om specialdestinerade statsbidrag och då uttalat att huvudregeln självfallet är att ansvaret för skolan är decentraliserat till kommunerna och att statens stöd i huvudsak sker genom det allmänna bidraget till kommunerna. Genom specialdestinerade bidrag ges dock en möjlighet att tillfälligt stödja kommunerna för angelägna insatser som de annars skulle ha svårt att klara. Balansen mellan det allmänna bidraget och de specialdestinerade bidragen måste dock upprätthållas. Utskottet underströk vidare att det är viktigt att kommunerna förbereder mottagandet och användandet av bidragen väl och att man också har en sådan flexibel organisation att det är meningsfullt att ta emot bidraget. Vidare utgick utskottet ifrån att regeringen i den fortsatta användningen tar intryck av de erfarenheter som vunnits på olika områden när det gäller planering och användning av sådana bidrag.

25:10 Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 3 500 000 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:10 *Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem*. Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om avskaffande av anslaget liksom om andra anslagsvillkor.

Jämför *särskilda yttranden 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Motionsyrkandet om uppföljning av bidraget till personalförstärkningar bör också avslås.

Jämför *reservation 9 (fp)*.

Propositionen

Bidraget skall användas till personalförstärkningar i skola och fritidshem med syftet att förbättra förutsättningarna för att öka skolornas måluppfyllelse. Statsbidraget är beräknat att successivt öka med en miljard kronor årligen tills nivån 5 miljarder kronor är nådd. Anslaget styrs av förordningen (2001:36) om statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem. Kostnader för Skolverkets administration och uppföljning av bidraget skall finansieras via anslaget.

Regeringen har beräknat anslaget till 3 500 000 000 kr.

Motionerna

Folkpartiet begär i motion 2003/04:Ub417 yrkande 5 ett tillkännagivande om en **uppföljning av att bidraget till personalförstärkningar** i skola och fritidshem går till personer med rätt utbildning. I dag vet inte Skolverket huruvida pengarna går till behöriga lärare eller inte. Folkpartiets mening är att det måste följas upp vad de stora resursökningarna går till, så att de ökar skolans kvalitet på bästa möjliga sätt. Vidare anser Folkpartiet att bidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem måste kunna användas till att höja lönerna för att kunna anställa utbildade lärare och fritidspedagoger (yrkande 6).

I motion 2003/04:Ub439 yrkande 35 är Kristdemokraterna kritiska till utformningen av det specialdestinerade bidraget till personalförstärkningar. Det är positivt att det satsas mer pengar på skolan men det är fel att centralstyra resurserna. Kommunerna vet bäst hur behoven ser ut i den egna skolan. Enligt motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 bör de föreslagna medlen därför föras över till det generella bidraget till kommunsektorn.

En sådan överföring förespråkas likaså av Centerpartiet (motion 2003/04:Ub502) som menar att det med öronmärka bidrag finns en risk för att det blir bidragsreglerna och inte behoven som styr kommunernas prioriteringar. De s.k. Wärnerssonpengarna bör därför gå direkt till kommunerna så att de t.ex. kan använda pengarna till kompetenshöjande av lärarna enligt motion 2003/04:Ub392 yrkande 15.

Motionären i motion 2003/04:Ub281 (s) anser att det finns behov av att utveckla reglerna för statsbidrag till skolan och att det är viktigt att regelsystemen inte blir kontraproduktiva. Kommunerna måste ha möjlighet att anpassa sin verksamhet efter rådande förutsättningar, t.ex. ett lägre elevantal.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens anslagsförslag och avslår motionsyrkandena.

Utskottet vill erinra om att Skolverket har i uppdrag att följa upp och utvärdera det särskilda statsbidraget. Utifrån ansökningarna om bidrag till personalförstärkningar inför läsåret 2003/04 redovisar Skolverket att 70 % av ansökningarna gäller personal med pedagogisk kompetens och 30 % kurato-

rer, psykologer, elevassistenter och elevvårdspersonal. I den pedagogiska personalen ingår lärare men även annan personal med undervisningstid, t.ex. forskollärare och fritidspedagoger. En stor del av ansökningarna handlar om att genom rekrytering av specialpedagogisk kompetens och elevassistenter förstärka skolans förmåga att ta hand om och anpassa undervisningen till elever i behov av särskilt stöd. Uppföljningen av användningen av medel det första bidragsåret visar, enligt Skolverket, ett motsvarande mönster.

Förutom att Skolverket årligen skall redovisa hur statsbidraget har använts skall verket också vid vissa tillfällen lämna särskilda utvärderingsrapporter angående statsbidragets kommunalekonomiska effekter och bidragets effekter på förutsättningarna att nå en högre måluppfyllelse. I den delrapport som verket lämnade i juni 2003 redovisas de viktigaste frågeställningarna i det fortsatta utvärderingsarbetet, såsom statsbidragets effekter på elevernas möjligheter att nå målen samt kommunalekonomiska effekter av bidraget och dess regelverk.

Det är kommunerna själva som avgör vilka personalkategorier som bäst behövs för att öka måluppfyllelsen i verksamheten. Utskottet utgår ifrån att kommunerna vid anställningar strävar efter att anställa behörig personal. Utskottet vill också uppmärksamma att avsikten är att bidraget skall höjas med 1 miljard kronor per år tills nivån 5 miljarder kr är uppnådd, och att medlen därefter skall överflyttas till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. I övrigt angående yrkanden rörande specialdestinerade bidrag hänvisar utskottet till sitt ställningstagande under anslag 25:9 *Maxtaxa i barnomsorgen m.m.*

25:11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 128 523 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:11 *Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola* samt avslår motionsyrkandet om annat anslagsbelopp.

Jämför särskilt yttrande 4 (kd).

Propositionen

Bidraget används till särskilt verksamhetsstöd till bl.a. vissa riksrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar, bidrag till riksinternatskolor, statsbidrag till kommuner med s.k. IB-utbildning, statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige, ersättning för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå m.m. Den huvudsakliga faktor som styr utgifterna under anslaget är antalet elever.

Föregående budgetår fördes 6,9 miljoner kronor från anslaget till anslag 25:3 som en del i finansieringen av satsningen på ökad kvalitet. Dessa medel återförs nu till anslaget.

Regeringen har beräknat anslaget till 128 523 000 kr.

Motionen

I motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 föreslår Kristdemokraterna 10 000 000 kr mindre till anslaget än regeringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandet.

25:12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 89 321 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:12 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* samt avslår motionsyrkandet om annat anslagsbelopp.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Propositionen

Enligt förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlands-svenska barn och ungdomar lämnas statsbidrag till huvudman för svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola. Anslaget är beroende av elevutvecklingen.

Föregående budgetår fördes 1,5 miljoner kronor från anslaget till anslag 25:3 som en del i finansieringen av kvalitetssatsningen. Dessa medel återförs nu till anslaget.

Regeringen har beräknat anslaget till 89 321 000 kr.

Motionen

Kristdemokraterna föreslår 5 000 000 kr mindre än regeringens förslag i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandet.

25:13 Nationellt centrum för flexibelt lärande**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 98 134 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:13 *Nationellt centrum för flexibelt lärande* samt avslår motionsyrkandet om annat anslagsbelopp.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Propositionen

Anslaget finansierar verksamheten vid myndigheten Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL). Myndighetens uppgifter är i huvudsak att öka tillgängligheten i hela landet inom ämnen och kurser motsvarande gymnasial vuxenutbildning, genom distansutbildning och flexibelt lärande samt att höja kompetensen hos utbildningsanordnare om läromedel, metoder och arbetssätt inom detta område. Dessutom ansvarar myndigheten för att tillsammans med Specialpedagogiska institutet utveckla läromedel som riktar sig till studerande inom vuxenutbildning och folkbildning med teckenspråk som första språk. Cirka 40 % av den utbildning myndigheten tillhandahåller utgörs av avgiftsbelagd uppdragsverksamhet. En tidigare beslutad anslagsförstärkning för omstruktureringskostnader har upphört vilket leder till en nedjustering av anslaget.

Regeringen har beräknat anslaget till 98 134 000 kr.

Motionen

Kristdemokraterna föreslår en neddragning av anslaget med 20 000 000 kr i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandet.

25:14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 158 302 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:14 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning* samt avslår motionsyrkandet om annat anslagsbelopp.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Propositionen

Anslaget finansierar statsbidrag till kompletterande utbildningar enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, vissa andra skolor och viss kursverksamhet. Dessutom utgår medel till Samernas utbildningscentrum och ett resurscentrum för vuxenutbildning vid Högskolan i Jönköping m.m.

Regeringen föreslår att en försöksverksamhet med tvåårig eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken inleds år 2004. Anslaget föreslås ökas med 3,8 miljoner kronor genom en omfördelning av medel från anslag 25:16. Däremot minskas anslagsnivån på grund av att vissa tidsbegränsade verksamheter upphört. Myndigheten för skolutveckling skall få i uppdrag att ansvara för en riktad kompetensutveckling för sfi-lärare i form av distansutbildning.

Regeringen har beräknat anslaget till 158 302 000 kr.

Motionen

Kristdemokraterna föreslår en minskning av anslaget med 15 000 000 kr i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandet.

25:15 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 50 000 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:15 *Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet*.

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om avskaffande av anslaget samt om annat anslagsbelopp.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Propositionen

Anslaget finansierar bidrag till Företagarnas riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, LO, Lantbrukarnas riksförbund, Ledarna, SACO, Sveriges fiskares riksförbund och TCO för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor. Syftet är att stimulera och utveckla den uppsökande verksamheten så att intresset hos vuxna för studier och utbildning kan breddas.

Regeringen har beräknat anslaget till 50 000 000 kr.

Motionerna

Moderaterna (mot. 2003/04:Ub475 yrkande 2), Kristdemokraterna (mot. 2003/04:Ub514 yrkande 3) och Centerpartiet (mot. 2003/04:Ub502) vill inte anvisa något belopp under detta anslag. Folkpartiet föreslår (mot. 2003/04:Ub515 yrkande 4) en reduktion av regeringens förslag med 40 000 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning och avstyrker därmed motionsyrkandena. Utskottet anser, liksom tidigare, att det är värdefullt att de berörda organisationerna medverkar i arbetet med att stimulera vuxna till studier.

25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 1 785 529 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna*. Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om avskaffande av anslaget, annat anslagsbelopp samt om andra anslagsvillkor.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp) och 5 (c)*.

Riksdagen bör även avslå yrkandena om fördelningen av årsstudieplatserna inom vuxenutbildningen samt om uppföljning av utbudet av vuxenutbildning.

Jämför *reservation 10 (c)*.

Propositionen

Från anslaget finansieras statsbidrag enligt förordningen (2002:398) om statligt stöd för utbildning av vuxna. Statsbidraget söks av kommunerna årsvis, fördelas av Myndigheten för skolutveckling och utbetalas av Skolverket. Anslaget finansierar även insatser för att utveckla vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Det statliga stödet för utbildning av vuxna beräknas ligga på samma nivå år 2004 som år 2003. Statsbidraget motsvarar kostnaden för ca 46 400 årsstudieplatser i kommunal vuxenutbildning. Bidraget är villkorat och bygger på en kommunal motprestation motsvarande 82 % av statsbidraget (mätt i antal årsstudieplatser). Från och med år 2006 skall det riktade statsbidraget för vuxenutbildning inordnas i det generella bidraget till kommunerna under utgiftsområde 25.

En permanent omfördelning av 3,8 miljoner kronor föreslås till anslaget 25:14 för lärlingsutbildningen inom vissa hantverksområden (se under 25:14). För att finansiera Valideringsdelegationens verksamhet föreslås en tillfällig överföring från anslaget under 2004 med 60 miljoner kronor till det nya anslaget 25:19. Regeringen har beräknat anslaget till 1 785 529 000 kr.

Motionerna

Moderaterna föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 att anslaget avskaffas. I stället bör motsvarande medel överföras till ett nytt anslag, *Vuxnas utbildning*. Förutom medlen under anslag 25:16 skall medlen under 25:18 liksom medlen för folkhögskoleplatser under utgiftsområde 17 föras till det föreslagna anslaget, som beräknas till 3 463 713 000 kr. Utfasningen av Kunskapslyftet avslutas och de som i dag studerar inom ramen för Kunskapslyftet skall ges rimliga förutsättningar att fullfölja sin utbildning. Därutöver finns utrymme för en kraftig ökning av antalet KY-platser, enligt Moderaterna.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub515 yrkande 4 en minskning av anslaget med 900 000 000 kr.

Centerpartiet anser i motion 2003/04:Ub502 att medel motsvarande det föreslagna anslaget bör överföras till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. När det gäller *fördelning av studieplatser* menar Centerpartiet i motion 2003/04:Ub391 yrkande 16 att studieförbunden bör tillföras 5 000 platser åren 2003–2005 genom en omfördelning av det totala antalet årsstudieplatser.

Motionärerna i 2003/04:Ub452 (s) lyfter fram risken för att många människor inte får sina behov av vuxenutbildning tillgodosedda på grund av att kommunen inte har ekonomiska förutsättningar för detta. Av detta skäl bör vuxenutbildningen följas upp och det bör tillses att lika förutsättningar för den enskilde råder i hela landet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av anslaget liksom fördelningen av studieplatser och avstyrker därmed motionsyrkandena. I likhet med tidigare behandling av motionsyrkande om förändring av anslagsstrukturen anser inte utskottet att det finns någon anledning till ett gemensamt anslag för vuxenutbildning då de nuvarande anslagen finansierar verksamheter av olika karaktär.

I samband med att riksdagen beslutade om den långsiktiga inriktningen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72, bet. UbU15, rskr. 229) togs samtidigt beslut om det särskilda statsbidraget till utbildning av vuxna för åren 2003–2005. Bidraget skall fr.o.m. år 2006 inordnas i det generella bidraget till kommunerna. Till grund för beräkningen av statsbidraget för gymnasial vuxenutbildning ingår kommunens andel av icke sysselsatta enligt SCB:s statistik om förvärvsintensiteten i åldrarna 25–64 år. I normalfallet skall kommunens egenfinansiering uppgå till minst 82 % av bidragen för att berättiga till fullt stöd. Därutöver kan regeringen besluta särskilt om bidrag till kommuner som berörs av strukturella förändringar på arbetsmarknaden eller till kommuner där antalet kommuninnevånare som saknar treårig gymnasiekompetens utgör en hög andel av arbetskraften. I sådana fall kan kravet på kommunens egenfinansiering minska. Kommuner som tilldelats stöd skall redovisa användningen av medlen till Myndigheten för skolutveckling.

Utskottet anser att dagens system för platsfördelning innebär en rimlig prioritering. Det bör också nämnas att kommunerna har tillförts medel för arbetet med utveckling av infrastrukturen för vuxnas lärande, t.ex. uppbyggnad av lokala lärcentrum. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att myndigheterna inom området har en viktig uppgift i att fortsätta stödja kommunerna.

25:17 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 18 613 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:17 *Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning*.

Propositionen

Anslaget finansierar verksamhet vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning som har ett övergripande ansvar för den kvalificerade yrkesutbildningen. I detta ingår att planera och lämna förslag om ekonomiska ramar, följa upp och säkerställa kvaliteten i utbildningen samt främja utvecklingen, informera och sprida kunskap om den.

Anslagsnivån har höjts med 3,2 miljoner kronor för att återställa en tillfällig reduktion under 2003 som genomfördes för att finansiera ett förstärkt kvalitetsarbete i skola m.m.

Regeringen har beräknat anslaget till 18 613 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det begärda beloppet.

25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 778 184 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*. Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om avskaffande av anslaget liksom om annat anslagsbelopp. Motionsyrkandena rörande antalet studieplatser inom den kvalificerade yrkesutbildningen bör också avslås.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp) och 5 (c)*.

Utskottet föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för anslaget besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 1 556 068 000 kr under åren 2005–2008.

Propositionen

Den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, är en reguljär verksamhet sedan den 1 januari 2002. Anslaget finansierar statsbidrag till anordnare av KY samt kostnader för personskadeförsäkring för studerande. Utgifterna påverkas främst av antalet genomförda och utnyttjade utbildningsplatser samt utbildningens inriktning. Under 2002 har ett anslagssparande uppstått beroende på att utbildningar inte har kommit till stånd eller genomförts med färre deltagare än planerat eller för att statens kostnad per plats varit lägre än budgeterat.

Föregående budgetår överfördes 153 miljoner kronor för att delfinansiera kvalitetssatsningen under 25:3, och dessa medel återförs nu till anslaget. Regeringen beräknar att de föreslagna medlen bör medge en i huvudsak oförändrad faktisk omfattning av verksamheten.

Regeringen har beräknat anslaget till 778 184 000 kr.

Regeringen föreslår dessutom att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*, besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 1 556 068 000 kr under åren 2005–2008.

Motionerna

I motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 föreslår Moderaterna att anslaget utgår samtidigt som ett nytt anslag införs, *Vuxnas utbildning* (jfr under anslag 25:16 ovan). I motionerna 2003/04:A257 yrkande 5 samt 2003/04:A305 yrkande 12 pekar Moderaterna på behovet av satsningar på den kvalificerade yrkesutbildningen. En ökning av antalet studieplatser inom den eftergymnasiala kvalificerade yrkesutbildningen med över 50 % föreslås. Platserna skall tillkomma utöver de som redan finns i påbyggnadsutbildningarna och kompletterande skolor.

Folkpartiet anser i motion 2003/04:Ub515 yrkande 4 att det finns ett stort behov av personer med kvalificerad yrkesutbildning och föreslår en ökning av anslaget med 100 000 000 kr. Problemen inom administrationen måste samtidigt lösas, så att behoven inom området tillgodoses på bästa sätt.

Även Centerpartiet föreslår en ökning av anslaget med 54 000 000 kr i förhållande till regeringens förslag. Centerpartiet påpekar samtidigt i motion 2003/04:Ub502 att det vid en ökning av antalet platser är viktigt att behålla en hög kvalitet på utbildningen. För att tillgodose näringslivets efterfrågan går det inte att vänta med att öka antalet utbildningsplatser utan ytterligare 500 platser bör ställas till KY-utbildningens förfogande, enligt motion 2003/04:Ub391 yrkande 13.

Även motion 2003/04:N348 yrkande 6 (c) och motion 2003/04:Ub460 yrkande 1 (c) tar upp behovet av att öka antalet platser för kvalificerad yrkesutbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens anslagsberäkning. Utskottet har i det föregående behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om att anslaget skall avskaffas. Övriga motionsyrkanden bör också avslås av riksdagen.

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) har varit framgångsrik i att utbilda kvalificerad arbetskraft. Andelen examinerade som får arbete direkt i anslutning till sin utbildning är hög. Det finns en fortsatt stark efterfrågan från arbetslivet på nya utbildningar. De föreslagna medlen för år 2004 bör, enligt regeringens bedömning, innebära att verksamheten blir av ungefär samma omfattning som tidigare. Utskottet stöder regeringens förslag att inte utöka omfattningen av den kvalificerade utbildningen men anser liksom tidigare att utbildningen på sikt bör stärkas.

Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*, besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 1 556 068 000 kr under åren 2005–2008.

25:19 Valideringsdelegationen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 15 261 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:19 *Valideringsdelegationen*. Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om avskaffande av anslaget.

Jämför särskilt yttrande 4 (kd).

Propositionen

Anslaget skall finansiera verksamheten vid Valideringsdelegationen som föreslås inrättas som egen myndighet under perioden 2004–2007. Delegationen är tänkt att ha en operativ funktion och bedriva och stödja utvecklingsarbete inom området utanför högskoleområdet. Uppgifterna skall bl.a. vara att i samverkan med arbetslivet och utbildningssektorn utveckla valideringsinsatser, stödja och stärka etablerandet av ändamålsenliga samarbetsformer, initiera och genomföra utvecklingsinsatser för personal inom valideringsverksamheter, sprida information om validering, följa upp utvecklingen av valideringsverksamheten och säkerställa dess kvalitet.

Kostnaderna för delegationens arbete uppskattas till 15 miljoner kronor per år under en fyraårsperiod. Finansieringen av delegationen sker genom omfördelning av medel från anslaget 25:16 (se ovan).

Regeringen har beräknat anslaget till 15 261 000 kr.

Motionen

Kristdemokraterna avvisar i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 förslaget om inrättande av Valideringsdelegationen och menar att arbetet med dessa frågor

bör ingå i Högskoleverkets uppgifter. Lösningen på valideringsfrågan är inte en egen myndighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det behövs en särskild delegation för valideringsfrågorna och föreslår att riksdagen bifaller regeringens anslagsförslag samt avslår motionsyrkandet.

Övrigt

Införande av lärlingsutbildning på gymnasiet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet om medel till införande av en lärlingsutbildning på gymnasiet.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Motionen

Kristdemokraterna föreslår att en lärlingsutbildning i gymnasieskolan införs och att 10 000 000 kr för detta anvisas på ett nytt anslag (motion 2003/04: Ub514 yrkande 3). Ett nytt lärlingssystem bör införas på gymnasiet där skola och arbetsliv måste dela på ansvaret för lärlingsutbildningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att motionsyrkandet avslås. Utskottet anser att regeringens proposition avseende den framtida utformningen av gymnasieskolan bör avvaktas.

3 Högskoleverksamhet

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet avsnitt 8 Högskoleverksamhet i budgetpropositionen (utgiftsområde 16) och regeringens förslag när det gäller anslag till universitet och högskolor (anslagen 25:20–25:75) för budgetåret 2004 samt motioner i anslutning till dessa.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning för området som ges i propositionen. Därefter går utskottet in på förslagen och tar då först upp regeringens förslag till ändring i högskolelagen. Sedan behandlas anslagen för 2004 och förslag när det gäller samarbete med vissa landsting om odontologisk och medicinsk utbildning och forskning. Sist tar utskottet upp motionsyrkanden om principer för resursfördelningen, om dimensioner-

ing och lokalisering av utbildning, förstärkning av vissa lärosäten och regioner samt några övriga frågor.

Resultat

Regeringen ger i propositionen (avsnitt 4.6) en beskrivning av den totala utbildningsverksamhetens resultat i *internationell jämförelse*. Där konstateras att Sverige fortsätter att vara ett av de länder som satsar mest resurser på utbildning. De samlade utbildningskostnadernas andel av bruttonationalprodukten utgjorde 6,5 % år 2000, vilket var en ökning från strax över 5 % i början av 1990-talet. En av anledningarna till att Sverige hamnar högt vid denna jämförelse är att expansionen av högskolan har varit kraftig. En annan är de jämförelsevis omfattande subventioner som staten bidrar med i form av avgiftsfri utbildning och generösa studiemedel.

Den svenska befolkningen är vid en internationell jämförelse välutbildad. I åldrarna 25–64 år hade 32 % en högskoleutbildning enligt OECD:s senaste mätning, som publicerades denna höst och avser utbildningsnivån 2001. Detta tillhör de högre värdena bland OECD-länderna. Endast Kanada, USA, Japan och Irland hade en högre andel.

Tillväxten av högskoleutbildade i Sverige sedan 1990-talet har medfört att personer som är födda under första hälften av 1970-talet nu är högskoleutbildade i större utsträckning än någon annan åldersgrupp.

Intresset för högskolestudier har ökat under de senaste åren bland personer över 25 år. Ytterst få länder i världen har en lika hög övergångsfrekvens till högre studier i dessa äldre åldersgrupper. Ungdomsgrupperna i Sverige övergår däremot till högskolan direkt efter gymnasieskolan i mindre utsträckning än i flera jämförbara länder.

Regeringen har satt som långsiktigt mål för rekryteringen att hälften av en årskull skall ha börjat läsa på högskolan vid 25 års ålder. Bedömningar som gjorts av Högskoleverket pekar på att andelen kan vara på väg att närma sig 50 % under de närmaste åren. Övergångsfrekvensen upp till 25 års ålder skiljer sig mellan män och kvinnor och mellan personer födda i Sverige respektive födda utanför landet. Bland utrikes födda män och kvinnor är denna andel hälften så hög som bland män och kvinnor födda i Sverige.

Enligt OECD:s senaste rapport om utbildningsindikatorer är för ungdomar i Sverige den ekonomiska avkastningen för dem som skaffar sig en högskoleutbildning relativt hög. I dessa analyser beräknas den sammanlagda och långsiktiga effekten av skatter, inkomst, risk för arbetslöshet, kostnader och olika offentliga ekonomiska stöd under studietiden.

Befolkningens rörlighet mellan Sverige och övriga EU-länder har mer än fördubblats under 1990-talet. Nettot av denna rörlighet bland forskare innebär för Sveriges del ett markant nettoöverskott. Även bland högskoleutbildade på grundutbildningsnivå gav rörligheten mellan EU-länder Sverige ett nettoöverskott varje år under perioden 1999–2002.

I propositionen lämnas uppgifter om *utbildningsverksamhetens omfattning* vid universitet och högskolor. Den grundläggande utbildningen har expanderat med drygt 30 000 helårsstudenter mellan åren 2000 och 2002, vilket är en ökning med knappt 12 %. Ökningen mellan 2001 och 2002 var 7 %. Procentuellt sett var ökningen större vid högskolorna än vid universiteten. Antalet registrerade studenter (individer) och antalet högskolenyborjare har ökat i ungefär samma grad som antalet helårsstudenter. Det totala antalet examine- rade i grundutbildningen har också ökat 2002 till skillnad från året dessförin- nan då en viss nedgång kunde noteras. Både bland registrerade studenter och bland examinerade var andelen kvinnor strax över 60 %.

I forskarutbildningen ökade såväl antalet nyborjare och antalet examine- rade som antalet aktiva, men något mindre 2002 än året dessförinnan. När det gäller andelen kvinnor är det en tydlig tendens till ökning. Bland nyborjarna närmar sig kvinnornas andel 50 %.

Antalet lärare fortsatte att öka, men ökningstakten var något mindre 2002 än 2001. Bland manliga lärare var 2002 andelen med doktorsexamen 65 % medan samma andel bland kvinnliga lärare var 40 %. Inom det naturveten- skapliga vetenskapsområdet hade 66 % av lärarna doktorsexamen 2002, me- dan motsvarande andel inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga veten- skapsområdet var 43 %. För universiteten var andelen lärare med doktorsex- amen 58 %, medan den för högskolorna var 30 %.

Regeringen har för perioden 2001–2004 satt upp *examinationsmål* (lägsta antal examina) för magisterexamen med ämnesdjup, civilingenjörsexamen och arkitektexamen, lärarexamen med inriktning mot tidigare år respektive med inriktning mot senare år samt för sjuksköterskeexamen. För lärarutbild- ningen har regeringen angett att minst en tredjedel av antalet examina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik samt att behovet av lärare i förskola och förskoleklass särskilt skall beaktas. Inget examinations- mål har satts upp för psykologutbildningen för perioden 2001–2004, men regeringen har angett att examinationen under perioden 2005–2008 bör öka i förhållande till fyraårsperioden dessförinnan.

Under de två första åren av den pågående perioden har drygt 60 % av ex- amensmålet för magisterexamen med ämnesdjup uppfyllts. Av 24 lärosäten som fått examensmål för denna utbildning är det 19 som efter halva perioden har klarat minst hälften av sitt mål.

När det gäller både civilingenjörsexamen (inkl. arkitektexamen) och sjuk- sköterskeexamen har lärosätena under de två första åren av perioden endast nått upp till 47 respektive 46 % av det uppsatta examensmålet. För lärarexa- men med inriktning mot senare år ökade examinationen med 11 % mellan 2001 och 2002, men det krävs en kraftigare ökning för att målet för hela fyraårsperioden skall nås. Andelen examinerade lärare med matematisk- naturvetenskaplig eller teknisk inriktning har inte ökat utan sjunkit med en procentenhet mellan 2001 och 2002, från 23 till 22 %, alltså klart under målet minst en tredjedel.

Antalet examinerade lärare med inriktning mot förskola och förskoleklass ökade med 23 % mellan läsåren 2000/01 och 2001/02, medan det totala antalet avlagda lärarexamina ökade med 13 % mellan dessa två läsår.

För högskoleingenjörsexamen har regeringen som mål angett att examinationen skall öka 2002 i förhållande till 2001. Denna examen avlades 2002 av över 3 000 personer, vilket innebär en ökning med 14 % från året dessförinnan.

Antalet nybörjare i psykologutbildning fortsatte att öka mellan 2001 och 2002 från 457 till 501. Med en fortsatt antagning i den omfattningen har en grund lagts för en ökning av examinationen under perioden 2005–2008.

I *utbildningsuppdragen* till lärosätena för budgetåret 2002 angav regeringen i flertalet fall att lärosätet skulle uppnå ett visst minsta antal helårsstudenter. Vidare angavs att antalet helårsstudenter inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena skulle öka i förhållande till 2001. Sammantaget innebär utbildningsuppdragen för 2002 att lärosätena skulle anordna grundläggande högskoleutbildning motsvarande ca 281 100 helårsstudenter. I förhållande till utbildningsuppdragen för 2001 innebär detta en ökning med drygt 37 500 helårsstudenter.

Under 2002 fullgjordes utbildningsuppdragen till 98 %, vilket är samma andel som året innan, trots att uppdragen ökat. Särskilt stor var ökningen för utbildningsområdena undervisning och odontologi (+ 21 %), för konstnärliga utbildningsområden (+ 18 %) och för det samhällsvetenskapliga området (+ 11 %). Inom det juridiska och det naturvetenskapliga utbildningsområdet minskade antalet helårsstudenter marginellt (– 0,5 %). Sammantaget uppfyllde dock de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena målet att öka antalet helårsstudenter. För denna grupp ökade antalet helårsstudenter med 3 000 eller 4 %.

Utbildningsuppdragen för 2002 när det gäller totalantalet helårsstudenter uppfylldes eller överträffades av fyra universitet, nio statliga högskolor och Högskolan i Jönköping, som har enskild huvudman. Mitthögskolan och Blekinge tekniska högskola uppfyllde dessa uppdrag till 76 respektive 74 %.

För den grundläggande högskoleutbildningen anvisas lärosätena ett takbelopp som utgör den maximala ersättning som respektive lärosäte kan få för helårsstudenter och helårsprestationer och som skall täcka samtliga kostnader för utbildningen. År 2002 utnyttjades 99 % av de sammanlagda takbeloppen på 14,6 miljarder kronor. Variationen är stor mellan olika lärosäten på denna punkt. Det är ett ökat antal som har nått sitt takbelopp: 57 % år 2002 mot 35 % år 2001.

Ett antal åtgärder har vidtagits för att påverka *rekryteringen till grundutbildningen*. Lärosätena genomför en rad rekryteringsprojekt för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning. Åtgärderna är ofta sammankopplade med åtgärder för att bredda rekryteringen. Den rekryteringsdelegation som inrättades den 1 januari 2002 har fördelat medel till 100 olika projekt som syftar till att åstadkomma ökad mångfald i högskolan och minska snedrekryteringen. Under budgetåret 2001 anslog regeringen 70,5 miljoner kronor till

samtliga statliga universitet och högskolor samt till Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping för utvecklingsarbete avseende breddad rekrytering och validering av reell kompetens. Samtliga lärosäten har gemensamt beslutat att använda en del av dessa medel i ett nationellt samarbete för att utveckla metoder för validering av reell kompetens.

Efterfrågan på olika utbildningsprogram som ingår i den samordnade antagningen genom Verket för högskoleservice steg något 2002 men återgick hösten 2003 till samma nivå som hösten 2001. Liksom tidigare år är läkar-, psykolog-, veterinär- och arkitektprogrammen samt vissa utbildningar inom ekonomiområdet de mest efterfrågade. Hösten 2003 ökade antalet sökande till lärarutbildningarna. Antalet sökande till högskoleingenjörutbildning minskade inför höstterminen 2003 med 24 %. Inför hösten 2003 fortsatte även minskningen av antalet sökande till utbildningar inom språk och övriga humaniora.

Samverkan med det omgivande samhället sker bl.a. i form av att universitet och högskolor deltar i arbetet med regionala tillväxtavtal. Lärosätena ser mera positivt på detta år 2002 än de gjort tidigare. Holdingbolag för att stärka och förbättra forskningens kontakter med näringslivet har bildats även vid Karlstads universitet, Högskolan i Borås och Högskolan Kristianstad. Utvecklingsmöjligheterna är i dagsläget dock fortsatt begränsade, bl.a. till följd av de svaga ekonomiska förutsättningarna för riskkapital i samband med kommersialiseringen av forskningsresultat.

Det *internationella samarbetet inom högre utbildning* består bl.a. av student- och forskarutbyten. Antalet svenska studenter som läste utomlands var i stort sett oförändrat 2001/02 jämfört med föregående läsår. Däremot ökade antalet studerande som kom till Sverige för studier. Ända sedan 1998/99 kommer fler studenter till Sverige inom ramen för Erasmusprogrammet än som reser ut från Sverige inom samma program. Under de senaste åren har antalet utresande studenter minskat.

Det pågående internationaliseringsarbetet inom högskolesystemet är ett led i arbetet med att genomföra intentionerna i den s.k. Bolognadeklarationen.

Under rubriken *Jämställdhet* redovisas att andelen manliga studenter i högskolan sjunker och i dag är 39 %. Omkring tre fjärdedelar av studenterna läser på kurser med ojämn könsfördelning. Lärosätena har lyckats bättre med att rekrytera kvinnor till tekniska utbildningar än med att rekrytera män till lärar- och sjuksköterskeutbildningar.

Personalsammansättningen kännetecknas också av en sned könsfördelning. Kvinnor utgör 78 % av den administrativa personalen samtidigt som andelen kvinnor bland professorerna endast är 14 %. Även könsfördelningen på ledande befattningar såsom dekaner, prefekter, studierektorer eller motsvarande innebär en tydlig underrepresentation för kvinnor.

Lärosätena har satt upp mål för sin *kompetensförsörjning*, och en stor del av dessa mål har uppfyllts. Konkurrensen om viss personal ökar dock enligt

många av dem, dels från andra lärosäten, dels från näringslivet och annan verksamhet.

Ändring i högskolelagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om en ny paragraf i högskolelagen som skall möjliggöra försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i lagen.

Propositionen och utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår att det i 5 kap. högskolelagen (1992:1434) skall införas en ny paragraf, 7 §, som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i lagen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

Bakgrunden till förslaget är att Högskoleverket har påtalat att högskolelagens bestämmelser om beslutande organ i vissa fall har hindrat lärosäten från att utforma sin interna organisation på ett sätt som står i samklang med deras strävanden till samverkan med det omgivande samhället och till tvärvetenskaplighet. Regeringen påpekar att den tidigare högskolelagen (1977:218), som upphävdes år 1993, innehöll ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen utser att meddela föreskrifter om försöksverksamhet. En sådan bestämmelse finns i dag i bl.a. skollagen (1985:1100) och studiestödslagen (1999:1395).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar regeringens förslag.

Bestämmelser om de statliga högskolornas organisation finns i 2 kap. högskolelagen. Utskottet utgår från att regeringen eller den myndighet som regeringen har utsett att meddela föreskrifter om försöksverksamhet också följer upp och utvärderar denna. Riksdagen bör hållas underrättad om försöksverksamheten och utvärderingen av den.

Anslag till universitet och högskolor m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar anslagen till universitet och högskolor för budgetåret 2004 enligt regeringens förslag. Det innebär:

<i>Anslag till de statliga universiteten och högskolorna för grundläggande utbildning</i>	15 699 428 tkr
<i>Anslag till de statliga universiteten och högskolorna för forskning och forskarutbildning</i>	7 951 144 tkr
<i>25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.</i>	1 940 279 tkr
<i>25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.</i>	484 126 tkr
<i>25:74 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor</i>	348 438 tkr
<i>25:75 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning</i>	1 780 460 tkr

Motionsyrkanden om andra anslagsbelopp eller anslagsvillkor bör avslås.

Jämför särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c).

Propositionen

Regeringens förslag till anslagsbelopp under anslagen 25:20–25:75 framgår av sammanställningen i *bilaga 3* till detta betänkande.

Från och med den 1 januari 2004 skall Riksrevisionen ta ut avgifter för årlig revision från de statliga myndigheterna (prop. 2002/03:63, bet. FiU27, rskr. 189). Anslagen både till grundläggande utbildning och till forskning och forskarutbildning har tillförts medel för att kompensera lärosätena för dessa avgifter. Sammanlagt har anslagen tillförts 17,8 miljoner kronor för detta.

Anslagen har pris- och löneomräknats med 2,88 %.

Anslagen till **grundläggande utbildning** har minskats med 120 miljoner kronor. Regeringen har därmed skapat utrymme för förstärkningar av anslagen till forskning bl.a. genom Vetenskapsrådet och Vinnova. Minskningarna har fördelats på nio lärosäten, som alla har ett betydande anslagssparande sedan tidigare. De lärosäten som haft särskilt svårt att uppfylla sina utbildningsuppdrag 2002 ingår bland dem som föreslås bli berörda av minskningen.

En i 2003 års ekonomiska vårproposition aviserad utgiftsminskning på 60 miljoner kronor inom området utbildning och universitetsforskning har bl.a. föranlett att en tidigare planerad utbyggnad av grundutbildningen i högskolan reduceras. Anslagen har i budgetpropositionen tillförts 7,4 miljoner kronor mot planerade 14 miljoner kronor. Vid fördelningen av ökningarna har rege-

ringen särskilt tagit hänsyn till lärosätenas behov av utbildningsplatser för att uppnå examinationsmålen för lärarexamen och sjuksköterskeexamen. Inom denna utbyggnadsram har vissa medel tillförts Högskolan i Jönköping under anslaget 25:72 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* Detta anslag har därutöver tillförts medel för att enskilda vårdhögskolor och teologiska högskolor skall kunna fullfölja påbörjad utbyggnad av flerårig utbildning.

För grundutbildningens dimensionering år 2004 innebär regeringens förslag, enligt uppgifter från Utbildningsdepartementet, att minskningen med 120 miljoner kronor beräknas motsvara en minskning med ca 1 600 helårsstudenter. Ökningen med 7,4 miljoner kronor beräknas motsvara en ökning med ca 187 helårsstudenter. De ökningarna som föreslås för enskilda vårdhögskolor och teologiska högskolor beräknas motsvara 91 respektive 82 helårsstudenter. Sammantaget innebär alltså regeringens förslag att kapaciteten för grundläggande högskoleutbildning inte längre ökar, utan i stället nu minskar. Genom att alla de lärosäten som berörs av minskningen av anslag har ett betydande anslagssparande sedan tidigare kan dock effekterna för utbildningsverksamheten vid dessa lärosäten bli begränsade under 2004.

De ersättningsbelopp som regeringen avser att fastställa för helårsstudenter och helårsprestationer redovisas i propositionen (s. 140). Beloppen har räknats upp med 2,88 % för pris- och löneomräkning och dessutom med 0,08 % motsvarande avgifterna för årlig revision. Ersättningsbeloppen för utbildningsområdet Vård höjdes 2003 och regeringen har aviserat att de skulle höjas ytterligare 2004. Med anledning av kravet på en utgiftsminskning med 60 miljoner kronor avser regeringen nu att inte genomföra denna ytterligare höjning.

Under anslaget 25:46 *Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning* föreslås en minskning med 20 miljoner kronor (utöver den minskning som ingår i omprioriteringen av 120 miljoner kronor). Högskolan har under 2003 som särskilt uppdrag att utveckla befintliga utbildningar inom informationsteknologi och telekommunikation till att bättre svara mot studenternas intresse och arbetsmarknadens behov. Detta särskilda uppdrag kommer inte att fortsätta 2004.

Regeringen avser att föreskriva att lärosätena skall avsätta 0,3 % av sina anslag till grundläggande utbildning för stöd åt studenter med funktionshinder. Hittills har den avsättning som föreskrivits varit 0,15 %.

Anslagen till forskning och forskarutbildning har endast räknats upp med pris- och löneomräkning samt compensation för avgifterna för årlig revision. Så har också skett med anslaget 25:74 **Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor**. Under det anslaget finns också drygt 5 miljoner kronor till Högskolan i Gävle engångsvis, för samarbetsavtal med anledning av att högskolan har tagit över verksamhet som avser forskning om belastningsskador. För den verksamheten fick Högskolan i Gävle 2003 engångsvis 8 miljoner kronor.

Anslaget 25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m. finansierar ersättning för den högskoleutbildning som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare med stöd av bl.a. avtal som staten ingått med utbildningsanordnarna och i vissa fall särskilda regeringsbeslut. Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping får under detta anslag också medel för forskning och forskarutbildning. Anslaget har som nämnts ovan tillförts medel för en viss utbyggnad av grundutbildningen dels vid Högskolan i Jönköping, dels hos enskilda huvudmän för sjuksköterskeutbildning och för teologisk utbildning. Anslagsposten till Handelshögskolan i Stockholm har minskats något. Högskolan i Jönköping har hittills haft rätt att utfärda examina i forskarutbildningen endast i fyra angivna ämnen. Regeringen meddelar i propositionen att den har för avsikt att tilldela Högskolan i Jönköping humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Därmed blir det möjligt för denna högskola att ge forskarutbildning inom hela detta vetenskapsområde.

Anslaget 25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. används för verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Under anslaget beräknas också bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt till Sveriges Förenade Studentkårer.

Under anslaget finns bl.a. medel för statsbidrag till teknik- och naturvetenskapscentrum som finns över hela landet. Denna anslagspost har tillförts ytterligare 4 miljoner kronor i budgetförslaget. Under anslaget finns också 40 miljoner kronor för rekryteringsdelegationen och 50 miljoner kronor för delegationen för regional samverkan om högre utbildning. Anslagsposten Sveriges nätuniversitet, per capita-ersättning omfattar 100 miljoner kronor, vilket är en minskning med ca 60 miljoner kronor jämfört med 2003. Regeringen föreslår att universitet och högskolor för utbildning inom ramen för Nätuniversitetet liksom under 2003 skall kunna få en extra ersättning om 20 000 kr per helårsstudent. Anslagsposten Särskilda lärarutbildningar (SÄL) ökar ytterligare till 180 miljoner kronor. Under anslaget finns också medel till regeringens disposition. Denna anslagspost har reducerats kraftigt jämfört med budgeten för 2003.

Under anslaget 25:73 beräknar regeringen också engångsvis 10 miljoner kronor till regionala etikprövningsnämnder. Medlen för 2004 under detta anslag avses som ett komplement till avgiftsfinansieringen, för att säkerställa en stabil ekonomisk situation för dessa nyinrättade nämnder och för att överbrygga de svårigheter som kan uppstå i samband med att etikprövning av forskning görs obligatorisk. För dessa nämnder, som skall finansieras med avgifter, finns också anslaget 26:10 som behandlas i avsnitt 5 i detta betänkande.

Anslaget 25:75 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning finansierar den ersättning som utgår till vissa landsting enligt avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m. De tidigare avtalen på dessa två områden sades upp

av staten år 1998 och löper ut den 31 december 2003. Anslagsbeloppet är när det gäller läkarutbildning och medicinsk forskning beräknat utifrån ett nytt avtal. Utskottet återkommer i det följande till detta avtal. När det gäller tandläkarutbildning och forskning har ännu inget nytt avtal slutits. Anslagsbeloppet är i den delen beräknat enligt det tidigare avtalet. Totalt föreslås under detta anslag 1 780 460 000 kr.

Utbildningsdepartementet har i en skrivelse till utskottet meddelat att uppgifterna i propositionen om fördelningen mellan lärosätena av den ersättning som avser medicinsk utbildning och forskning (sammanlagt 1 686 376 000 kr) inte är korrekta. Felen påverkar inte det totala anslagsbeloppet. Den korrekta fördelningen skall enligt skrivelsen vara följande:

Uppsala universitet	208 737 000 kr
Lunds universitet	333 290 000 kr
Göteborgs universitet	347 690 000 kr
Umeå universitet	181 785 000 kr
Linköpings universitet	134 405 000 kr
Karolinska institutet	480 469 000 kr

Motionerna

Oppositionspartiernas förslag beträffande anslagen 25:20–25:75 redovisas i *bilaga 3* till detta betänkande.

Moderata samlingspartiets budgetförslag i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 innebär ett samlat anslag till grundutbildning (i bilagan redovisat som anslag 25:88). Jämfört med regeringens förslag under samtliga grundutbildningsanslag till statliga lärosäten innebär det en ökning med 146 050 000 kr. Enligt Moderaterna har grundutbildningsanslagen sedan 1994 urholkats med 26 %, och partiet vill nu inleda en successiv återuppbyggnad av dessa anslag. Den föreslagna förstärkningen inkluderar en kvalitetsförstärkning av utbildningarna vid Sveriges lantbruksuniversitet. Det samlade anslaget skall fördelas mellan lärosätena med utgångspunkt i studenternas val. Även anslagen till forskning och forskarutbildning vid de statliga lärosätena samlas av Moderaterna under ett anslag, som innebär att medlen ökar med 621 558 000 kr (i bilagan redovisat som anslag 25:91). Under anslaget 25:72 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* vill Moderaterna anvisa 20 miljoner kronor mer än regeringen. Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* minskas med 22 miljoner kronor med hänvisning till att Moderaterna vill avveckla rekryteringsdelegationen och minska anslagsposten till regeringens disposition.

Folkpartiets budgetförslag i motionerna 2003/04:Ub515 yrkande 4 och 2003/04:Fi240 yrkande 22 bygger på att utbyggnaden av högskoleplatser skall ske i lägre takt och att grundutbildningen skall tillföras medel för att höja kvaliteten genom ökad lärartäthet. För den lägre utbyggnadstakten beräknas en minskning av anslagen till grundutbildning med 130 miljoner kronor. Minskningen är inte fördelad på lärosäten och redovisas i bilagan som anslag 25:90. För kvalitetsförstärkningen beräknas 200 miljoner kronor utan

fördelning på lärosäten. Den redovisas i bilagan som anslag 25:89. Förslaget om ökad tid för undervisning och handledning framförs även i Folkpartiets motion 2003/04:Ub415 yrkande 3. Folkpartiet föreslår en ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning på 600 miljoner kronor. Den redovisas i bilagan som anslag 25:92. I motion 2003/04:Ub515 yrkande 5 anger Folkpartiet hur denna ökning skall fördelas mellan lärosätena, nämligen att samtliga lärosäten som har ett eget sådant anslag får en ökning av detta med ca 7,5 %. Folkpartiet vill också minska anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* med 100 miljoner kronor.

Kristdemokraterna framför sitt budgetförslag i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3. De föreslår utan fördelning på lärosäten ytterligare 75 miljoner kronor till forskning och forskarutbildning (i bilagan redovisat som anslag 25:92). Utbyggnaden av grundutbildningen har enligt Kristdemokraterna gått alltför fort. För att stärka kvaliteten föreslår de att 40 miljoner kronor satsas på att öka antalet disputerade lärare (i bilagan redovisat som anslag 25:93). Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* vill de minska med 156 miljoner kronor. De ifrågasätter behovet av en rekryteringsdelegation och avvisar det särskilda per capita-tillskottet för Nätuniversitetet. Uppfattningen att rekryteringsdelegationen inte behövs framförs även i motionens yrkande 2. Kristdemokraterna vill också att lärosätena skall tillåtas att sälja utbildningsplatser till utländska intressenter, såväl stater och företag som enskilda personer utanför EES-området. För sådana platser beräknar de ett anslag inom utgiftsområde 16 på 62 miljoner kronor (i bilagan redovisat som anslag 25:94).

Centerpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub502 att anslagen till forskning och forskarutbildning vid samtliga lärosäten som har sådant skall ökas med sammanlagt 240 miljoner kronor. Ökningarnas storlek för respektive lärosäte framgår av bilagan. Högskolan i Jönköping föreslås få ökade medel (5 miljoner kronor) för forskning och forskarutbildning under anslaget 25:72 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* På anslaget 25:74 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor* föreslås ökning till samtliga lärosäten som berörs av anslaget, sammanlagt 81 858 000 kr. Centerpartiet vill anslå 50 miljoner kronor under anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att tillföra lärarutbildningen nya utbildningsplatser. I motionen nämns särskilt behovet av fler förskollärare. Under samma anslag vill partiet minska anslagsposten till regeringens disposition med drygt 22 miljoner kronor. Centerpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub392 yrkande 2 att lärarutbildningen skall utökas med 500 nya utbildningsplatser.

I motion 2003/04:Ub511 (c) föreslår motionären att anslaget 25:29 *Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning* skall ökas med 15 miljoner kronor (yrkande 1) och anslaget 25:37 *Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning* med 20 miljoner kronor (yrkande 2). Motion 2003/04:Ub424 (c) för fram förslag om att öka anslaget 25:53 *Mälardalens högskola:*

Forskning och forskarutbildning med 20 miljoner kronor. Dessa förslag överensstämmer med Centerpartiets ovan redovisade budgetförslag.

Högskolan i Borås föreslås i motion 2003/04:Ub406 (c) bli anvisad 5 miljoner kronor av den ökning som Centerpartiet föreslagit för anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Motionären vill också att Högskolan i Borås skall anvisas 10 miljoner kronor inom ramen för den av Centerpartiet föreslagna höjningen av anslagsbeloppet under 25:74 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.*

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar anslagen 25:20–25:75 enligt regeringens förslag och avslår motionsyrkandena.

Högskolans grundutbildning har under några år befunnit sig i stark expansion. Lärosätena har under perioden 1997–2002 tillförts medel motsvarande full ersättning för 85 000 nya helårsplatser. Regeringen föreslår nu en viss minskning. Efterfrågan på högskoleutbildning från studenternas sida har under 2002 överensstämt så väl med högskolesystemets kapacitet att lärosätena har kunnat utnyttja 99 % av de sammanlagda s.k. takbeloppen. Åldersgruppen av 19-åringar ökar 2004 och de närmaste åren därefter. Utskottet kan mot den bakgrunden inte ställa sig bakom Folkpartiets förslag om att antalet helårsstudenter skall minska mer än vad regeringens förslag medför.

Liksom regeringen och motionärerna anser utskottet att det är ytterst viktigt att slå vakt om utbildningens kvalitet. Ett system för regelbundet återkommande kvalitetsutvärdering genom Högskoleverket har tagits i bruk. De utbildningsområden som har de lägsta ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer – humaniora, teologi, samhällsvetenskap och juridik – har fått dessa belopp höjda 2002 och 2003. För detta har anslagen tillförts 200 miljoner kronor. Även ersättningsbeloppen för utbildningsområdet Vård höjdes 2003 till en kostnad av 194 miljoner kronor, men de kan på grund av resursbrist inte höjas ytterligare 2004. De höjda ersättningsbeloppen innebär ökat utrymme för lärarinsatser.

De kraftiga anslagsökningar för högskoleområdet som Moderaterna föreslår är inte möjliga inom den utgiftsram som riksdagen nyligen har fastställt.

Utgiftsramen medger inte heller de ökning av varierande omfattning som de olika oppositionspartierna föreslår när det gäller anslagen till forskning och forskarutbildning.

Den extra per capita-ersättningen för helårsstudenter i kurser inom ramen för Nätuniversitetet har av lärosätena använts såväl till nyutveckling och anpassning av kurser som till utveckling av nytt tekniskt stöd och pedagogisk utbildning av lärare. Sådana insatser är enligt utskottets mening angelägna även 2004, om distansutbildning inom ramen för Nätuniversitetet skall kunna effektivt bidra till ökad tillgänglighet och breddad rekrytering till en högskoleutbildning av hög kvalitet. Medel för detta måste därför enligt utskottets uppfattning finnas kvar 2004. Utskottet anser likaså att Rekryteringsdelegat-

ionen fyller en viktig funktion för att målen om breddad rekrytering till högskolan skall kunna uppnås.

Liksom tidigare ställer sig utskottet avvisande till Kristdemokraternas förslag om försäljning av utbildning till enskilda personer från länder utanför EES-området.

När det gäller behovet av ökad lärarutbildning skriver regeringen på s. 125 i propositionen:

Universitet och högskolor måste inom oförändrade eller minskade takbe-
lopp fullfölja utbyggnaden av lärarutbildningarna och sjuksköterskeut-
bildningarna genom omfördelningar från exempelvis fristående kurser.
För lärare med inriktning mot tidigare år skall lärosätena fortsatt särskilt
beakta det ökade behovet av lärare i förskola och förskoleklass.

Utskottet instämmer i den bedömningen. Som redovisats ovan innebär rege-
ringens förslag att anslagsposten Särskilda lärarutbildningar (SÄL) under
anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* ökas
ytterligare 2004.

Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att god-
känna ett avtal om samarbete med vissa landsting när det gäller
medicinsk utbildning och forskning.

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om kompensation till
landstinget i Västra Götalandsregionen för en av Göteborgs univer-
sitet beslutad ökning av tandläkarutbildningen.

Bakgrund

Den kliniska delen av läkarutbildningen och klinisk medicinsk forskning kan
endast bedrivas i anslutning till hälso- och sjukvården, för vilken landstingen
är huvudmän. Även tandläkarutbildning och odontologisk forskning måste
bedrivas i anslutning till tandvård. Staten har därför sedan lång tid anslagit
medel för ersättning till huvudmännen för hälso- och sjukvården och för
tandvården i vissa landsting för den tillgång till resurser inom hälso- och
sjukvården respektive tandvården som de ställer till förfogande för läkarut-
bildning, tandläkarutbildning och medicinsk och odontologisk forskning. De
senaste decennierna har denna ersättnings storlek reglerats i avtal mellan
staten och huvudmännen. Avtalet som gäller medicinsk forskning och utbild-
ning slöts 1989 och redovisades för riksdagen som bilaga till forskningspro-
positionen 1989 (prop. 1989/90:90).

För tandläkarutbildning och odontologisk forskning vid Göteborgs och
Umeå universitet slöts ett motsvarande avtal 1992. Karolinska institutet och
Malmö högskola, där det också finns tandläkarutbildning och odontologisk
forskning, driver egna tandvårdscentraler för vilka medel beräknas under
respektive grundutbildningsanslag.

Regeringen sade i december 1998 upp båda avtalen att upphöra att gälla med utgången av år 2003. Sedan avtalen slöts hade mål- och resultatstyrning och ett nytt resurstilldelningssystem införts för den statliga högskolan, vilket gjorde att avtalen i vissa delar hade blivit obsoleta.

Propositionen och utskottets ställningstagande

En av utbildningsministern utsedd förhandlare har haft i uppdrag att förhandla fram och sluta överenskommelse om ett nytt avtal med sjukvårdshuvudmännen. Ett **nytt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården** har den 13 juni 2003 slutits mellan staten och landstingen i de län där de sex lärosäten som bedriver läkarutbildning är belägna. Regeringen begär riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet.

Det centrala avtalet förutsätter regionala avtal mellan berörda universitet och landsting. I det centrala avtalet regleras vad de regionala avtalen skall innehålla. Det centrala avtalet innebär också att ersättningen som avser läkarutbildning särskiljs från den som avser forskning. Detta underlättar enligt regeringen beräkningen av konsekvenserna av framtida dimensioneringsförändringar.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ger regeringen det begärda bemyndigandet att godkänna avtalet.

Utskottet ser det som ett viktigt framsteg att det nya avtalet innebär att Umeå och Linköpings universitet kommer att behandlas likvärdigt med de äldre lärosätena.

Såväl i avtalet, som utskottet har tagit del av efter hänvändelse till Utbildningsdepartementet, som i regeringens beskrivning i propositionen sägs att riksdagen har fastställt dimensioneringen av läkarutbildningen respektive i framtiden kan komma att ändra denna. Utskottet konstaterar att något uttryckligt beslut om dimensioneringen av läkarutbildningen dock inte har föreslagits av riksdagen efter högskolereformen 1993 och att riksdagen inte har fattat något sådant beslut. Det styrsystem som infördes 1993 innebär att det är lärosätena själva som bestämmer om sitt utbildningsutbud, inom ramen för de utbildningsuppdrag och med beaktande av de examinationsmål som regeringen har givit respektive lärosäte i regleringsbrev. Det har däremot förekommit att regeringen har föreslagit och riksdagen har beslutat om förändringar i anslagen som har varit avsedda att inverka på dimensioneringen av bl.a. läkarutbildningen. Så skedde bl.a. inför budgetåret 1994/95, då regeringen i kompletteringspropositionen lade fram förslag om minskade anslag till fyra universitet med läkarutbildning och förklarade att utbildningsuppdragen till dessa skulle minskas (prop. 1993/94:150 bil. 8, ytr. UbU6y, bet. FiU20, rskr. 456). Förändringen i utbildningsuppdragen bestod i att det maximala antalet helårsprestationer som lärosätena under treårsperioden 1993/94–1995/96 skulle kunna få ersättning för inom utbildningsområdet medicin minskades i regleringsbrevet för 1994/95. I kompletteringspropositionen (prop. 1993/94:150 bil. 8 s. 12) erinrade regeringen om att det ankommer på respektive läro-

sätes styrelse att avgöra den exakta fördelningen mellan de olika utbildningsområdena. Regleringen av hur många helårsprestationer som ett lärosäte kunde få ersättning för inom olika utbildningsområden upphörde i och med budgetåret 1997.

I en tabell på s. 236 i budgetpropositionen har regeringen nu angett vilket antal helårsstudenter vid vart och ett av de sex lärosätena som ligger till grund för ersättningen till landstingen 2004 och vilket antal som regeringen beräknar för 2005 och 2006. Utskottet inser svårigheten att på nationell nivå beräkna ersättningen till landstingen för samarbetet om läkarutbildning utan att ha ett bestämt dimensioneringstal för denna utbildning att bygga på. Med hänsyn till hur det nya avtalet är formulerat utgår utskottet från att regeringen i kommande budgetpropositioner kommer att lägga fram förslag till beslut av riksdagen om läkarutbildningens dimensionering.

I den mån ett nytt avtal kommer att slutas även om tandläkarutbildning kan samma problem enligt utskottets bedömning komma att uppstå.

Läkarutbildning och tandläkarutbildning kan alltså komma att behöva utgöra undantag från huvudregeln i styrsystemet för grundläggande högskoleutbildning, som bör förbli att respektive lärosäte ansvarar för sitt utbildningsutbud och dimensioneringen av de utbildningar lärosätet erbjuder.

Motionen och utskottets ställningstagande

Motion 2003/04:Ub404 (kd, fp) tar upp det förhållandet att Göteborgs universitet har beslutat utöka antagningen till tandläkarutbildning, vilket föranlett **Västra Götalandsregionen** att kräva **kompensation** för ökningen. Motionärerna anser att ökningen av tandläkarutbildningen svarar mot ett rekryteringsbehov inom tandvården och att Västra Götalandsregionen bör kompenseras för ökningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen. Det fortfarande gällande avtalet om samverkan om tandläkarutbildning och odontologisk forskning bygger på begreppet tillhandahållna utbildningsplatser. Detta syftade när avtalet ingicks på av riksdagen fastställd dimensionering. När sedan styrsystemet ändrades blev som nämnts avtalet inadekvat bl.a. genom att detta begrepp inte längre finns.

Utskottet kan dock inte förorda att beslut av en lokal universitetsstyrelse – även om beslutet ingår i det som styrelsen ansvarar för – skall få medföra nya anspråk på medel från staten, vilket är vad förslaget om kompensation till Västra Götalandsregionen går ut på.

Principer för resursfördelning mellan lärosätena för grundläggande utbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om utredning av ett nytt resurstilldelningssystem. Riksdagen bör också avslå motionsyrkanden om att resursfördelningen till lärosätena i större utsträckning än i dag skall styras av studenternas val.

Jämför *reservationerna 11 (m), 12 (fp), 13 (kd) och 14 (c)*.

Gällande bestämmelser

De statliga universiteten och högskolorna under Utbildningsdepartementet tilldelas varje budgetår var sitt ramanslag till grundutbildning. Hela eller större delen av anslagsbeloppet utgörs av takbelopp, som är den högsta sammanlagda ersättning som lärosätet kan få av staten för faktiskt genomförd verksamhet. Ersättning ges dels för helårsstudenter, dels för helårsprestationer med belopp som varierar mellan olika utbildningsområden. I anslagsbeloppet för många lärosäten ingår utöver takbeloppen ersättning som lärosätet tilldelas för särskilda åtaganden av olika slag.

Med anslagen följer utbildningsuppdrag, som regeringen ger varje lärosäte i regleringsbrevet.

Om ett lärosäte under ett budgetår inte har verksamhet som ger ersättning som motsvarar hela takbeloppet, behandlas mellanskillnaden som ett anslags-sparande som lärosätet kan utnyttja ett senare budgetår, om verksamheten då haft så stor omfattning att det årets ramanslag inte räcker till för att ge den ersättning som verksamheten berättigar till.

Riksdagen har på förslag av regeringen vid några tillfällen omfördelat takbelopp mellan lärosäten som haft svårigheter att nå målen enligt utbildningsuppdraget och sådana lärosäten som har större möjligheter att utnyttja resurserna helt. Sådana omfördelningar har skett både på tilläggsbudget under pågående budgetår och i budgetförslag inför ett nytt år (t.ex. prop. 2001/02:100, bet. FiU21, rskr. 326 respektive prop. 2002/03:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 62).

Motionerna

Moderata samlingspartiet framför i motion 2003/04:Ub290 yrkande 8 sin uppfattning att såväl plats- som medelsfördelningen bör styras av studenternas efterfrågan. I en övergångsperiod är enligt motionärerna en tänkbar modell att hälften av medlen följer studenten till inskrivningen och hälften ges lärosätet vid examen. I samma motion yrkande 4 skriver Moderaterna att en ordning där studenten själv får bestämma var han eller hon vill förlägga sin utbildning med stor sannolikhet kommer att leda till att vissa utbildningar, dit få söker sig, får läggas ned medan andra utbildningar med stort efterfrågetryck kan byggas ut. Motion 2003/04:N341 (m) handlar om tillväxten i

Stockholmsregionen. Motionärerna anser att lokalisering av högskoleplatser skall styras av studenternas val av studieort (yrkande 10).

Folkpartiet pläderar i motion 2003/04:Ub414 för införandet av s.k. studentpeng (yrkande 1). Därmed blir det studenternas val som avgör fördelningen av platser både mellan ämnen och mellan lärosäten, anser motionärerna. Högskolor som har högt sökandetryck skall tillföras mer resurser, om de har möjlighet och är intresserade av att utöka verksamheten för att möta sökandetrycket. Motionärerna skriver också att man bör minska centraliseringen av platstilldelningen (yrkande 5). Folkpartiet anser att det nu är dags att se över det system som infördes 1993, eftersom det har kommit att innebära stor osäkerhet för högskolorna och det finns en inbyggd risk att de i längden frestas att sänka kvaliteten för att få full ersättning (yrkande 2). Även motion 2003/04:Ub249 (fp) tar upp risken för sänkt kvalitet, med hänvisning till en uppmärksammande händelse vid Luleå tekniska universitet. Motionärerna vill att en utredning skall se över resursfördelningssystemet så att kvaliteten på utbildningarna bibehålls.

Kristdemokraterna vill enligt motion 2003/04:Ub499 yrkande 19 att studenternas val i högre grad än i dag skall vara avgörande för fördelningen av högskoleplatser. De anser också (motion 2003/04:Ub516 yrkande 4) att bostadssituationen på högskoleorten bör beaktas vid fördelningen av nya utbildningsplatser. Även i motion 2003/04:Bo226 (kd) yrkande 4 framförs samma förslag.

Centerpartiet skriver i motion 2003/04:Ub390 yrkande 1 att förändringarna som skett inom högskolan under de senaste åren kräver en översyn av tilldelningssystemet, i syfte att stärka lärosätenas självständighet och möjlighet till ett långsiktigt kvalitetsarbete.

Enligt motion 2003/04:Ub347 (kd) bör man rutinmässigt ompröva takbeloppen två gånger per år. Därigenom skulle man avdramatisera flexibiliteten och öka resursutnyttjandet, anser motionären.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Riksdagen har behandlat liknande yrkanden från Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna såväl vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU1 s. 64 f.) som vid varje riksmöte under den föregående mandatperioden. Det är fortfarande utskottets uppfattning att det nuvarande resurstilldelningssystemet i sina grunddrag bör ligga fast. Universiteten och högskolorna bestämmer självständigt sitt utbildningsutbud och hur de sammanlagda resurserna för grundläggande utbildning skall användas för de olika utbildningar som anordnas vid respektive lärosäte. Det finns alltså ingen centraliserad platstilldelning. Uppbyggnaden av starka och stabila högskolor i samtliga län i landet är enligt utskottets mening mycket viktig för landets utveckling. En fullständig anpassning till aktuellt sökandetryck är oförenlig med detta. Det är viktigt att alla lärosäten – även de små och relativt nyetablerade – får ett tillräckligt studentunderlag för att kunna bygga upp lärarkompetens och andra resurser.

Det är nödvändigt att lärosätena i förväg vet vilka resurser de kan räkna med att disponera under budgetåret. En regelmässig omprövning av takbeloppen två gånger per år skulle allvarligt försvåra lärosätenas planering. Möjligheter till omfördelning finns och har också utnyttjats av regeringen när det visat sig att några lärosäten inte kunnat rekrytera studenter i så stor omfattning som hade behövts för att utnyttja det takbelopp som anvisats. Ett exempel på detta är den omfördelning som gjordes efter förslag i förra årets budgetproposition (prop. 2002/03:1 utg.omr. 16 s. 96 f.). Den neddragning med 120 miljoner kronor som regeringen nu föreslår för budgetåret 2004 och som utskottet i det föregående har tillstyrkt, är också ett exempel på att regeringen vid resurstilldelningen beaktar bl.a. studenternas efterfrågan på utbildning vid olika lärosäten. I utredningsbetänkandet *Högskolans styrning* (SOU 2000:82) redovisades att det är en samstämmig uppfattning bland universitet och högskolor att det nuvarande systemet för resurstilldelning fungerar väl.

När det gäller kvalitetsaspekten påminner utskottet om den höjning av de lägsta ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer som genomfördes under 2002 och 2003. Även ersättningsbeloppen för utbildningsområdet Vård har höjts. Sedan ett par år tillbaka finns också ett mycket omfattande program för systematisk kvalitetsutvärdering av samtliga utbildningar för generella examina och yrkesexamina, inklusive forskarutbildning. I dessa utvärderingar ingår att pröva examenstillstånd. Utvärderingsprogrammet ingår i Höskoleverkets uppdrag.

Utskottet anser inte att riksdagen bör uppmana regeringen att lägga även tillgången på studentbostäder på olika orter till grund för sin planering av resursförändringar inom högskolesystemet. Motionsyrkanden liknande de nu aktuella behandlades vid förra riksmötet av bostadsutskottet och avslogs av riksdagen (bet. 2002/03:BoU1 s. 60). Studenternas efterfrågan på utbildning på olika orter är särskilt stark just på orter där det är svårast att få tag i en bostad. Det har också visat sig att högskolor på orter som kan erbjuda god tillgång till studentbostäder i vissa fall inte drar till sig så många sökande att det är rimligt att tilldela dem ökade resurser.

Principer för resursfördelning mellan lärosätena till forskning och forskarutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Folkpartiets förslag om tillkännagivande att resurserna för forskning skall koncentreras.

Jämför *reservation 15 (m, fp)*.

Motionen och utskottets ställningstagande

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub414 yrkande 18 ett tillkännagivande till regeringen om att resurserna för forskning inte kan spridas efter en matematisk rättvisefördelning över alla högskolor och universitet. I stället behövs

en koncentration av forskningsresurserna till ett mindre antal läroanstalter och ett mindre antal institutioner i landet, heter det i motionen.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå yrkandet.

Någon ”matematisk rättvisemodell” har enligt vad utskottet känner till inte legat till grund för fördelning av forskningsresurser. Ytterligare lärosäten har getts ställning som universitet eller tilldelats vetenskapsområde efter en vetenskaplig kvalitetsprövning genom Höskoleverket och en bedömning från regeringens sida av möjligheterna att ge respektive lärosäte sådana resurser att forskning och forskarutbildning av god kvalitet kan bedrivas där. Omvandlingen av tre högskolor till universitet har åtföljts av successiva höjningar av anslagen till dessa nya universitet.

Utskottet noterar att den höjning av anslagen till forskning och forskarutbildning som föreslås i Folkpartiets budgetförslag innebär att varje lärosäte med eget sådant anslag får en procentuellt sett lika stor höjning av detta anslag.

Utökning av vissa yrkesutbildningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte göra några uttalanden om att vissa yrkesutbildningar bör utökas.

Jämför *reservationerna 16 (kd)* och *17 (c)*.

Motionerna och utskottets ställningstaganden

Kristdemokraterna anser enligt motion 2003/04:So640 yrkande 12 att **fler platser** måste skapas inom **vårdutbildningarna**, såväl läkar- och sjuksköterskeutbildningarna som omvårdnadsprogrammet.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

En utbyggnad av läkarutbildningen inleddes år 2000 och kommer att medföra att fler läkare examineras om några år. Även sjuksköterskeutbildningen befinner sig just nu under utbyggnad, vilket bl.a. har föranlett att de begränsade medel för utbyggnad som finns i regeringens budgetförslag för 2004 tilldelas lärosäten – inklusive enskilda utbildningsanordnare – där sjuksköterskeutbildningens utbyggnad fortsätter.

Bristen på utbildade **socionomer** påtalas i motion 2003/04:So643 (kd). Motionären skriver att bristen på socionomer är stor och många kommuner tvingas anställa socialsekreterare utan tillräcklig utbildning.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

I rapporten *Social omsorgsutbildning och socionomutbildning – en översyn* (Höskoleverkets rapportserie 2003:29R) redovisas att socionomutbildningen under den senaste femårsperioden har expanderat kraftigt. Fler lärosäten har fått examensrätt för socionomexamen, och lärosäten som sedan tidigare har socionomutbildning har valt att öka antalet platser. Utskottet anser därför att

det inte finns anledning för riksdagen att göra något särskilt tillkännagivande till regeringen enligt motionsyrkandet.

I motion 2003/04:Ub304 (c) hävdar motionärerna att antalet *platser i lärarutbildningarna* bör utökas. De tar särskilt upp behovet av specialpedagoger för att underlätta inläringen för barn i behov av särskilt stöd. Att som i den senaste budgetpropositionen skära ned platsantalet ger helt fel signaler, heter det i motionen.

Enligt motion 2003/04:Ub393 (c) behövs det fler platser för utbildning av teckenspråklärare och teckentolkar.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Utbildning av specialpedagoger anordnas dels i reguljär form vid sju lärosäten, dels inom ramen för satsningen på särskilda lärarutbildningar (SÅL), som vänder sig till lärare som arbetar inom den kommunala skolan men som är obehöriga eller önskar höja sin kompetens. Medlen till SÅL anvisas under anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Beloppet på anslagsposten till SÅL utökas ytterligare 2004. På tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002 anvisades vissa lärosäten engångsvis ytterligare medel avsedda just för vissa lärarutbildningar. Fyra lärosäten fick sådana medel för sammanlagt 230 helårsstudenter inom specialpedagogutbildning (prop. 2002/03:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m., bet. FiU1, rskr. 31). Detta skedde genom att medel omfördelades från andra lärosäten.

Riksdagen har flera gånger tidigare behandlat yrkanden om utökning av utbildningen av lärare i teckenspråk och av teckentolkar, senast i betänkande 2002/03:UbU1 s. 69. Utskottet har inhämtat att Örebro universitet och Malmö högskola innevarande läsår anordnar lärarutbildning i teckenspråk. Denna utbildning vänder sig till hörande lärarstudenter. Lärarhögskolan i Stockholm planerar att under 2005 erbjuda en lärarutbildning med inriktning mot teckenspråk och annat ämne. Lärarhögskolan har av regeringen fått ett särskilt uppdrag att på försök anordna lärarutbildning för döva och hörselskadade. Högskolan skall vidare i samråd med berörda intressenter ansvara för övrigt utvecklingsarbete när det gäller lärarutbildning för döva och hörselskadade samt för utbildning avseende teckenspråk. Utskottet har inhämtat att Lärarhögskolan arbetar med uppdraget genom att vissa terminer gå ut med riktad lärarutbildning till teckenspråkskunniga studenter som vill arbeta med döva och hörselskadade barn och ungdomar. Lärarhögskolan har tillsammans med Stockholms universitet utvecklat en obligatorisk kurs inom lärarprogrammet för studenter som tänker arbeta med döva/hörselskadade elever. Under våren 2004 fortsätter Lärarhögskolan, Stockholms universitet och Örebro universitet arbetet med planering av framtida utbud av olika typer av kurser inom lärarutbildningens ram. Arbetet sker i samverkan med Specialskolemyndigheten, Specialpedagogiska institutet och representanter för kommunerna.

Teckenspråkstolkar utbildas vid folkhögskolor, som får medel från anslaget 25:2 under utgiftsområde 17 *Kultur, medier, trossamfund och fritid*. Medlen fördelas av Tolk- och översättarinstitutet (TÖI), som är knutet till Stockholms universitet. Av budgetpropositionen för utgiftsområde 17 (s. 133)

framgår att medlen till utbildning av teckenspråkstolkar 2003 inte kommer att utnyttjas fullt ut. Behovet av utbildade tolkar är dock stort, och TÖI har vidtagit åtgärder för att öka rekryteringen till utbildningen. Dessa åtgärder bedöms ge full effekt 2005.

Förstärkning av vissa lärosäten och vissa regioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att vissa lärosäten skall få ökade resurser, omvandlas till universitet eller tilldelas vetenskapsområde. Riksdagen har tidigare godkänt att beslut om universitetsstatus och om vetenskapsområde skall fattas av regeringen. Utskottet utgår från att regeringen beaktar och väger samman olika aspekter när framtida resursförändringar bereds.

Motionerna

Förslag om att vissa högskolor skall få universitetsstatus tas upp i nio motioner, nämligen följande:

- 2003/04:Ub204 (m) som gäller Högskolan Dalarna
- 2003/04:Ub311 (m) yrkande 1 som gäller Högskolan i Gävle
- 2003/04:Ub422 (fp) yrkande 1 som gäller Högskolan i Gävle
- 2003/04:Ub273 (kd) yrkande 2 som gäller Mälardalens högskola
- 2003/04:Ub259 (m) yrkande 2 som gäller Södertörns högskola
- 2003/04:Ub507 (s) yrkande 2 som gäller Södertörns högskola
- 2003/04:T470 (fp) yrkande 5 som gäller Södertörns högskola
- 2003/04:Ub279 (fp) yrkande 1 som gäller Malmö högskola
- 2003/04:Ub490 (s) som gäller Malmö högskola.

Sex motioner innehåller förslag om att vissa högskolor skall tilldelas vetenskapsområde och därmed få rätt att utfärda examina i forskarutbildningen inom det området. Enligt motion 2003/04:Ub273 (kd) yrkande 1 bör Mälardalens högskola tilldelas humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Motionerna 2003/04:Ub260 (s), 2003/04:Ub305 (v), 2003/04:Ub306 (kd) och 2003/04:Ub356 (mp, c) yrkande 1 gäller tekniskt vetenskapsområde till Högskolan i Gävle. I motion 2003/04:Ub365 (c, m, fp, kd) föreslås att Högskolan i Skövde skall tilldelas tekniskt vetenskapsområde.

Ett stort antal motioner tar upp andra förstärkningar vid särskilda lärosäten eller inom vissa regioner. Yrkandena presenteras här i geografisk ordning, från norr till söder till väster.

Enligt motion 2003/04:Ub512 (c) behöver det vid Luleå tekniska universitet inrättas en turistprofessur med inriktning på småföretagande.

Motion 2003/04:Ub448 (s) innehåller förslag om att sjöbefälsutbildning åter skall anordnas vid Mitthögskolan. Motionärerna påpekar att rekryteringen till sjöbefälsutbildning bland ungdomar i Norrland har minskat kraftigt.

Behovet av resurser för utveckling av forskning och grundutbildning vid Mitthögskolan tas upp i motion 2003/04:Ub451 (s).

I motion 2003/04:Ub362 (fp) skriver motionären att verksamheten inom Forum för nationella minoriteter, som i dag bedrivs på tillfällig projektbasis vid Uppsala universitet, bör permanentas.

Medelstillelningen till Mälardalens högskola för forskning och forskarutbildning bör enligt motion 2003/04:Ub273 (kd) vara på samma nivå som den som getts andra lärosäten som fått vetenskapsområde (yrkande 3). Mälardalens högskola bör få ett långsiktigt större anslag till forskning (yrkande 4). Den nuvarande snedfördelningen mellan medel till grundutbildning och medel till forskarutbildning vid Mälardalens högskola bör göras om, så att andelen forskningsmedel kan växa (yrkande 5). Mälardalens högskola fyller ett nationellt behov och bör därför erhålla satsningar, för hela Sveriges skull, heter det i motionen (yrkande 6).

Motion 2003/04:Ub345 (kd) tar upp takbeloppet till Örebro universitet. För 2003 räknar universitetet enligt motionären med en överproduktion värd 29 miljoner kronor. Han anser att takbeloppet bör ökas permanent genom en omfördelning från de lärosäten som inte förmår utnyttja sina tilldelade resurser.

Samme motionär föreslår i motion 2003/04:Ub346 (kd) att medel också bör omfördelas till Örebro universitet för dess kostnader för tolkar till döva, dövblinda och hörselskadade studenter. Örebro universitet arbetar för närvarande med ett förslag till utformning av ett teckenspråkigt universitet. Under tiden fram till dess att denna vision kan bli verklighet är det enligt motionären nödvändigt att omfördela medel direkt till universitetet för de beräknade tolkkostnaderna.

Motionerna 2003/04:Ub278 (m), 2003/04:Ub507 (s) yrkande 1 och 2003/04:N341 (m) yrkande 11 tar upp behovet av fler högskoleplatser i Stockholmsregionen. I förhållande till befolkningens storlek är den högre utbildningen enligt motionärerna underdimensionerad, vilket utgör en fara för näringslivet i denna region. I motion 2003/04:Ub259 (m) yrkande 1 sägs att Södertörns högskola bör få platser/resurser motsvarande det antal studenter som söker dit.

Linköpings universitet bör enligt motion 2003/04:Ub468 (m) tillföras forskningsresurser i samma omfattning som jämförbara universitet. I dag är forskningsanslaget lågt i förhållande till omfattningen av grundutbildningen.

I motion 2003/04:Ub291 (fp) yrkande 2 föreslås att en forskarskola inrättas vid Linköpings universitet för forskning om fibromyalgi och långvarig smärta.

Samma motion, yrkande 1, innehåller förslag om en forskarskola vid Lunds universitet för forskning om reumatiska ledsjukdomar och artros.

Malmö högskola bör enligt motion 2003/04:Ub279 (fp) yrkande 3 tilldelas ett ökat antal studentplatser. Motionärerna påpekar att Malmö högskola är ett av de lärosäten som har lyckats bäst med att rekrytera studenter från icke studievana grupper. Högskolan har utbildningar till flera yrken som kan vän-

tas bli underförsörjda med arbetskraft, bl.a. lärarutbildning. I samma motion yrkande 2 föreslås att Malmö högskola tilldelas en forskarskola kring professionsrollen. Denna högskola har enligt motionärerna en tvärvetenskaplig profil och också professionsutbildningar i ovanligt hög grad.

Enligt motion 2003/04:Ub255 (c) är det viktigt för de berörda kommunerna att Högskolan Kristianstad och Malmö högskola får fasta forskningsresurser (yrkande 1). Ett Campus Ystad liknande Campus Helsingborg skulle kunna vara ett lyft för hela Österlens utveckling (yrkande 2).

En permanent forskarskola för fiskekologi och fiskeribiologi bör enligt motionerna 2003/04:Ub233 (fp) och 2003/04:Ub246 (m) förläggas till Högskolan i Kalmar. Motionärerna hänvisar till förslag från Havsmiljökommissionen om sådana forskarskolor.

Skåne bör enligt motion 2003/04:Ub255 (c) yrkande 4 göras till centrum för svenska *functional food*-produkter och livsmedelsforskning. Lunds universitet och högskolorna i Skåne sysslar med forskning inom livsmedelsområdet, och regionen har många etablerade företag inom livsmedels-, läkemedels- och kemiindustrin. Nationella resurser bör enligt motionärerna tillföras denna viktiga framtidssektor.

Västsverige och Göteborg behöver enligt motion 2003/04:Ub209 (m) fler utbildningsplatser (yrkande 1) och förstärkning av forskningsresurserna (yrkande 2).

I motion 2003/04:Ub456 (s) föreslås en satsning på forskning och forskarutbildning i Västsverige (yrkande 1), en fortsatt utbyggnad av grundutbildning och kvalificerad yrkesutbildning i samma region (yrkande 2), fler platser till läkarutbildningen i Västsverige för att komma i fas med övriga delar av landet (yrkande 3), fördubbling under de närmaste åren av antalet platser i vårdutbildningarna i Västsverige (yrkande 4), en nätverksbaserad forskarskola i vårdvetenskap i Västsverige (yrkande 5), ett nationellt centrum för arbetsintegrerat lärande vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla (yrkande 6) och en fortsatt satsning på form, design och medier i Västsverige (yrkande 7). Motionärerna framhåller att Hantverksskolan Dacapo i Mariestad av naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg har bedömts vara högskolemässig. Skolan står nästa år inför en finansieringskris. Göteborgs universitet eller Högskolan i Skövde bör få medel så att de kan ta in Hantverksskolan i sin organisation, anser motionärerna. Högskolorna i Skövde och Trollhättan/Uddevalla behöver också resurser för att de skall kunna fortsätta att driva de utbildningar inom film och medier som utvecklats där.

Film- och medieutbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, som har kommit till stånd som ett EU-projekt, tas också upp i motionerna 2003/04:Ub337 (c) och 2003/04:Ub518 (kd). Enligt den sistnämnda motionen bör denna högskola få rätt att tillämpa ersättningsbeloppet för utbildningsområdet Media och få motsvarande höjning av sitt takbelopp.

Invandrarakademin vid Högskolan i Borås lyfts fram i motionerna 2003/04:Ub219 (m), 2003/04:Ub274 (kd) yrkandena 1 och 2, 2003/04:Ub349 (fp) yrkande 1 och 2003/04:Ub442 (s). Invandrarakademin har kommit till

stånd som ett projekt och finansierats med medel på tilläggsbudget 2 till statsbudgeten för 2002. Syftet med projektet är att ta till vara invandrade akademikers kompetens genom att dels värdera deras akademiska utbildningar i reella kompetenstermer, dels erbjuda dem möjligheter till individuellt anpassade kompletteringsstudier. Motionärerna bedömer det inte som möjligt för Högskolan i Borås att inom ramen för sina ordinarie anslag finansiera Invandrarakademien.

Chalmers tekniska högskola kommer enligt motion 2003/04:Ub400 (fp) att tvingas minska antalet nybörjarplatser nästa år, eftersom Chalmers inte har fått tillbaka de 600 helårsplatser som framtogs högskolan i budgetpropositionen för 2002. Motionären påpekar att omfördelningen då sades vara tillfällig.

Trots en lång tradition av nära och öppet samarbete med näringslivet och god utdelning i form av forskningsstöd från råd, stiftelser och branschorgan har Chalmers tekniska högskola enligt motion 2003/04:Ub272 (kd) stora svårigheter att klara forskningsfinansieringen för doktorander. Motionärerna anser att fakultetsmedlen för de forskningsintensiva universiteten och högskolorna bör öka väsentligt under den kommande mandatperioden.

När riksdagen 1992 beslutade att ett nytt laboratorium för mikroteknologi skulle uppföras vid Chalmers tekniska högskola utlovades ett driftbidrag för de kommande hyreskostnaderna, framhåller motionärerna i motion 2003/04:Ub405 (kd, fp) yrkande 1. Detta löfte drogs av besparingsskäl tillbaka i budgetpropositionen för 1999. För att Chalmers skall kunna fortsätta att konkurrera inom området krävs enligt motionärerna en statlig basfinansiering. Det utlovade driftbidraget bör indexuppräknas sedan 1998 (yrkande 2).

Högskolan i Jönköping har enligt motion 2003/04:Ub487 (s) god kompetens för att ge utbildning i företagshälsovård. Genom omdisponering av utbildningsplatser i landet kan den bli ett centrum för utbildning inom detta specialområde, skriver motionären.

Utskottets ställningstaganden

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga här redovisade motionsyrkanden.

Ett lärosäte som är universitet får anordna utbildning och utfärda examina inom forskarutbildning utan begränsning i fråga om ämnen eller områden. En högskola som har fått vetenskapsområde får utfärda examina i forskarutbildning inom detta vetenskapsområde.

Riksdagen godkände hösten 1996 att regeringen skall besluta om att ge benämningen universitet till högskolor som begärt detta och som uppfyller ett antal krav när det gäller omfattning och bredd i grundutbildning, forskning och forskarutbildning m.m. Innan regeringen beslutar skall Högskoleverket pröva huruvida högskolan i fråga har nått den nivå som erfordras (prop. 1996/97:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 100). Utskottet anser inte att riksdagen bör återta ansvaret för att besluta om benämningen universitet.

Enligt högskolelagen (1992:1434, ändr. 1998:1832) är det numera regeringen som beslutar om att ett eller flera vetenskapsområden skall finnas vid

en högskola som inte är universitet. Fram till den 31 mars 1999 var det Högskoleverket som fattade beslut om vetenskapsområde. Skälet till att överföra dessa beslut till regeringen var att regeringen ansåg att inrättande av en verksamhet och beslut om resurser till denna borde vara sammanhängande. Beslut om resurser fattas ju av riksdagen på förslag av regeringen. Ansökningar om vetenskapsområde remitteras normalt av regeringen till Högskoleverket för en kvalitativ bedömning.

De högskolor som i dag har vetenskapsområde är Mitthögskolan (naturvetenskapligt vetenskapsområde), Blekinge tekniska högskola (tekniskt vetenskapsområde), Malmö högskola (medicinskt vetenskapsområde), Högskolan i Kalmar (naturvetenskapligt vetenskapsområde) och Mälardalens högskola (tekniskt vetenskapsområde). Som nämnts i det föregående avser regeringen också att ge Högskolan i Jönköping, som har enskild huvudman, humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde.

Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan är universitet, även om de inte har den beteckningen i sina namn.

Regeringen uttalade i budgetpropositionen för 1999 att beslutet att omvandla tre högskolor till universitet innebär ett åtagande av regeringen för en framtida resurstillväxt som stärker kvaliteten såväl av utbildning som forskning (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 105). I anslutning till att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro omvandlades till universitet och till att vissa andra högskolor tilldelats vetenskapsområde har dessa lärosäten också tillförts betydande resursförstärkningar under egna anslag till forskning och forskarutbildning.

Utskottet utgår från att regeringen även i framtiden kommer att beakta såväl behoven i respektive region som efterfrågan från studenterna och lärosätenas möjligheter att erbjuda utbildning av god kvalitet, när förslag om utbyggnad eller omfördelning av resurser till universitet och högskolor bereds.

Beslut om att inrätta professurer fattas sedan många år av respektive lärosäte. Även inrättande av forskarskolor beslutas normalt vid lärosätena. Utskottet noterar att forskarskolor i fiskekologi och fiskeribiologi av Havsmiljökommissionen har föreslagits bli inrättade vid Göteborgs, Stockholms och Umeå universitet i anslutning till de marina centrum som finns där (*En nationell marin strategi*, SOU 2003:72).

Utbildningsministern förklarade i ett skriftligt frågesvar i juni 2003 att beslutet att inte ge Chalmers det tidigare aviserade driftbidraget till det nya laboratoriet för mikroteknologi var motiverat av besparingsskäl. Utgångspunkten var att besparingen skulle läggas där den gjorde minst skada för den högre utbildningen (fråga 2002/03:1020).

Förslag om att återinföra sjöbefälsutbildning vid Mitthögskolan har behandlats av riksdagen vid de två senaste riksmötena. Som utskottet framhöll förra året (bet. 2002/03:UbU1 s. 70) kräver sjöbefälsutbildning mycket dyrbara investeringar.

Fristående högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för omvandling av fler statliga lärosäten till stiftelseform och inte heller för inrättande av ytterligare fristående högskolor i annan form.

Jämför *reservation 18 (m)*.

Utskottet föreslår också att riksdagen avslår ett motionsyrkande om forskningsresurser till de fristående teologiska högskolorna.

Motionerna och utskottets ställningstaganden

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub290 yrkande 10 att **fler fristående högskolor** skall komma till stånd genom att regeringen erbjuder möjlighet att ombilda ett större och ett mindre lärosäte till stiftelseform. Moderaterna vill beräkna 2 miljarder kronor för stiftelsekapital till denna omvandling. Även andra former som kan gynna den akademiska friheten och excellensen bör prövas, heter det i samma motion, yrkande 11.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Förslag om fler fristående högskolor har behandlats av riksdagen varje år under den förra mandatperioden och senast förra året (bet. 2002/03:UbU1 s. 81). Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns anledning att avsätta statsmedel för att skapa fristående högskolor, eftersom de ramvillkor som nu gäller för statliga universitet och högskolor ger dessa stort utrymme för självbestämmande, något som har fått till följd en stor mångfald i fråga om utbildningsutbud och undervisningsformer.

I motion 2003/04:Ub340 (c, m, fp, kd) framförs förslag om att de **fristående teologiska högskolorna** skall få förstärkt stöd av staten genom att även tilldelas **forskningsresurser**. Motionärerna anser att forskningen spelar en avgörande roll för att högskolorna rätt skall kunna fullgöra uppgifterna att bedriva utbildning och samverka med det omgivande samhället. För närvarande kan en forskningspotential upprätthållas vid de fristående teologiska högskolorna genom betydande medelstillskott från deras huvudmän, men de medel som kan disponeras för forskning är enligt motionärerna klart otillräckliga för att man på sikt skall kunna bedriva en vetenskapligt kvalificerad verksamhet.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen har inte tidigare haft att ta ställning till något förslag om forskningsmedel till de fristående teologiska högskolorna. Utskottet anser att detta är en principfråga som lämpligen bör behandlas i anslutning till en forskningspolitisk proposition. Regeringen har aviserat att en sådan proposition kommer att lämnas till riksdagen under innevarande mandatperiod.

Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till den kommande forskningspolitiska propositionen föreslår utskottet att riksdagen inte skall göra något uttalande om att de s.k. fakultetsanslagen bör öka väsentligt och inte heller om att antalet doktorandtjänster bör utökas.

Jämför *reservationerna 19 (m, fp)* och *20 (c)*.

Motionerna och utskottets ställningstaganden

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub290 yrkande 17 att lärosätenas anslag till forskning och forskarutbildning, de s.k. fakultetsanslagen, skall öka. Denna åtgärd ses som en förstärkning av den fria forskningen.

Centerpartiet vill enligt motion 2003/04:Ub390 yrkande 30 att antalet doktorandtjänster skall öka. Satsningar på doktorandtjänster är enligt motionärerna viktiga för att långsiktigt skapa bättre villkor för forskningen och ge doktoranderna ökad social trygghet.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Ställningstaganden till avvägningen mellan forskningsresurser direkt till lärosätena och till centrala forskningsfinansierande organ bör göras i anslutning till regeringens kommande forskningspolitiska proposition. Även frågor om formerna för studiefinansiering i forskarutbildningen och resurser för sådan bör behandlas i samband med den kommande propositionen.

Kravet på full kostnadstäckning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att kravet på full kostnadstäckning även i fortsättningen skall tillämpas på alla externa finansiärer av forskning. Cancerfonden bör inte undantas från kravet att täcka även lokalkostnader.

Jämför *reservation 21 (m, kd)*.

Gällande bestämmelser

Regeringen har i regleringsbrevet för 2003 till universitet och högskolor föreskrivit att samtliga kostnader för den verksamhet som finansieras med bidrag från externa finansiärer, inklusive verksamhetens andel av gemensamma kostnader, skall täckas med dessa bidrag (s.k. full kostnadstäckning). En lägsta nivå för påslag för indirekta kostnader skall för lärosätet vara minst 18 % av forskningsprojektens direkta kostnader exklusive lokalkostnader. Undantagna från kravet på full kostnadstäckning är endast EU-finansiärer och andra överstatliga organ där Sverige godkänt avtal med sådana undantag.

Motionerna och utskottets ställningstaganden

I motion 2003/04:Sk285 (m) yrkande 2 föreslås att kravet på att externa finansierare skall betala även s.k. overheadkostnader skall tas bort. Syftet är att alla medel skall komma forskningen till nytta utan statlig inblandning.

Motion 2003/04:Ub318 (m) tar upp Cancerfonden, som enligt motionärerna bör få fortsätta att vara undantagen från kravet på att täcka höjda lokal-kostnader. De indirekta kostnader som Cancerfonden måste betala skall förbli 12 %, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår båda yrkandena.

Kravet på full kostnadstäckning är nödvändigt för att inte extern finansiering skall urholka lärosätenas utrymme för att göra egna prioriteringar av de forskningsmedel som anslås till dem direkt av statsmakterna. Att avskaffa kravet på full kostnadstäckning skulle därför stå i direkt strid med strävandena att stärka lärosätenas självständighet. Även den begränsning av kravet på full kostnadstäckning som i den ena motionen föreslås för Cancerfonden innebär en sådan urholkning, som utskottet inte kan förorda.

Högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för att lärosätena skall få ta ut avgift av enskilda personer från länder utanför EES som deltar i utbildning i Sverige.

Jämför *reservation 22 (kd)*.

Gällande bestämmelser

I 1 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100) har regeringen föreskrivit att utbildningen vid högskolorna skall vara avgiftsfri för studenterna.

Ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) får bedriva uppdragsutbildning enligt bestämmelserna i en särskild förordning (2002:760). Med uppdragsutbildning avses utbildning som anordnas mot avgift från annan än enskild för personer som uppdragsgivaren utser. Vid uppdragsutbildning tillämpas avgiftsförordningen (1992:191). Högskolorna får själva bestämma avgiftens storlek. Avgiften skall beräknas så att full kostnadstäckning uppnås.

Motionen och utskottets ställningstagande

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub499 yrkande 20 att högskoleförordningen skall ändras så att man tillåter lärosätena att ta ut avgifter för utbildning av studenter från länder utanför EES. En sådan ändring skulle öka omsättningen, och det skulle vara berikande för högskolan att öka kontakterna med omvärlden, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Ett motsvarande yrkande behandlades vid förra riksmötet och avslogs då (bet. 2002/03:UbU5 s. 19). Lärosätena har goda möjligheter till kontakter med omvärlden genom de utbytesprogram som redan finns, såsom Erasmus, Linnaeus Palme och det nya programmet Erasmus mundus.

Distansutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte göra något uttalande om kommunala lärcentrum. Utskottet hänvisar till pågående projekt med stöd av Nationellt centrum för flexibelt lärande och Delegationen för regional samverkan om högre utbildning.

Jämför *reservation 23 (kd)*.

Motionen och utskottets ställningstagande

Kristdemokraterna skriver i motion 2003/04:Ub499 yrkande 8 att en viktig insats för högskoleutbildning på distans görs vid de kommunala lärcentren. Högskoleutbildning är en av flera utbildningsformer och utbildningsnivåer som erbjuds vid lärcentren. Denna verksamhet borde utökas för att göra högre utbildning tillgänglig för fler. För det har lärosätena ansvar, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Lärosätena har sedan ett drygt år tillbaka en lagfäst uppgift att aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan (1 kap. 5 § tredje stycket högskolelagen, 1992:1434).

Under perioden 2002–2004 avsätts på statsbudgeten medel för att stimulera regional samverkan mellan universitet eller högskolor och kommuner, landsting, länsstyrelser eller motsvarande organ i syfte att skapa hållbar tillväxt i regionerna och samtidigt främja rekryteringen till högskolan. Medel till Delegationen för regional samverkan om högre utbildning finns under anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Ett 70-tal projekt för att stödja infrastrukturen för vuxenutbildning pågår med stöd av delegationen. I flertalet av dessa projekt är lärcentrum engagerade. Regeringen (Näringsdepartementet) har gett Nationellt centrum för flexibelt lärande i uppdrag att stödja etablerandet av lärcentrum inom kommuner och har anslagit 20 miljoner kronor för arbetet. Hösten 2003 har 19 kommuner fått medel ur denna resurs.

4 Vissa centrala myndigheter m.m.

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet anslagen 25:76–25:81 som avser myndigheterna Höskoleverket, Verket för högskoleservice, Centrala studiestödsnämnden, Överklagenämnden för studiestöd, Internationella programkontoret för utbildningsområdet respektive Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Dessutom behandlas här anslagen 25:82 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m. och 25:83 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Från och med år 2004 skall i princip all årlig revision av statlig verksamhet vara avgiftsbelagd, i enlighet med riksdagens beslut om avgifter vid Riksrevisionen (prop. 2002/03:63, bet. FiU27, rskr. 189). Enligt regeringens förslag i budgetpropositionen kompenseras anslagsfinansierade myndigheter för den kostnad som avgiften innebär genom en nivåhöjning av anslagen för nästa budgetår.

Resultat

Regeringen lämnar i budgetpropositionen bl.a. följande uppgifter om verksamheten vid myndigheterna under år 2002.

Höskoleverkets vidgade ansvar för granskning av kvaliteten i den högre utbildningen innebär att samtliga utbildningar skall utvärderas under en sexårsperiod fr.o.m. 2001. Under 2002 har tio sådana ämnes- och programutvärderingar genomförts. Arbetet fortsätter också med att utveckla metoder för kvalitetsgranskning, bl.a. genom en av verket tillsatt grupp med internationella rådgivare. En viktig del av kvalitetsgranskningen avser prövningar av examenstillstånd. Sådana prövningar har under 2002 huvudsakligen avsett yrkesexamina inom vårdområdet och generell magisterexamensrätt. Antalet tillsynsärenden har ökat 2002 jämfört med tidigare år. Ärendena har till största delen gällt enskilda studenters rättssäkerhet, och lärosätena har godtagit verkets bedömningar och ändrat den lokala regeltillämpningen. Regeringens bedömning är att resultatinformationen i Höskoleverkets årsredovisning ger en god bild av utvecklingen inom de områden som verket har ansvar för. Enligt regeringens mening har de mål som ställts upp för verksamheten uppnåtts.

I fråga om *Verket för högskoleservice*, VHS, konstaterar regeringen att det ekonomiska målet för antagningsverksamheten – att intäkterna skall täcka 85 % av kostnaderna – inte har uppnåtts år 2002. Kostnaderna har täckts till ca 82 % med avgiftsintäkter. Det ekonomiska målet för upphandlingsverksamheten – att intäkterna skall täcka 100 % av kostnaderna – har däremot uppnåtts med marginal. Upphandlingsuppdragen minskade i antal under 2002. Trots detta ökade omsättningen till följd av uppdragens större omfattning. Ett antal nya kunder har också tillkommit. Färre universitet och högskolor anlätade VHS upphandlingstjänster under 2002 jämfört med 2001.

Regeringen bedömer att *Centrala studiestödsnämndens* (CSN) verksamhet när det gäller service till de studerande har varit betydligt mer tillfredsställande under år 2002 än under de närmast föregående åren. Myndighetens förmåga att effektivt hantera regelverk och handläggningsrutiner har förbättrats, bl.a. genom ett utvecklat IT-stöd. Telefontillgängligheten har ökat och handläggningstiderna har förkortats. Det nya kundcentret i Kiruna, som byggdes upp under 2001, har bidragit till den ökade tillgängligheten. CSN uppvisar för nästan alla typer av studiestöd en ökande andel ärenden som avklarats inom tre veckor. Jämfört med 2001 har också antalet besvarade samtal ökat markant. Uppgifterna om antalet besök på myndighetens webbsida och användandet av webbsvar visar samtidigt på en allt större efterfrågan på information beträffande studiestödet. Samtliga mål som ställdes upp i regleringsbrevet för 2002 vad gäller tilldelnings- och återbetalningsverksamhet samt information och service har enligt regeringen uppnåtts.

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) inrättades den 1 maj 2001. Regeringen gör bedömningen att ÖKS under sitt första hela verksamhetsår förhållandevis väl har klarat balansen mellan service, ärendehantering och rättssäkerhet. Cirka 4 600 ärenden inkom till nämnden under år 2002. Av dessa avsåg merparten överklaganden i studiemedelssystemet och en mindre del studiehjälpen. En genomsnittlig handläggningstid på maximalt fyra veckor och en längsta normal handläggningstid på sex veckor har eftersträvat, vilket dock inte fullt ut kunnat uppnås under året. Åtgärder för att minska ärendebalansen har vidtagits av myndigheten under hösten 2002.

Internationella programkontoret för utbildningsområdet ansvarar för genomförandet av ett stort antal internationella program. Regeringen anser att utvecklingen varit tillfredsställande inom de program som myndigheten har ansvar för. Målet att öka svenskt deltagande i programmen bedöms huvudsakligen vara uppfyllt.

Den 1 mars 2002 startade verksamheten vid *Myndigheten för Sveriges nätuniversitet*. Under den första tiden har arbetet koncentrerats på att utveckla samarbetsformer och stöd till de 31 lärosäten som under året ingick i Sveriges nätuniversitet. En provisorisk webbplats med grundläggande information och söktjänster har etablerats i samverkan med Högskoleverkets webbplats *studera.nu*. För att stödja samordningen kring studieadministrativa frågor inom Sveriges nätuniversitet har referensgrupper inrättats med företrädare för lärosätena. Vidare har ett arbete kring kvalitet i IT-stödd distansutbildning inletts av en arbetsgrupp med experter från olika lärosäten. Det är enligt regeringen ännu för tidigt att bedöma i vilken omfattning tillkomsten av Sveriges nätuniversitet bidragit till ökad tillgänglighet och breddad rekrytering till högre utbildning. Regeringen kan dock konstatera att utbudet av IT-stödd distansutbildning har ökat betydligt under det första verksamhetsåret och därmed gjort det möjligt för fler personer att läsa på distans.

Anslag m.m.

25:76 Högskoleverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 185 151 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:76 *Högskoleverket*. Motionsyrkanden med förslag om andra anslagsbelopp och anslagsvillkor bör därmed avslås.

Jämför *särskilda yttranden 3 (fp)* och *4 (kd)*.

Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden som rör inrättande av ett oberoende kvalitetsinstitut för den högre utbildningen m.m.

Jämför *reservation 24 (fp)*.

Högskoleverkets uppgift är att genom uppföljning och utvärdering bidra till att förbättra och förnya den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor. Högskoleverket svarar för tillsynen över högskolans verksamhet i syfte att öka rättssäkerheten i högskolan. Verket har också som uppgift att på uppdrag av regeringen genomföra utredningar och utvärderingar som grund för regeringens ställningstagande i olika frågor. Verket har dessutom ansvar för statistik om verksamheten vid universitet och högskolor. Högskoleverket har rätt att ta ut avgift för att tillhandahålla högskoleprovet. Avgiftens storlek regleras i högskoleförordningen (1993:100).

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 185 151 000 kr till Högskoleverket för budgetåret 2004.

Av anslagsbeloppet avses 30 152 000 kr få disponeras av Rådet för högre utbildning vid Högskoleverket. Anslagsposten Rådet för högre utbildning har minskats med 7 miljoner kronor i enlighet med redovisningen i budgetpropositionen (s. 138) över regeringens förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 16.

Folkpartiet minskar anslaget till Högskoleverket med 30 miljoner kronor i budgetmotionerna 2003/04:Fi240 yrkande 22 och 2003/04:Ub515 yrkande 4. Enligt den sistnämnda motionen avser neddragningen av anslaget Rådet för högre utbildning.

Också Kristdemokraterna föreslår en minskning av anslaget till Högskoleverket som ett led i besparingar på myndigheter. Deras budgetförslag i motion 2003/04:Ub514 yrkande 3 tar upp ett anslag som är 4 988 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till medelsberäkning under anslaget. Motionsyrkanden om andra anslagsbelopp, bl.a. ett slopande av anslagsposten till Rådet för högre utbildning, avstyrks därmed. Riksdagen bör således anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 185 151 000 kr.

När det särskilt gäller Rådet för högre utbildning vill utskottet erinra om nyligen beslutade förändringar av rådets uppgifter. I enlighet med vad regeringen förutskickade i propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15,

bet. UbU4, rskr. 98) har det tidigare Rådet för högskoleutbildning vid Högskoleverket under det nya namnet Rådet för högre utbildning fått en självständigare roll inom verket och ett utvidgat uppdrag att på olika sätt stödja pedagogiskt utvecklingsarbete vid universitet och högskolor. I en ny instruktion för Högskoleverket (förordning 2003:7), som trädde i kraft den 15 februari 2003, har rådets uppgifter bestämts.

Folkpartiet hävdar i motion 2003/04:Ub414 att Högskoleverkets ställning som myndighet under regeringen i längden kan försvaga verkets möjligheter att bedriva en självständig granskning av kvaliteten vid landets universitet och högskolor. Utvärderingen av lärosätenas förmåga att bedriva en högkvalitativ utbildning måste utövas av andra institutioner, vilkas arbete inte riskerar att politiseras. Kvalitetsgranskningen bör därför brytas ut ur Högskoleverket och läggas på **ett oberoende kvalitetsinstitut för den högre utbildningen** (yrkande 9). Det nya kvalitetsinstitutet bör bestå av representanter för ämnesområden, discipliner och vetenskapliga tidskrifter. Högskoleverkets roll bör enligt motionen renodlas till enbart myndighetsutövning (yrkande 8). Det innebär bl.a. att verket har som sitt ansvar att kontrollera att bestämmelser följs. Verket skall t.ex., liksom nu, kunna dra in examensrättigheter från lärosäten för utbildningar som inte upprätthåller kvalitetskraven.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Liknande motionsyrkanden om renodling av Högskoleverkets roll och ett fristående kvalitetsinstitut för högskolan har vid flera tillfällen avslagits av riksdagen, senast hösten 2002 (bet. 2002/03:UbU1). Utskottet framhöll då, med anledning av framförda farhågor om politisering, att Högskoleverkets utvärderingar utförs av högt kvalificerade experter inom respektive område. I stor utsträckning hämtas dessa experter från andra länder än Sverige. Utskottet anför samma skäl för avslag på nu föreliggande yrkanden.

25:77 Verket för högskoleservice

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 14 053 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:77 *Verket för högskoleservice*.

Motionsyrkanden om en översyn av datasystemet för samordnad antagning till högre utbildning m.m. bör avslås av riksdagen.

Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för den samordnade antagningen till grundläggande högskoleutbildning. Utöver detta biträder VHS universitet, högskolor och andra myndigheter vid upphandling.

Från anslaget bestrids kostnader för underhåll och utveckling av datorbaserade system för antagningsprocessen samt kostnader för övrig antagningsverksamhet, såsom betygsdatabas och bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Regeringen föreslår att till VHS anvisas 14 053 000 kr för budgetåret 2004.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör anvisa medel i enlighet med regeringens förslag.

I motion 2003/04:Ub269 (c) begärs en *översyn av datasystemet för samordnad antagning till högre utbildning* hos VHS (yrkande 1). En ordentlig genomgång är enligt motionärerna nödvändig för att i framtiden kunna undvika att studenter utestängs från utbildningar de antagits till, fastän de via Internet gett ett jakande svar på antagningsbeskedet. Motionärerna påpekar att detta har inträffat. Regeringen bör i sammanhanget uppmärksamma problem med nonchalant bemötande hos myndigheter (yrkande 2). Motionärerna anser också att ansökningar till högskoleutbildning som ställer ytterligare krav på meriter än studentbetyg, t.ex. krav på praktik eller arbetsprov, bör återföras från VHS till berörda utbildningsanordnare (yrkande 3).

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Enligt uppgifter från VHS i augusti 2003 har man inom verket utrett de uppgifter om felaktig registrering som förekommit i medier och som motionärerna hänvisar till. Några tekniska fel i systemet har inte kunnat konstateras. Eftersom det förekommit fall, ca 30 av ca 300 000 sökande, där personer trots att de svarat på ett visst sätt utan att systemet registrerat detta, har VHS undersökt hur man skall kunna förbättra svarsproceduren så att denna typ av händelser kan undvikas i framtiden. VHS utreder för närvarande vilka eventuella förbättringar i detta avseende som kan genomföras.

Det bör också nämnas att VHS sedan juni 2000 har i uppdrag av regeringen att i samarbete med universitet och högskolor utveckla ett nytt flexibelt antagningssystem för såväl samordnad som lokal antagning till högskoleutbildning (det s.k. NyA-projektet). I samband med detta arbete ser VHS över hela tjänsteutbudet som universitet och högskolor nyttjar vid antagning.

25:78 Centrala studiestödsnämnden m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 372 315 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* Ett motionsyrkande med förslag om annat anslagsbelopp och ändrad finansieringsform bör därmed avslås. Jämför *särskilt yttrande 2 (m)*.

Riksdagen bör även avslå Riksdagens revisorers förslag (2002/03:RR15) punkt 3 angående omprövning av systemet att CSN finansieras genom avgiftsintäkter jämte motionsyrkanden i samma ärende. Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden som rör överbelastning hos CSN, frågan om att konkurrensutsätta myndigheten, införande av en s.k. omvänd straffavgift för CSN samt konsekvenserna av nedläggningen av vissa lokalkontor.

Jämför *reservationerna 25 (m, fp, kd), 26 (kd), 27 (m, fp) och 28 (fp)*.

Anslaget finansierar utgifter för tilldelning och återbetalning av studiestöd samt tilldelning och återbetalning av lån till hemutrustning för flyktingar. Centrala studiestödsnämnden (CSN) administrerar denna verksamhet. Anslaget finansierar delvis också CSN:s studiesociala verksamhet. Från anslaget utgår vidare medel för administration av bidrag vid korttidsstudier till dels Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus), dels Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Regeringen föreslår att till CSN m.m. för budgetåret 2004 anvisas 372 315 000 kr. Anslaget har tillförts 1,2 miljoner kronor som en följd av att regeringen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* föreslår ökade resurser till bidrag vid korttidsstudier.

Under de tre senaste åren har CSN:s resurser förstärkts för att täcka kostnader som uppstod i samband med inrättandet av ett kundcenter i Kiruna. Från och med 2004 skall myndigheten enligt regeringen finansiera kundcentret inom ramen för ordinarie anslagsnivå.

Regeringen anser att det finns förutsättningar för CSN att klara uppställda mål med oförändrade resurser under 2004. Minskade ärendevolymer, samordnat och förenklat studiestödssystem, satsningen på kundcentret i Kiruna samt utvecklat IT-stöd skapar förutsättningar för myndigheten att rationalisera och omstrukturera verksamheten. Regeringen gör därför bedömningen att servicen till de studerande kan bibehållas på en hög nivå under 2004.

I budgetpropositionen redovisas en prognos för inbetalda avgifter år 2004 till CSN om 300 miljoner kronor. Avgifterna får i sin helhet disponeras av myndigheten och skall bidra till att finansiera verksamheten hos CSN.

Sammanlagt kommer CSN således att för 2004 disponera (372 315 000 + 300 000 000 =) 672 315 000 kr.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 att riksdagen till CSN anvisar 150 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit eller 522 315 000 kr. Moderaterna anser att myndigheten inte skall få disponera avgifter på det sätt som regeringen medger. Tekniken innebär att man kringgår budgetramen, menar de. I praktiken ger Moderaternas förslag en lägre driftram för myndigheten som partiet dessutom vill konkurrensut-sätta.

U t s k o t t e t behandlade under föregående riksmöte ett motsvarande förslag från Moderata samlingspartiet (bet. 2002/03:UbU1). Liksom då erinrar utskottet om att riksdagen våren 2000 godkände att intäkter från avgifter för uppläggning av lån vid CSN får disponeras av myndigheten (prop. 1999/2000:100, yttr. UbU7y, bet. FiU27, rskr. 262). Återbetalningsverksamheten har sedan länge finansierats med avgifter som myndigheten får disponera (prop. 1988/89:100 bil. 10, SfU15, rskr. 173). CSN:s verksamhet var t.o.m. år 2000 indelad i tre resultatområden, varav återbetalning av studielån var ett. På grund av att denna indelning medförde problem för den ekonomiska styrningen av verksamheten slogs resultatområdena samman till ett enda sådant område. Samtliga avgifter redovisas därför mot anslaget.

Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen anger att det i nuläget inte finns något finansiellt utrymme för att ompröva finansieringsmodellen för CSN. Regeringen avser att återkomma i frågan när det finansiella läget tillåter.

Mot bakgrund av det redovisade föreslår utskottet att riksdagen med avslag på motionsyrkandet i denna del anvisar 372 315 000 kr till CSN för budgetåret 2004 i enlighet med regeringens förslag.

Riksdagens revisorer har granskat Centrala studiestödsnämndens handläggningstider och tillgänglighet (rapporten 2002/03:7 *Pengar till studier i tid*). Granskningen har resulterat i en skrivelse till riksdagen (förslag 2002/03:RR15). Utskottet behandlar här revisoreernas förslag i den del detta rör **omprövning av systemet att CSN finansieras genom avgiftsintäkter** (punkt 3). Övriga förslag i skrivelsen tar utskottet upp till behandling i sitt betänkande 2003/04:UbU2 *Utgiftsområde 15 Studiestöd*.

Revisorerna konstaterar att nästan hälften av CSN:s verksamhet finansieras av administrativa avgifter som betalas av studerande och låntagare. Deras kritik gäller framför allt påminnelseavgifternas betydelse för finansieringen av CSN:s verksamhet.

Påminnelseavgifterna från återbetalningsskyldiga utgör en tredjedel av CSN:s avgiftsintäkter och en sjundedel av CSN:s samlade intäkter. Enligt revisorerna är nackdelarna med detta flera. CSN har svårare att planera sin verksamhet när en så stor del av dess intäkter beror på intäkter som kan variera från år till år. CSN får heller inte incitament att hjälpa återbetalarna att betala sina räkningar i tid. Att nästan hälften av CSN:s verksamhet finansieras med avgifter innebär också att medborgarna och beslutsfattarna inte lika tydligt kan se hur mycket CSN:s verksamhet kostar.

Revisorerna anser att det finns skäl att ompröva detta system. De föreslår att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag i frågan.

Riksdagens revisorers förslag stöds av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna.

Moderaterna betonar i motion 2003/04:Ub212 (delvis) att det är orimligt att budgetera en offentlig myndighets verksamhet med utgångspunkt i straffavgifter. De delar revisorernas bedömning att intäkterna från påminnelseavgifter snarast bör ersättas med anslag.

I motion 2003/04:Ub2 yrkande 1 välkomnar Folkpartiet revisorernas förslag om att avgiftsintäkter inte skall utgöra en så stor del av CSN:s samlade intäkter. Kombinationen av stigande avgifter och försämrad service hos myndigheten är stötande, anser motionärerna.

Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:Ub1 yrkande 4 att det är absurdt att en myndighet för sin ekonomi är beroende av administrativa avgifter. Ett sådant förhållande ger heller inte myndigheten något incitament att se till att återbetalningarna kommer in i tid. Också Kristdemokraterna vill i likhet med Riksdagens revisorer ersätta avgiftsintäkter med anslag och föreslår en översyn av anslagsnivån för CSN.

U t s k o t t e t föreslår avslag på revisorernas förslag och motionsyrkandena med hänvisning till följande.

I budgetpropositionen tar regeringen upp revisorernas kritik mot att CSN är beroende av administrativa avgiftsinkomster (s. 152). Regeringen konstaterar att systemet med blandfinansierad verksamhet är vanligt inom statsförvaltningen. Regeringen är dock medveten om att ett alltför stort beroende av avgiftsinkomster inte är optimalt. Som utskottet relaterat i det föregående anger regeringen att det i nuläget inte finns något finansiellt utrymme för att ompröva den rådande finansieringsmodellen. Utskottet delar denna bedömning. Regeringen avser emellertid att återkomma i frågan när det finansiella läget tillåter.

Enligt Kristdemokraterna i motion 2003/04:Ub1 yrkande 1 är det för CSN:s trovärdighet nödvändigt att en strategi tas fram hos både CSN och regeringen för att **komma till rätta med överbelastning hos CSN**. Myndigheten måste skyndsamt kunna åtgärda uppkomna problem. Om myndigheten inte förmår detta, måste regeringen skjuta till erforderliga resurser.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

Som framgår av redogörelsen i budgetpropositionen för studiestödsadministrationen (s. 152) avser regeringen att fortsätta arbetet med att förenkla regelverket för studiestöd i syfte att åstadkomma en effektiv studiestödshantering och göra systemet mer överblickbart för den enskilde. Regeringen påpekar att bestämmelserna i studiestödslagen och studiestödsförordningen är förhållandevis allmänt hållna och att CSN har en vid föreskriftsrätt. Myndigheten har därmed stora möjligheter att påverka administrationen genom förändringar i interna regler och handläggningsrutiner. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen inom studiestödsområdet och CSN:s möjligheter att klara sitt uppdrag.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub212 (delvis) att CSN skall **konkurrensutsättas**. Moderaterna menar att många av de problem som finns hos CSN ytterst har sin grund i CSN:s dubbla roll som beslutande myndighet och som utbetalare. Enligt deras uppfattning behöver inte myndighetsansvaret och utbetalningarna av studiemedlen vara oupplösligt förenade. Det finns flera alternativa möjligheter till konkurrens som i dag inte tas till vara. Moderaterna anser att de studenter som vill bör kunna få sina studielån via sin bank.

Liknande synpunkter framförs av Folkpartiet i motionerna 2003/04:Ub2 yrkande 4 och 2003/04:Ub396 yrkande 2. CSN:s monopol på att hantera studielån måste brytas. Studielånsmarknaden bör öppnas för verklig konkurrens från banker och andra finansiella institut. I ett system med en friare studielånsmarknad kommer det dock fortfarande att finnas behov av en statlig myndighet som fattar beslut om vilka personer som har rätt att omfattas av den offentliga studiefinansieringen eller, i praktiken, det statliga borgensåtagandet. Poängen med ett reformerat system är konkurrensen och möjligheterna till förbättrad effektivitet och service när det gäller själva långivningen, påpekar motionärerna.

Också i motion 2003/04:Ub443 (m) yrkande 1 förs fram förslag om att statens roll skall begränsas till att bevilja studielån och garantera återbetalning av lånet. Enligt motionärerna bör CSN läggas ned. I stället kan banker och andra finansiella företag administrera studiestödet.

I motion 2003/04:Ub423 (c) begärs en utredning om att avveckla CSN och införa en annan organisation för administration av studiestöd (yrkandena 1 och 2). Motionären anser att studiebidragen kan hanteras av respektive utbildningsanordnare och studielånen av banker med en statlig garanti.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Frågan om att konkurrensutsätta CSN har behandlats i riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år. Den har aktualiserats främst av påvisade långa handläggningstider hos CSN och myndighetens dåliga tillgänglighet för studenterna. Senast vid föregående riksmöte har motionsyrkanden i ärendet avslagits av riksdagen på förslag av utskottet (bet. 2002/03:UbU1). Utskottet vidhåller sin uppfattning att nuvarande ordning, nämligen att CSN sköter både utbetalning och återbetalning, har fördelar både för staten och studenterna.

Utskottet har inledningsvis i detta avsnitt under rubriken Resultat återgett regeringens redovisning av CSN:s servicestatistik. Som där framgår har CSN förbättrat sin förmåga att effektivt hantera regelverk och handläggningsrutiner, bl.a. genom ett utvecklat IT-stöd. Telefontillgängligheten har ökat och handläggningstiderna har förkortats.

Folkpartiet föreslår i motionerna 2003/04:Ub2 yrkande 5 och 2003/04:Ub396 yrkande 3 att CSN skall bli skyldig att betala **en s.k. omvänd straffavgift** till studenter som inte får sina studiemedel i tid, t.ex. på grund av långa handläggningstider. En sådan straffavgift skall också utbetalas om studenten inte får information eller svar på ansökan inom en viss tid. Motionärerna anser att

detta vore en logisk åtgärd, eftersom studenterna får betala påminnelseavgifter om de blir försenade med sina återbetalningar.

U t s k o t t e t behandlade och avstyrkte ett motsvarande yrkande i förra årets budgetbetänkande (bet. 2002/03:UbU1). Utskottet anförde att det är angeläget att CSN handlägger studiestödsärenden korrekt och effektivt för samtliga studerande. En ytterligare minskning av CSN:s resurser torde dock knappast främja vare sig servicegraden eller effektiviteten, framhöll utskottet.

Utskottet har samma uppfattning nu och föreslår avslag på motionsyrkandena.

I motion 2003/04:Ub298 (kd) ställs krav på att det skall undersökas vilka konsekvenser *nedläggningen av vissa av CSN:s lokalkontor* får för studenterna. Motionären ser det som mycket sannolikt att handläggningstiderna hos CSN kommer att förlängas.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

CSN beslutade den 14 oktober 2003 att avveckla lokalkontor på elva orter. Den framtida kontorsorganisationen vid CSN kommer att bestå av lokalkontor på tretton orter samt ett kundcenter. Omorganisationen har handlagts och avgjorts av myndigheten i enlighet med bestämmelserna i verksförordningen.

Utbildningsministern har i svar den 28 oktober 2003 på interpellation om nedläggningar av CSN-kontor angett att han avser att följa utvecklingen inom CSN. Ministern förutsätter att rationaliseringsarbetet inom myndigheten sker på ett sådant sätt att de stora förbättringar av servicen till de studerande som uppnåtts under de senaste två åren inte äventyras.

25:79 Överklagandenämnden för studiestöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 10 671 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:79 *Överklagandenämnden för studiestöd*.

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) inrättades den 1 maj 2001 (förordning 2001:79). Nämnden har till uppgift att pröva överklaganden enligt studiestödslagen (1999:1395) av Centrala studiestödsnämndens beslut. Nämnden har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om bidrag enligt förordningen (2001:362) om bidrag vid korttidsstudier. Anslaget finansierar utgifter för kansliets verksamhet samt arvoden och andra ersättningar till nämndens ledamöter.

Regeringen anser att det finns förutsättningar för ÖKS att klara uppställda mål under det kommande budgetåret med medel motsvarande 2003 års tilldelning. Även en något ökad ärendemängd skall kunna hanteras inom denna resursram.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar 10 671 000 kr till ÖKS.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör anvisa medel i enlighet med regeringens förslag.

25:80 Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 41 915 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:80 *Internationella programkontoret för utbildningsområdet*.

Internationella programkontoret för utbildningsområdet ansvarar för:

- Sokrates, EU:s program för utbildning,
- Leonardo da Vinci, EU:s program för yrkesutbildning,
- Tempus, EU:s program för samarbete inom högre utbildning med Oberoende staters samvälde (OSS), västra Balkan och Mongoliet; programmet innefattar också Tempus-MEDA för samarbete med ett flertal länder i Medelhavsområdet,
- Linnaeus-Palme, utbytesprogram för samarbete mellan utvecklingsländer och svenska universitet och högskolor,
- Minor Field Studies (MFS), stipendieprogram för svenska studenter för att bedriva fältstudier i utvecklingsländer,
- Internship, resestipendieprogram för universitet och högskolor för samarbete med utvecklingsländer,
- Interpraktik, stipendier för praktik i utlandet för arbetslösa ungdomar,
- IAESTE, internationell praktikplatsförmedling för blivande civilingenjörer och naturvetare,
- EU:s utbytesprogram inom högre utbildning med Latinamerika (Alfa), Nordamerika (EU/USA och EU/Kanada), Australien (EU/Australien) och Japan (EU/Japan),
- ASEM-DUO, samarbetsprogram med Asien, där programkontoret är kontaktpunkt,
- Ett år i Frankrike, Spanien respektive Tyskland/Österrike, utbytesprogram för gymnasiestuderande,
- Euroguidance Sweden, tidigare Resurscentrum för vägledning,
- Europass, dokument för erkännande av yrkesutbildning i EU/EES,
- Cedefop, studiebesök inom yrkesutbildning i EU,
- Nordplus-Junior, Nordiska ministerrådets utbytesprogram för grund- och gymnasieskola, samt
- internationella stipendier och bidrag för internationalisering av den svenska skolan.

Regeringen förslår att 41 915 000 kr anvisas till programkontoret för budgetåret 2004.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör anvisa föreslaget anslagsbelopp.

25:81 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 31 751 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:81 *Myndigheten för Sveriges nätuniversitet*. Motionsyrkanden om nedläggning av myndigheten och därmed slopat anslag bör avslås.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Myndigheten för Sveriges nätuniversitet startade sin verksamhet den 1 mars 2002 (förordning 2002:26). Myndigheten skall i samverkan med universitet och högskolor främja utvecklingen av IT-stödd distansutbildning inom Sveriges nätuniversitet. Anslaget finansierar myndighetens verksamhet, en presentation i en IT-stödd portal av lärosätenas utbud inom nätuniversitetet samt kostnader för att identifiera och stödja områden som saknar IT-stödd distansutbildning.

Regeringen föreslår att riksdagen till Myndigheten för Sveriges nätuniversitet för budgetåret 2004 anvisar 31 751 000 kr. Vid medelsberäkningen har anslaget minskats med 4 miljoner kronor i enlighet med redovisningen i budgetpropositionen (s. 138) över regeringens förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 16.

Kristdemokraterna betonar i motion 2003/04:Ub514 att distansutbildning är en viktig del i det framtida kunskapssamhället. De anser dock att lärosätena själva skall administrera satsningen på nätuniversitetet och att Höskoleverket skall stå för tillsynen av verksamheten (yrkande 1). I linje härmed slopar Kristdemokraterna hela anslaget till Myndigheten för Sveriges nätuniversitet i sitt budgetalternativ (yrkande 3).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen med avslag på motionsyrkandena anvisar det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet till Myndigheten för Sveriges nätuniversitet för nästa budgetår. Enligt utskottets uppfattning finns det behov av en särskild myndighet för att stödja och samordna den IT-stödda distansutbildning som anordnas av universitet och högskolor.

25:82 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 34 666 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:82 *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.*

Medlen under anslaget är till största delen avsedda att finansiera Sveriges medlemsavgift till Unesco, vilken utbetalas i euro och i US-dollar. Anslaget täcker även kostnader för Svenska Unescorådet samt medlemsavgifter till fonden för konventionen om världens natur- och kulturarv respektive Inter-

nationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM).

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget för budgetåret 2004 anvisar 34 666 000 kr.

Enligt budgetpropositionen har regeringen vid beräkningen av medel under anslaget beaktat följande. Sveriges andel av budgeten för Unesco och därmed medlemsavgiftens storlek beräknas minska fr.o.m. 2004 i samband med USA:s återinträde i Unesco. En neddragning av anslaget görs därför med 3 miljoner kronor. Vidare görs en överföring på 800 000 kr till anslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* till följd av att Vetenskapsrådet ges ansvaret för kontakterna med Unescos vetenskapliga program.

U t s k o t t e t, som inte har något att erinra mot medelsberäkningen, tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

25:83 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 15 964 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 25:83 *Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.* Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om minskad respektive slopad medelsanvisning under anslaget.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m)* och *4 (kd)*.

De utgifter som belastar anslaget avser utveckling av system som skall leda till effektivisering och kostnadsminskning i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt. Vidare finansierar anslaget viss övergripande statistik inom utbildningsområdet. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra övergripande verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 15 964 000 kr till Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. för budgetåret 2004.

I budgetpropositionen redovisas att anslagsnivån för 2004 har sänkts med 2 336 000 kr i syfte att begränsa statens utgifter. Besparingen tas ut genom minskning av medlen för projekt m.m. av tillfällig art. Vidare överförs 86 000 kr till utgiftsområde 17, anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven*, med anledning av leveranser av arkivmaterial från vissa myndigheter inom Utbildningsdepartementets område.

Moderaterna föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 2 ett anslagsbelopp för budgetåret 2004 som reducerats till 5 miljoner kronor.

Kristdemokraterna tar bort hela anslaget i sin budgetmotion 2003/04:Ub514 yrkande 3.

U t s k o t t e t har inget att invända mot regeringens medelsberäkning. Riksdagen bör med avslag på motionsyrkandena anvisa 15 964 000 kr under anslaget för nästa budgetår i enlighet med regeringens förslag.

Utskottet noterar att en del av anslaget disponeras av Statistiska centralbyrån för bl.a. viss gemensam utbildningsstatistik, internationell jämförande statistik samt långsiktiga prognoser och analyser vad gäller utbildning och arbetsmarknad. Enligt utskottets mening är det angeläget att tillräckliga medel i övrigt finns under anslaget för att fullfölja pågående projekt. Medel måste också finnas tillgängliga för att starta utvecklingsprojekt som berör hela utbildningssektorn och där kostnaderna inte kan läggas på en viss myndighet.

F o r s k n i n g s p o l i t i k

5 Nationella och internationella forskningsresurser

m.m.

Inledning

Politikområdet Forskningspolitik omfattar anslag till nationell och internationell forskning, till infrastruktur för forskning i form av bibliotek, arkiv och datanät samt till nationell kontakt- och utvecklingsverksamhet avseende EU:s forskningssamarbete.

Inom utgiftsområde 16 hänförs till politikområdet Forskningspolitik anslagen 26:1–26:11 som avser Vetenskapsrådet, Rymdforskning, Institutet för rymdfysik, Kungl. biblioteket, Polarforskningssekreteriatet, Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU, Sunet, Centrala etikprövningsnämnden, Regionala etikprövningsnämnder samt Särskilda utgifter för forskningsändamål.

För anslagsfinansierade myndigheter inom utgiftsområdet har regeringen beräknat en viss anslagshöjning som kompensation fr.o.m. 2004 för avgiften till Riksrevisionen för den årliga revisionen (prop. 2002/03:63, bet. FiU27, rskr. 189).

Resultat

Regeringen lämnar i budgetpropositionen en utförlig redogörelse för verksamheten under år 2002 inom politikområdet Forskningspolitik som helhet.

Inom det utgiftsområde som utskottet behandlar redovisas bl.a. följande om *Vetenskapsrådets* verksamhet.

Målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög *vetenskaplig kvalitet*. Vetenskapsrådet har till uppgift att stödja grundläggande forskning av hög kvalitet inom alla vetenskapsområden. Inom Vetenskapsrådet hanteras forskningsansökningar av en särskild beredningsorganisation, där över 400 medverkande experter granskar och bedömer ansökningar inom ett femtiotal berednings-

grupper som är specialiserade på olika forskningsområden. Regeringen redovisar att Vetenskapsrådet under 2002 beslöt att för alla ämnesråden pröva ett gemensamt system för bedömning av vetenskaplig kvalitet i en femgradig skala. Bedömningen av ansökningarna sker i ett internationellt perspektiv och beredningsgruppernas bedömning kompletteras ofta av utlåtanden från utländska experter.

Ett av de viktigaste instrumenten för att följa effekterna av rådets satsningar är att utvärdera forskningen. Under år 2002 har Vetenskapsrådet publicerat ett tiotal utvärderingar som också föranlett att åtgärder vidtagits inom de utvärderade forskningsområdena. Regeringen nämner bl.a. en internationell utvärdering av statsvetenskap samt utvärderingar av mikroelektroniklaboratorier, teoretisk kemi, forskningsprogram om offentlig sektor, program med inriktning på miljöfrågor inom humaniora och samhällsvetenskap och forskning om allergi och överkänslighet.

Vetenskapsrådet har till uppgift att verka för att ge *yngre och nydisputerade forskare* goda förutsättningar att kunna etablera en självständig forskning i början av sin forskarbana. Stöd till yngre forskare sker huvudsakligen genom finansiering av anställningar som forskarassistenter och forskare samt genom projektbidrag till unga forskare. Regeringen redovisar att antalet rådsfinansierade anställningar som forskarassistent och forskare har ökat med 21 respektive 4 % från år 2001. Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap har beslutat att tillföra ytterligare medel för att utöver rådets centrala beslut om finansiering öka antalet anställningar inom sina områden. Ämnesrådet för medicin har gjort en särskild insats för förstagångsansökare genom att införa s.k. debutanslag för yngre forskare. Debutanslagen avser såväl projektmedel som anställningar som forskarassistent. Antalet nya bidrag till anställningar ökade starkt i jämförelse med förhållandena under år 2001. Ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap har genomfört en riktad ansökningsomgång med bidrag för unga kvinnor inom vissa områden av teknikvetenskap. I den utbildningsvetenskapliga kommittén har andelen yngre forskare som beviljats medel ökat och medvetenheten om behovet av förnyring och nyrekrytering är stor inom beredningsgrupperna.

En annan uppgift för Vetenskapsrådet är att stödja *mång- och tvärvetenskaplig forskning*. Stöd till särskilda program med mång- eller tvärvetenskaplig inriktning uppgick 2002 till 43 miljoner kronor, varav 10 miljoner kronor avsåg genusforskning. Rådet har anpassat sin beredningsorganisation för att lättare kunna stödja mång- och tvärvetenskaplig forskning. Under 2002 har rådet startat en studie av mång- och tvärvetenskap som skall undersöka bl.a. vilka ämnesområden som forskarna anger i sina ansökningar, inom vilka beredningsgrupper ansökningarna bedöms och hur ofta parallell granskning av ansökningar sker inom rådet.

Vetenskapsrådet disponerar särskilda medel för att bygga upp den *utbildningsvetenskapliga forskningen*. Ansökningar inom området bedöms av den utbildningsvetenskapliga kommittén. I budgetpropositionen redovisas att

antalet ansökningar ökade 2002 jämfört med föregående år. Totalt beviljades 64 ansökningar inför 2003.

Inom sitt verksamhetsområde skall Vetenskapsrådet verka för *ökad jämställdhet* såväl bland ledamöter i beredningskommittéer som i fråga om fördelning av forskningsstöd. Andelen kvinnor i rådets beredningskommittéer varierar mellan olika ämnesområden, men är i genomsnitt endast 29 %. Vetenskapsrådet har enligt regeringen beslutat om nya riktlinjer för beaktande av jämställdhet vid tillsättning av ledamöter i beredningskommittéerna.

När det gäller fördelning av forskningsstöd kan enligt regeringen sammanfattningsvis konstateras att andelen kvinnor är större när det gäller anställningar som forskarassistent än när det gäller projektbidrag till etablerade forskare. Detta syns tydligast i ämnesråden för medicin respektive naturvetenskap och teknikvetenskap. Andelen kvinnliga forskare varierar också när det gäller olika ålderskategorier.

Vetenskapsrådet har ett nationellt ansvar för att tillhandahålla och utveckla övergripande *forskningsinformation* för att öka människors kunskap och skapa förutsättningar för en dialog mellan forskare och andra grupper i samhället. Regeringen redovisar att informationsverksamheten under året har omstrukturerats, vilket inneburit en uppdelning i nationell forskningsinformation, ämnesinformation och gemensam myndighetsinformation. Rådets strategi avseende den nationella forskningsinformationen är att skapa och stödja infrastrukturer där olika aktörer kan agera. En utvärdering av det Internetbaserade informationssystemet SAFARI visade på kostnadskrävande brister, varför webbplatsen lades ner. Den av Vetenskapsrådet och övriga forskningsråd gemensamt finansierade och utvecklade webbplatsen för information om svensk forskning, *forskning.se*, har varit framgångsrik och uppvisar ett stort antal dagliga besökare. ExpertSvar – forskarsamhällets medieservice – har efter en försöksperiod nu permanentats. Målgruppen för ExpertSvar är journalister, och verksamheten är ett samarbete mellan Vetenskapsrådet och samtliga universitet, sex högskolor och fem forskningsinstitut.

Genom svenskt deltagande i flera europeiska forskningsorganisationer får svenska forskare tillgång till ett stort internationellt kontaktnät, möjligheter att utnyttja avancerad utrustning samt möjligheter att delta i det europeiska rymdsamarbetet. Vetenskapsrådet och Rymdstyrelsen finansierar svenskt deltagande i ett stort antal *internationella forskningssamarbeten*. Regeringen konstaterar att svenska forskares utnyttjande av de internationella anläggningarna i de flesta fall motsvarar minst Sveriges andel av kostnaderna. Deltagandet i vissa anläggningar är avsevärt större än andelen av finansieringen.

Regeringen redovisar att svensk *rymdforskning* är omfattande i internationell jämförelse. Grundforskning inom rymdområdet finansieras genom Rymdstyrelsens anslag för rymdforskning, via Vetenskapsrådet samt via anslaget till Institutet för rymdfysik. Som ett led i arbetet med att främja kvalitet och förnyelse har *Rymdstyrelsen* infört en ny organisation för bedömning av forskningsansökningar. Den nya beredningsorganisationen består av en kommitté med en majoritet av utländska experter och tre mer nationellt

förankrade referensgrupper. Rymdstyrelsen bör enligt regeringen arbeta mer aktivt med att öka andelen yngre och kvinnliga forskare bland bidragsmottagarna.

Forskningen vid *Institutet för rymdfysik* (IRF) är till stor del inriktad mot utveckling av instrument för ESA:s satellitprogram samt analys av mätdata från dessa expeditioner. Arbetet kräver deltagande från flera discipliner och sker oftast i internationella program. De många internationella samarbetena runt instrument för rymdexpeditioner har fått till följd att IRF har en internationellt sammansatt forskarkår. Under 2002 var mer än hälften av institutets forskare från utlandet, och myndigheten samarbetar med forskargrupper från uppemot tio länder. Två av sju professorer vid institutet är kvinnor.

Anslag m.m.

26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 2 498 076 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*. Motionsyrkanden med förslag om andra anslagsbelopp och anslagsvillkor bör därmed avslås.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m)* och *3 (fp)*.

Riksdagen bör vidare bemyndiga regeringen att under 2004, i fråga om ramanslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 2 430 miljoner kronor under 2005, högst 1 460 miljoner kronor under 2006, högst 770 miljoner kronor under 2007, högst 150 miljoner kronor under 2008 och högst 65 miljoner kronor under 2009.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår motionsyrkanden om utvärdering av beslutet att slå samman de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden till ett ämnesråd och om permanentning av den utbildningsvetenskapliga kommittén.

Jämför *reservationerna 29 (fp)* och *30 (kd)*.

Propositionen

Vetenskapsrådet är ett forskningsråd med uppgift att stödja grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden.

Anslaget avser stöd till forskning, forskningsinformation och vetenskaplig utrustning. Anslaget nyttjas även för internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Från anslaget finansieras också verksamheten vid Forskningsforum.

Regeringen föreslår att riksdagen till Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation för budgetåret 2004 anvisar 2 498 076 000 kr.

Den medicinska forskningen förstärks enligt regeringens förslag med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2004. Anslagsposten 2. Medicinvetenskaplig forskning tillförs detta belopp.

Till anslaget överförs medel om 800 000 kr från anslaget 25:82 *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.* till följd av att Vetenskapsrådet ges ansvaret för kontakterna med Unescos vetenskapliga program. Medlen tillförs anslagsposten 6. Övrig forskningsfinansiering m.m.

Anslagets fördelning på anslagsposter (tkr)

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	258 982
2. Medicinvetenskaplig forskning	423 495
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 131 086
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	126 496
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning	133 596
6. Övrig forskningsfinansiering m.m.	424 421
Summa	2 498 076

Enligt regeringen bedrivs grundläggande forskning som finansieras av Vetenskapsrådet vanligen i form av fleråriga projekt och långsiktiga åtaganden. Rådet bör även för budgetåret 2004 ges möjlighet att fatta beslut om stöd till forskning och vetenskaplig utrustning som innebär åtaganden för kommande budgetår.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, i fråga om ramanslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 430 miljoner kronor under 2005, högst 1 460 miljoner kronor under 2006, högst 770 miljoner kronor under 2007, högst 150 miljoner kronor under 2008 och högst 65 miljoner kronor under 2009.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i sin budgetmotion 2003/04:Ub475 yrkande 2 att riksdagen – utöver det här behandlade anslaget till Vetenskapsrådet – under ett nytt anslag 26:12 *Ökade satsningar på Vetenskapsrådet m.m.* anvisar 155 389 000 kr. Denna åtgärd skall enligt motionen ses som en förstärkning av den fria forskningen och grunden för inrättandet av ett institut för hälsa och medicin.

Motiven för de ökade satsningarna utvecklar Moderaterna närmare i motion 2003/04:Ub290. Det är viktigt att inte minst den medicinska forskningen får ett välbehövligt resurstillskott (yrkande 14). Ett nationellt institut för hälsa och medicin bör inrättas, en svensk motsvarighet till National Institutes of Health i USA (yrkande 15). Genom ett sådant institut för hälsa och medicin skapas en forskningsfinansiering med ansvar för hela det samlade hälsovetenskapliga spektret, dvs. alltifrån grundvetenskaplig biomedicin till folkhälsa och social forskning, framhåller Moderaterna.

I samma motion från Moderaterna, 2003/04:Ub290, hävdar de att detaljstyrning av forskningsanslag med krav om ökad samhällsnytta, ökad tillväxt samt fokusering på jämställdhet, samverkan, tvärvetenskap m.m. begränsar den akademiska friheten (yrkande 16). Bedömningen av forskningsinriktningar får inte centraliseras vare sig till politiker eller till några få forskare i några få finansieringsorgan. Moderaterna är principiellt emot att Vetenskapsrådet inrättats. De menar att Vetenskapsrådets överbyggnad har inneburit en centralisering av forskningsanslagen på de enskilda ämnesrådens bekostnad. Moderaterna vill öka anslagen till ämnesråden för natur- och teknikvetenskaplig forskning respektive medicinvetenskaplig forskning. Det senare ämnesrådet vill de, som nämnts, utveckla till ett nationellt institut för hälsa och medicin (yrkande 18).

Också i motion 2003/04:Ub263 (m) pläderas för en kraftig ökning av medlen till Vetenskapsrådet. Motionären hävdar att rådet av resursbrist tvingats att prioritera sina satsningar på grundvetenskaplig forskning och att rådet beviljat ytterst få anslag till klinisk forskning.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub515 yrkande 6 en omfördelning mellan anslagsposterna inom Vetenskapsrådets anslag för forskning och forskningsinformation. Partiet vill göra besparingar på anslagsposterna Dyrbar vetenskaplig utrustning respektive Övrig forskningsfinansiering m.m. och helt slopa anslagsposten Utbildningsvetenskaplig forskning. Genom besparingarna förs medel till de tre ämnesråden om sammanlagt 540 miljoner kronor, fördelat på 180 miljoner kronor till vart och ett av råden. Folkpartiet betonar att det är viktigt att ämnesråden i så hög grad som möjligt fritt får fördela forskningsresurserna. Medel till den utbildningsvetenskapliga forskningen skall enligt Folkpartiets förslag fördelas från ämnesråden för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning respektive natur- och teknikvetenskaplig forskning, beroende på vilket ämne forskningen gäller. Behovet av tvärvetenskaplig forskning måste lösas genom samverkan mellan ämnesråden. Enligt Folkpartiet i motion 2003/04:Ub414 yrkande 15 bör det tidigare beslutet att **sammanslå de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden** till ett ämnesråd utvärderas och eventuellt omprövas. Motionärerna påpekar att sammanslagningen gjordes i samband med att Vetenskapsrådet inrättades, trots invändningar från flera viktiga remissinstanser.

I motion 2003/04:Ub497 yrkande 7 lyfter Kristdemokraterna fram den utbildningsvetenskapliga forskningen. De anser att det är angeläget att uppdraget till **den utbildningsvetenskapliga kommittén permanentas**.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen godkände hösten 2000 regeringens förslag i den forskningspolitiska propositionen till riktlinjer för verksamheten inom bl.a. Vetenskapsrådet (prop. 2000/01:3, bet. UbU6, rskr. 98). Samtidigt med den forskningspolitiska propositionen redovisade regeringen i en särskild skrivelse (skr. 2000/01:28) resursfördelningen inom Vetenskapsrådet för år 2001 samt utgångspunkterna

för resursfördelningen närmast följande år. Utskottet hade inget att invända mot vad regeringen anfört (bet. 2000/01:UbU6 s. 27).

Utskottet har ingen annan uppfattning än regeringen i fråga om medelsberäkningen till Vetenskapsrådet för forskning och forskningsinformation budgetåret 2004. Utskottet föreslår därför att riksdagen under anslaget anvisar 2 498 076 000 kr i enlighet med regeringens förslag. Riksdagen bör även ge regeringen begärt bemyndigande att besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 2 430 miljoner kronor under 2005 och högst 2 445 miljoner kronor under åren 2006–2009. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkandena från Moderata samlingspartiet respektive Folkpartiet med förslag om andra anslagsbelopp och anslagsvillkor.

När det gäller förslaget från Folkpartiet om en utvärdering och eventuell omprövning av beslutet att *sammanslå de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden* till ett ämnesråd vill utskottet hänvisa till följande.

Riksdagen beslutade våren 2000 om den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering, som innefattar bl.a. Vetenskapsrådet och som trädde i kraft den 1 januari 2001 (prop. 1999/2000:81, bet. UbU17, rskr. 257). Utskottet framhöll då, i likhet med regeringen, att det finns nära samband mellan forskningen inom naturvetenskap och teknikvetenskap. Möjligheterna till korsbefrukning och samarbete bör öka väsentligt genom att naturvetenskap och teknikvetenskap förs samman i ett gemensamt ämnesråd. Samtidigt minskar riskerna för dubbelarbete. Ett samlat ämnesråd för natur- och teknikvetenskap blir på så sätt en förstärkning för båda forskningsområdena. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet anser inte att det visats tillräckliga skäl för en särskild utvärdering av ämnesrådet för natur- och teknikvetenskap. Riksdagen bör enligt utskottet avslå motion 2003/04:Ub414 yrkande 15.

Den *utbildningsvetenskapliga kommittén* inom Vetenskapsrådet har funnits sedan 2001. Dess tillkomst var en viktig del av reformeringen av lärarutbildningen. Regeringen har aviserat att den utbildningsvetenskapliga forskningen och verksamheten inom kommittén skall utvärderas. Enligt budgetpropositionen är det regeringens avsikt att påbörja utvärderingen under 2003 för att användas som ett underlag i nästa forskningspolitiska proposition.

Med det anförda föreslår utskottet avslag på motion 2003/04:Ub497 yrkande 7 om permanentning av kommitténs uppdrag.

26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 99 676 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:2 *Vetenskapsrådet: Förvaltning*.

Anslaget avser förvaltningskostnader för Vetenskapsrådet.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 99 676 000 kr under anslaget för budgetåret 2004.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör anvisa föreslaget anslagsbelopp.

26:3 Rymdforskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 154 742 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:3 *Rymdforskning*.

Riksdagen bör vidare lämna regeringen begärt bemyndigande att 2004 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 900 miljoner kronor under åren 2005–2009.

Anslaget utnyttjas för internationellt forskningssamarbete inom ramen för Europeiska rymdorganet (ESA) och för stöd till nationell grundforskning inom rymdområdet. Anslaget disponeras av Rymdstyrelsen.

Regeringen föreslår för budgetåret 2004 att 154 742 000 kr anvisas till anslaget 26:3 *Rymdforskning*. Regeringen föreslår vidare att riksdagen skall bemyndiga regeringen att 2004 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 900 miljoner kronor under åren 2005–2009.

U t s k o t t e t tillstyrker att riksdagen anvisar föreslaget anslagsbelopp och lämnar begärt bemyndigande.

26:4 Institutet för rymdfysik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 43 843 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:4 *Institutet för rymdfysik*.

Institutet för rymdfysik (IRF) har till uppgift att bedriva forskning, utbildning och utvecklingsarbete samt mät- och registreringsverksamhet inom främst områdena rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik.

Regeringen föreslår att riksdagen till institutet för budgetåret 2004 anvisar 43 843 000 kr. IRF har under åren 2001–2003 som tillfälliga åtgärder disponerat extra medel, 6,5 miljoner kronor, för att klara både sitt ansvar för miljö- och atmosfärforskningen och sina ökade kostnader i övrigt. Enligt regeringen behöver institutet tillföras extra medel även för 2004. Regeringen avsätter 2,5 miljoner kronor till IRF under anslaget 26:11 *Särskilda utgifter för forskningsändamål*.

U t s k o t t e t har inget att invända mot regeringens medelsberäkning. Riksdagen bör anvisa medel till IRF i enlighet med regeringens förslag.

26:5 Kungl. biblioteket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 234 004 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:5 *Kungl. biblioteket*.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. KB samlar in, bevarar och tillhandahåller det svenska tryckta ordet och förvärvar viss utländsk litteratur om Sverige. Myndighetens uppgifter baseras på lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. KB främjar också informationsförsörjningen till svensk forskning, genom bl.a. det nationella databassystemet Libris och genom insatser för att utveckla och förvalta ansvarsbibliotek inom olika ämnesområden.

Regeringen föreslår att till KB för budgetåret 2004 anvisas 234 004 000 kr.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör anvisa föreslaget anslagsbelopp.

26:6 Polarforskningssekretariatet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 25 080 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:6 *Polarforskningssekretariatet*.

Polarforskningssekretariatet främjar svensk polarforskning genom att delta i planeringen av vetenskapliga expeditioner till Arktis och Antarktis samt svara för den logistik och utrustning som krävs för expeditionerna. Sekretariatet är också ansvarig myndighet för prövning av tillstånd för vistelse i Antarktis och utövar tillsyn över svensk verksamhet i Antarktis.

Regeringen föreslår att riksdagen till Polarforskningssekretariatet för budgetåret 2004 anvisar 25 080 000 kr.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen anvisar medel under anslaget i enlighet med regeringens förslag.

26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 14 389 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:7 *Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU*.

Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU (EU/FoU-rådet) främjar svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och utveckling genom att erbjuda information och rådgivning i frågor som rör svensk medverkan i dessa program. Rådet svarar också för statistik och utvärdering som rör det svenska deltagandet i programmen. Rådet är nationellt kontaktorgan gentemot Europeiska kommissionen för frågor som rör samarbetet inom EU:s ramprogram.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 14 389 000 kr till EU/FoU-rådet för nästa budgetår.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag. Riksdagen bör anvisa begärt anslagsbelopp.

26:8 Sunet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 39 258 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:8 *Sunet*.

Ett motionsyrkande om bredbandsutbyggnad för att möjliggöra distansstudier bör avslås.

Jämför *reservation 31 (c)*.

Sunet (Swedish University Computer Network) binder samman i första hand universitet och högskolor, men också vissa folkbibliotek och läns museer i ett gemensamt datanätverk för överföring av elektronisk information. Sunet finansieras genom detta anslag samt genom avgifter från universitet och högskolor. Anslaget disponeras av Vetenskapsrådet.

Regeringen föreslår att 39 258 000 kr anvisas under anslaget för nästa budgetår. Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten beräknas till ca 145 miljoner kronor för 2004.

U t s k o t t e t har inget att invända mot regeringens medelsberäkning. Det föreslagna anslagsbeloppet på 39 258 000 kr bör anvisas av riksdagen.

Centerpartiet begär i motion 2003/04:Ub390 yrkande 23 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av *bredbandsutbyggnad för att möjliggöra distansstudier* i hela landet. Elektroniska kommunikationsmöjligheter till rimliga priser är en avgörande förutsättning för sådana studier, påpekar motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet.

Vetenskapsrådet som ansvarar för det svenska universitetsdatanätet Sunet har under 2002 genomfört en utbyggnad av nätet. Det består nu av ett stamnät med kapaciteten 10 gigabit/s som ansluter till högskolorna med 2,5 gigabit/s. Härigenom har kapaciteten ökat i takt med det förväntade behovet.

Styrelsen för Sunet har under hösten utsett en arbetsgrupp som skall kunna ge styrelsen råd i vad avser Sunets roll och uppgifter. Arbetsgruppen skall inhämta synpunkter direkt från universitet och högskolor och olika grupper av användare. Bland annat skall undersökas utbildningens behov av nätanvändning och särskilt då krav som ställs av distansutbildningen.

26:9 Centrala etikprövningsnämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 4 110 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:9 *Centrala etikprövningsnämnden*.

Den nya organisationen för etikprövning av forskning som avser människor startar sin verksamhet den 1 januari 2004.

Centrala etikprövningsnämnden skall pröva överklagande av beslut som fattats av de sex regionala nämnderna för etikprövning. Nämnden skall även utöva tillsyn över efterlevnaden av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor samt de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Regeringen föreslår under ett nytt anslag att till Centrala etikprövningsnämnden för budgetåret 2004 anvisas 4 110 000 kr.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall anvisa begärda medel till den nya myndigheten.

26:10 Regionala etikprövningsnämnder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 40 000 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:10 *Regionala etikprövningsnämnder*. Ett motionsyrkande med förslag om annat anslagsbelopp bör därmed avslås.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

De regionala etikprövningsnämnderna är sex nya myndigheter som fr.o.m. den 1 januari 2004 prövar ansökningar om etikprövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Nämnderna har även till uppgift att pröva vissa frågor enligt lagen (2002:297) om bioban-

ker i hälso- och sjukvården m.m. De regionala nämnderna skall ha kansli vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Umeå och Linköping respektive vid Karolinska institutet.

I budgetpropositionen anges att myndigheternas verksamhet finansieras genom avgifter. För 2004 beräknar regeringen kostnader för verksamheten till 40 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen till Regionala etikprövningsnämnder under ett nytt anslag för budgetåret 2004 anvisar 40 miljoner kronor.

Därutöver tillförs de regionala etikprövningsnämnderna engångsvis 10 miljoner kronor från anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att dels bygga upp infrastrukturen, dels utjämna skillnader i faktisk och förväntad ärendevolymer under det första verksamhetsåret.

Kristdemokraterna framför i sin budgetmotion 2003/04:Ub514 yrkande 3 att etikprövningsnämndernas arbete är viktigt. Enligt Kristdemokraterna är det dock sannolikt att nämnderna i ett uppbyggnadsskede inte kan utnyttja de beräknade medlen, varför partiet vill överföra 20 miljoner kronor av dessa till forskning och forskarutbildning.

U t s k o t t e t har inhämtat närmare upplysningar om anslaget från Utbildningsdepartementet.

Enligt en promemoria som inkom till utskottet den 28 oktober skall verksamheten vid de sex nya etikprövningsnämnderna finansieras med avgifter. Enligt gjorda beräkningar kommer avgiftsintäkterna under 2004 att uppgå till 40 miljoner kronor. För att avgifterna på ett transparent sätt skall synas i statsbudgeten har en modell valts, där avgifterna inte betalas in till myndigheterna utan på s.k. inkomstitel. I stället konstrueras ett anslag på statsbudgeten om 40 miljoner kronor som kommer att fördelas mellan etikprövningsnämnderna. Konstruktionen blir saldoneutral för staten. Den totala summan för verksamheten är densamma som de beräknade avgifterna. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen av avgiftsintäkterna på inkomstiteln för att reglera anslaget efter verksamhet.

Mot bakgrund av vad som nu redovisats föreslår utskottet att riksdagen anvisar det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet på 40 miljoner kronor till de regionala etikprövningsnämnderna. Därmed bör riksdagen avslå motionsyrkandet om ett lägre anslagsbelopp.

26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 110 872 000 kr, för budgetåret 2004 under anslaget 26:11 *Särskilda utgifter för forskningsändamål*. Ett motionsyrkande med förslag om annat anslagsbelopp bör därmed avslås.

Jämför *särskilt yttrande 4 (kd)*.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 26:11 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* anvisar 110 872 000 kr för nästa budgetår.

Från anslaget har överförts 4 miljoner kronor till anslaget 26:9 *Centrala etikprövningsnämnden*. Som tidigare nämnts beräknar regeringen under anslaget tillfälliga medel om 2,5 miljoner kronor till Institutet för rymdfysik (26:4).

Regeringen avser att utnyttja anslaget för följande ändamål med fördelning på anslagsposter:

- Bidrag till Kungl. Vetenskapsakademien
- Bidrag till Svenska Institutet i Rom
- Bidrag till Svenska Institutet i Athen
- Bidrag till Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul
- Svenska Barnboksinstitutet
- Bidrag till Fulbrightkommissionen
- Bidrag till Institutet för framtidsstudier
- Bidrag till Imego AB
- Bidrag till EISCAT (European Incoherent Scatter Facility)
- Medel till Institutet för rymdfysik
- Nobelmuseum
- Bidrag till Vetenskap och allmänhet samt
- Till regeringens förfogande.

Kristdemokraterna minskar anslaget med 9 miljoner kronor i sitt budgetalternativ (motion 2003/04:Ub514 yrkande 3). Minskningen avser hela anslagsposten Till regeringens förfogande.

U t s k o t t e t, som inte har något att invända mot medelsberäkningen under anslaget, föreslår att riksdagen med avslag på motionsyrkandet i denna del anvisar det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet.

Vissa forskningsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden om prioritering av vissa forskningsområden. Utskottet hänvisar till att den närmare fördelningen av de statliga forskningsresurserna ankommer på forskningsfinansierande myndigheter och på universitet och högskolor.

Motionerna

I ett stort antal motioner läggs fram förslag om prioritering av vissa forskningsområden.

Vänsterpartiet framhåller i motion 2003/04:MJ410 yrkande 7 betydelsen av fortsatt forskning för att *vetenskapligt fastställa elöverkänslighet*. Det krävs

en allsidig forskning där tekniker, medicinsk kompetens av alla slag och människor som upplever problem med elöverkänslighet samarbetar. Forskningen bör också inriktas mot att dokumentera och utvärdera åtgärder för rehabilitering och symtomlindring.

I motion 2003/04:Ub455 (s) begärs att regeringen snarast låter göra en översyn av den forskning som utförts om hur elektromagnetiska fält och särskilt strålning från master för mobiltelefonnät påverkar människor. Enligt motion 2003/04:Ub476 (s) är det nödvändigt med fortsatt forskning om effekter på människors hälsa av elektromagnetisk strålning från t.ex. mobiltelefoner. Regeringen bör i den kommande forskningspolitiska propositionen peka på behovet av denna forskning.

Enligt motion 2003/04:Bo296 (s) yrkande 4 bör man överväga möjligheten till ett framtida forskningsanslag för utveckling av medicinsk forskning om elöverkänslighet och om effekterna på hälsan av elektromagnetiska fält.

Ökade resurser till forskning kring elöverkänslighet efterfrågas i motion 2003/04:Bo256 (c) yrkande 5. Det är också viktigt med forskning om hur skador från den nya tekniken skall kunna undvikas, framhåller motionärerna.

I motion 2003/04:Ub268 (mp) föreslås en utredning om inrättande av dels ett nationellt forskningsprogram, dels en forskarskola avseende biologiska effekter av elektromagnetiska fält. Enligt motion 2003/04:MJ398 (mp) behövs forskning på radiofrekventa fält (yrkande 4) och forskning om interaktion mellan elektriska fält i luftrummet (yrkande 8) för att utröna hur alla dessa fält påverkar människors hälsa. Ökad forskning behövs också vad avser strålning från elektromagnetiska fält vid basstationer och master för mobiltelefoni, enligt motion 2003/04:Bo259 (mp) yrkande 3.

Vikten av att stödja forskning inom *funktionsgenomiken* betonas i ett par motioner. I motion 2003/04:Ub403 (kd, m, fp) begärs att regeringen låter utreda den framtida finansieringen av den funktionella genomforskningen och att nämnda utredning skall vara slutförd inför budgetpropositionen för 2005. I motion 2003/04:Ub508 (s) framhåller motionären att ett nytt femårigt nationellt program, Biobank Sweden 2005, bör tas fram med början 2005. I båda motionerna hänvisas till att forskningsstödet till två nuvarande konsortier, Swegeneprogrammet i södra Sverige och Wallenberg Consortium North i resten av landet, kommer att upphöra.

I motion 2003/04:Sf401 (kd) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om behovet av att inrätta en *professur i försäkringsmedicin*. Regeringen bör enligt motionärerna verka för att inrätta kliniska professurer vid högskolorna i samarbete med sjukvården och försäkringskassans lokala och regionala kontor.

Behovet av forskning som gäller *patienter över 75 år* påpekas i motion 2003/04:So418 (m) yrkande 9. Vetskapen om de äldsta och sjukaste patienterna är ofta bristfällig. Forskningen måste intensifieras och klinisk forskning säkerställas.

Riksdagen bör enligt motion 2003/04:So642 (kd) yrkande 7 göra ett uttalande om behovet av forskning och kompetensutveckling kring *rehabiliteringen av*

funktionshindrade. Som en resurs i detta sammanhang nämner motionärerna Centrum för handikappvetenskap vid universiteten i Linköping och Örebro, där omfattande forskning kring funktionshinder bedrivs.

Ökat stöd till forskning om **grön rehabilitering** begärs i motion 2003/04:Ub395 (c) yrkande 1. Motionärerna påpekar att många som i dag går sjukskrivna skulle ha nytta av rehabilitering inom det gröna området, dvs. av att vistas och röra sig i parker, trädgårdar och naturområden.

Den kroniska smärtsjukdomen **fibromyalgi** drabbar allt yngre människor, framhåller motionärerna i motion 2003/04:Ub461 (m). De flesta är kvinnor. Forskning om vad som orsakar fibromyalgi behövs och är av största vikt.

Enligt motion 2003/04:Ub501 (s) behövs forskning om **migrän** för att öka kunskaperna om migrän, dess orsaker och behandling.

Forskning inom **designområdet** lyfts fram i motion 2003/04:Kr230 (m) yrkande 2. Motionärerna anser att konsthantverkets, formgivningens och industridesignens historia, liksom den samtida designen, behöver både dokumenteras och analyseras.

I motion 2003/04:Ub434 (s) begärs att riksdagen uttalar sig för etablering av ett forskningsinstitut – **Baltic Business Research Institute** – i Kalmar län, ett projekt som Regionförbundet i Kalmar län och Baltic Business School tagit initiativ till. Motionärerna framhåller att samarbete i Östersjöregionen inte bara är en regional utan också en nationell angelägenhet. Det bör därför finnas ett statligt intresse att aktivt stödja förslaget om ett forskningsinstitut.

Behovet av forskning om **social ekonomi** understryks i motion 2003/04:Ub489 (s). Enligt motionen finns det i dag viss forskning men ingen heltäckande kartläggning av den sektor i samhället som bedriver ekonomisk verksamhet i demokratiska organisationer och föreningar.

Enligt motion 2003/04:Ub510 (c) är det viktigt att kunskaperna om Bottenvikens ekologi ökar, så att människans nyttjande av kustområdet och skärgårdarna kan ske på ett långsiktigt hållbart sätt. Möjligheterna att inrätta en **marinbiologisk forskningsstation** på Seskarö i Haparanda skärgård bör därför utredas.

Vetenskapsrådet bör enligt motion 2003/04:T474 (c) yrkande 9 ges i uppdrag att initiera forskning kring **interaction design**. Frågan om användarvänlighet och utformning av specialanpassade gränssnitt för funktionshindrade och äldre användare har varit eftersatt i den svenska IT-diskussionen, hävdar motionärerna. Regeringen bör ta initiativ till att stärka forskningen kring interaction design som ett led i att öka den offentliga sektorns IT-baserade service till medborgarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden som i och för sig rör angelägna och intressanta forskningsområden.

Utskottet erinrar om att statsmakterna vad gäller resurserna till grundforskning endast fattar övergripande beslut om fördelningen av de statliga forskningsmedlen. Den närmare fördelningen av de statliga forskningsresurserna ankommer på forskningsfinansierande myndigheter, som bl.a. Vetenskapsrådet, och på universitet och högskolor, vilka har att fatta beslut utifrån vetenskapliga kvalitetsbedömningar. Genom bl.a. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsliv (Formas) ges stöd till behovsstyrd forskning inom respektive myndighets område. Också här är det myndigheten som svarar för den närmare fördelningen av forskningsmedlen.

Som exempel på forskning som uppfyller såväl krav på hög vetenskaplig kvalitet som samhällsrelevans vill utskottet peka på de insatser som redan gjorts och görs inom ett område som aktualiseras i flera av motionerna, nämligen elektromagnetisk strålning och ohälsa. I regleringsbrevet för budgetåret 2001 fick Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) regeringens uppdrag att bevaka frågor som rör forskning om elöverkänslighet. Genom bl.a. detta forskningsråd finansieras projekt om elöverkänslighet och hithörande frågor. Enligt regeringsbeslut i juni 2002 skall FAS vartannat år, med början år 2003, dokumentera och informera om kunskapsläget i samråd med de forskningsaktörer, myndigheter och andra som FAS finner lämpligt. Enligt uppgift beräknas en rapport föreligga i december 2003.

6 Anslagen inom utgiftsområde 16

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen inom utgiftsområde 16 enligt regeringens förslag.

Jämför *särskilda yttranden 2 (m), 3 (fp), 4 (kd) och 5 (c)*.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag

En sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas budgetförslag för utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* finns i *bilaga 3* till detta betänkande.

Utskottet har i avsnitten 2 Barnomsorg, skola och vuxenutbildning, 3 Högskoleverksamhet, 4 Vissa centrala myndigheter m.m. och 5 Nationella och internationella forskningsresurser m.m. redogjort för innehållet i förslagen.

Utskottets ställningstagande

I de föregående avsnitten har utskottet redovisat sin bedömning av regeringens och oppositionspartiernas förslag inom olika delar av utgiftsområdet och där tagit ställning till samtliga berörda yrkanden. Utskottet har tillstyrkt regeringens förslag.

Utskottet föreslår att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen inom utgiftsområde 16 enligt regeringens förslag (kolumnen Regeringens förslag i bilaga 3).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Förberedelser för förändring av gymnasieskolan (punkt 1) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub515 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi menar att förberedelserna för att driva igenom en stor förändring av gymnasieskolan omedelbart skall avbrytas. Någon proposition på grundval av gymnasiekommitténs betänkande bör inte läggas fram då detta inte duger som beslutsunderlag. Det är flera remissinstanser som instämmer med oss i denna slutsats. Kommittén beräknar omställningskostnaderna till 500 miljoner kronor men det kan befaras att de blir ännu högre. Folkpartiet anser att dessa resurser bättre kan användas till att höja kvaliteten inom utbildningsväsendet.

2. Skolverkets roll (punkt 2) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub439 yrkande 33.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att det är positivt att Skolverkets uppgifter blivit mer renodlade i samband med att Myndigheten för skolutveckling inrättades liksom att verkets roll blivit tydligare när det gäller tillsyn av skolor. I detta sammanhang vill vi betona alla skolors likhet inför lagen och påpeka att tillsynen skall gälla alla skolor oavsett huvudman och inriktning. Kristdemokraterna anser att Skolverket behöver ha en friare roll gentemot regeringen och

att verket inte bör vara ett stabsorgan. Genom att det fungerar som stabsorgan försämrar verkets trovärdighet och kritiken mot regeringen försvåras.

3. Nationellt kvalitetsinstitut (punkt 3) – m, fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub252,

2003/04:Ub367 yrkande 29,

2003/04:Ub388 yrkande 15,

2003/04:Ub392 yrkande 11,

2003/04:Ub427 yrkande 3 samt

2003/04:Ub472 yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Statens uppföljning och utvärdering av skolans resultat måste förstärkas och vi anser därför att ett fristående nationellt kvalitetsinstitut bör inrättas. Genom att förbättra uppföljning och utvärdering och göra den mer tillgänglig för elever, föräldrar och personal höjs kvaliteten i skolan. Institutet bör såväl granska och bedöma enskilda skolor som sammanställa övergripande uppgifter för nationella jämförelser. Syftet bör vara att utveckla kvalitetsarbetet och kvalitetsutvecklingen inom skolan.

4. Insatser mot läs- och skrivsvårigheter m.m. (punkt 4) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub392 yrkande 10.

Ställningstagande

Centerpartiet vill genomföra en satsning för att stärka kompetensen och öka insatserna mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt dyskalkyli. I genomsnitt finns det ett till två barn i varje klass med läs- och skrivproblem/dyslexi. Likaså finns elever med svårigheter med det matematiska tänkandet, dyskalkyli. Med rätta insatser i tidig ålder kan skolan ge dessa elever möjlighet och

lust att lära samt ett starkt självförtroende. Det behövs stöd och lämpliga insatser, t.ex. extra undervisning, specialundervisning, särskilda hjälpmedel.

Enligt vår mening bör ett antal olika åtgärder genomföras för att utveckla detta område. Specialisttjänster för lärare, t.ex. resurslärare för läs- och skrivutveckling samt matematik, bör inrättas. Skolverket bör sammanställa en nationell databas med exempel på hur olika skolor arbetar med läs- och skrivproblem. Olika typer av tester bör införas i syfte att tidigt kunna upptäcka de elever som har olika slags läs- och skrivsvårigheter. Vidare bör forskning stimuleras i frågor om läs- och skrivsvårigheter och lärare bör också i större utsträckning periodvis eller på deltid kunna ägna sig åt forskning. Lämpliga läromedel behöver utvecklas för dessa barn och därutöver behöver skolbiblioteken få sådana resurser att de kan spela en viktig roll i skolarbetet.

5. Undervisning om narkotikans effekter (punkt 5) – m

av Sten Tolgfors (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:So414 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att undervisningen om narkotikans verkningar skall påbörjas tidigare än vad som görs i dag för att få effekt.

6. Elevhälsa (punkt 6) – v

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub292 yrkande 24.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att arbetet med elevhälsa framför allt måste vara förebyggande. För att skapa en god miljö för utveckling och lärande måste skolan se till att barn och ungdomar får en ökad kunskap om hälsofrågor. Elevers hälsa måste också finnas med som en medveten tanke i skolans alla verksamheter och det måste därför finnas nödvändig kompetens för dessa frågor på skolan. Elevhälsans organisation behöver anpassas för att möta en alarmrande utveckling när det gäller ökning av olika typer av psykiska problem hos

barn och unga. Satsningarna på ökad personaltäthet i skolan borde ge utrymme för en förstärkning av skolans elevhälsoarbete genom att skolsköterskor, skolkuratorer och skolpsykologer anställs. Denna grupp kan ses som en primärvård för barn och unga och bör också kunna utgöra en samarbetspartner till barn- och ungdomspsykiatrin. Genom att stötta barn tidigt kan ohälsa senare förhindras. Samarbetet mellan barnavårdscentraler och den kommunala elevhälsoorganisationen bör därför också utvecklas. Vi menar att Myn-digheten för skolutveckling bör få i uppdrag att följa, initiera och verka för ökat samarbete mellan berörda instanser i frågor kring barns och ungas hälsa.

7. Klassmorfar (punkt 7) – kd, mp

av Mikaela Valtersson (mp) och Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub271 yrkande 34.

Ställningstagande

Skolan behöver fler vuxna och många barn behöver också fler vuxna män som förebilder i den dagliga verksamheten. Ett sätt som nått framgång de senaste åren är de projekt med klassmorfar där skolor på försök anställt äldre personer som en resurs i skolan. Försöken startade för ett antal år sedan i Stockholms län men har sedan spridit sig till ett flertal regioner. Resultaten har varit mycket positiva och visar att närvaron av personer från en annan generation både har bidragit till ett bättre pedagogiskt klimat och varit ett stort stöd för barnen. Projekten har subventionerats av staten men nu är pengarna för denna verksamhet slut i många kommuner. Vi menar att dessa projekt bör få möjlighet att ytterligare utvecklas.

8. Ekeskolan och Hällsboskolan (punkt 9) – m, fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m), Axel Darvik (fp), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub377 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi befarar att beslutet att lägga ned de fasta skoldelarna vid Ekeskolan i Örebro och Hällsboskolan i Sigtuna kommer att innebära att många elever med multihandikapp inte får den hjälp de behöver. Att undervisa dessa elever ställer stora krav på pedagogisk kompetens liksom kunskap om tekniska hjälpmedel, något som inte finns i kommunerna. Många elever har också känt en trygghet i att få gå i en skola tillsammans med andra med samma funktionshinder. Enligt gällande regler skall elever kunna komma till de resurscenter som skolorna omvandlats till och fullgöra sin skolplikt under "viss tid". Vad detta innebär är oklart. Samtidigt växer kön av elever som önskar få sin undervisning vid dessa skolor.

Vi anser att det är nödvändigt att de fasta skoldelarna på Ekeskolan i Örebro får vara kvar och utvecklas vid dessa skolor för att möta behoven hos barn med svårare funktionshinder. Regeringen bör ompröva sitt beslut att lägga ned dessa skolor.

9. Uppföljning av bidraget till personalförstärkningar (punkt 10) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub417 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att uppföljningen av bidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem måste förbättras. En resursförstärkning av den omfattning som detta bidrag innebär skall ha som mål att öka skolans kvalitet på bästa möjliga sätt, enligt vår mening. En uppföljning måste givetvis bedöma huruvida bidraget uppfyller detta mål. Den gällande konstruktionen på bidraget medför att andelen obehöriga lärare ökar, vilket är negativt. Vi i Folkpartiet menar att principen vid anställning bör vara att den aktuella personen skall ha rätt utbildning för det arbete som han eller hon skall utföra.

10. Fördelningen av studieplatser för vuxna (punkt 11) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub391 yrkande 16

samt avslår motion
2003/04:Ub452.

Ställningstagande

För många människor är utbildning anordnad av folkrörelser och studieförbund det enda alternativet att skaffa sig kunskap och därmed öka sina möjligheter till inflytande. I det nya riktade statsbidraget till vuxenutbildning, som infördes den 1 januari 2003, har regeringen beräknat medel för ca 46 500 platser. Centerpartiet anser att studieförbunden bör tillföras 5 000 platser åren 2003–2005 genom en omfördelning av det totala antalet årsstudieplatser.

11. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – m

av Sten Tolgfors (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub290 yrkandena 4 och 8 och

2003/04:N341 yrkande 10,

bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub414 yrkandena 1 och 5 och

2003/04:Ub499 yrkande 19

samt avslår motionerna

2003/04:Ub249,

2003/04:Ub347,

2003/04:Ub390 yrkande 1,

2003/04:Ub414 yrkande 2,

2003/04:Ub516 yrkande 4 och

2003/04:Bo226 yrkande 4.

Ställningstagande

I dag finns stora begränsningar när det gäller studenternas fria val, vilket motverkar den institutionella konkurrens mellan olika lärosäten som vi anser är bra för landet. Enligt vår mening bör både plats- och medelstildelningen styras av studenternas efterfrågan. Att studenten själv får bestämma var han eller hon vill förlägga sin utbildning kommer sannolikt att leda till att vissa utbildningar, dit få söker sig, läggs ned medan andra med stort efterfrågetryck kan byggas ut. Då tvingas lärosätena profilera sig bättre och anstränga sig för att dra till sig sökande, vilket vi anser angeläget. I en övergångsperiod är en tänkbar modell att hälften av medlen följer studenten till inskrivningen och att hälften ges lärosätet vid examen.

12. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub249 och

2003/04:Ub414 yrkandena 1, 2 och 5,

bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub290 yrkandena 4 och 8,

2003/04:Ub499 yrkande 19 och

2003/04:N341 yrkande 10

och avslår motionerna

2003/04:Ub347,

2003/04:Ub390 yrkande 1,

2003/04:Ub516 yrkande 4 och

2003/04:Bo226 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att det nu är dags att se över det system som infördes 1993. För högskolornas del har detta system kommit att innebära en stor osäkerhet, eftersom endast hälften av studenterna avlägger examen. Systemet är inte anpassat till att många studenter i dag bara läser kortare kurser. Högskolan vet aldrig i förväg hur många lärare den har råd att anställa. Dessutom finns en inbyggd risk att högskolorna i längden frestas att sänka kvalitetskraven för att få full ersättning. En händelse vid Luleå tekniska universitet våren 2003 illustrerar detta.

Det är den enskilda individen som bäst vet vad han eller hon är lämpad att läsa. Antalet platser på olika utbildningar matchar i dag inte alls studenternas intresse. Vi vill därför ha ett system med studentpeng, som innebär att det blir studenternas val som avgör fördelningen av platser både mellan skilda ämnen och yrkesutbildningar och mellan olika lärosäten. Centraliseringen av plats-tilldelningen måste minska. Resursfördelningssystemet bör utformas så att högskolor som har ett högt sökandetryck tillförs mer resurser om de har möjlighet och är intresserade av att utöka för att möta ett högt sökandetryck.

13. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub499 yrkande 19,

2003/04:Ub516 yrkande 4 och

2003/04:Bo226 yrkande 4,

bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub290 yrkande 8,

2003/04:Ub414 yrkande 1 och

2003/04:N341 yrkande 10

samt avslår motionerna

2003/04:Ub249,

2003/04:Ub290 yrkande 4,

2003/04:Ub347,

2003/04:Ub390 yrkande 1 och

2003/04:Ub414 yrkandena 2 och 5.

Ställningstagande

Enligt Kristdemokraternas mening skall studenternas val i högre grad än i dag vara avgörande för fördelningen av högskoleplatser. Vi vill se ett system där en antagning garanterar studenten en enklare bostad. Utbyggnaden av studentbostäder bör följa utbyggnaden av högskolan genom att bostadssituationen på de olika högskoleorterna beaktas vid fördelningen av nya utbildningsplatser. Det är också viktigt att de orter som tilldelas nya utbildningsplatser får besked om detta så tidigt som möjligt, så att de kan beakta detta i sin bostadsplanering på bästa sätt.

14. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till grundläggande utbildning (punkt 15) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub390 yrkande 1,

bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub249 och

2003/04:Ub414 yrkande 2

samt avslår motionerna
 2003/04:Ub290 yrkandena 4 och 8,
 2003/04:Ub347,
 2003/04:Ub414 yrkandena 1 och 5,
 2003/04:Ub499 yrkande 19,
 2003/04:Ub516 yrkande 4,
 2003/04:N341 yrkande 10 och
 2003/04:Bo226 yrkande 4.

Ställningstagande

De förändringar som har skett inom högskolan under de senare åren kräver en översyn av tilldelningssystemet, i syfte att stärka lärosätenas självständighet och möjlighet till långsiktigt kvalitetsarbete. Särbehandlingen av sommarkurser under 2002 är ett exempel på en förändring som påverkat förutsättningarna för verksamheten vid lärosätena.

15. Principer för resursfördelning mellan lärosätena till forskning och forskarutbildning (punkt 16) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:
 Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion
 2003/04:Ub414 yrkande 18.

Ställningstagande

Samtidigt som resurserna till forskning är alltför knappa, överförs de i dag till alltfler högskolor. Alltfler högskolor utvidgar dessutom sina forskningsområden. En stat av Sveriges storlek kan inte sprida resurserna för kvalificerad forskning över alla högskolor och universitet efter en matematisk rättvisemodell. Nydanande grundforskning kräver att det existerar forskningsmiljöer där det är möjligt att etablera en kritisk massa av forskare. Detta visar internationell erfarenhet. De tillgängliga forskningsresurserna måste därför koncentreras till ett mindre antal lärosäten och ett mindre antal institutioner i landet. Beslut om tilldelning av forskningsmedel skall inte bygga på tradition, och därför skall inga lärosäten – nya eller gamla – automatiskt få samma tilldelning år från år. Vissa resurser måste också sättas av för fördelning till högskolor där intressanta förslag till nysatsningar presenteras. Forskningsprojekt som bygger på samarbeten mellan olika universitet och högskolor bör uppmuntras vid tilldelning av resurser, eftersom framgångsrik forskning förutsätter utbyte mellan kvalificerade forskare.

16. Fler platser i vårdutbildningar (punkt 17) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So640 yrkande 12.

Ställningstagande

Inom hälso- och sjukvården har personalens hängivenhet och arbetsvilja utnyttjats maximalt, vilket bl.a. resulterat i att många förlorat gnistan. Detta är oroande tendenser som kan få irreparabla konsekvenser om de inte förändras snabbt. Fler utbildningsplatser måste skapas för både läkar- och sjuksköterskeprogrammen samt inom omvårdnadsprogrammen.

17. Fler platser i lärarutbildning (punkt 19) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub304 yrkande 2 och avslår motion 2003/04:Ub393 yrkande 2.

Ställningstagande

Antalet specialpedagoger i landets kommuner är ännu för litet. Stora insatser görs på många håll, men en flaskhals är antalet utbildningsplatser på lärarhögskolorna. Att inte permanenta den satsning på specialpedagogutbildning som gjordes i tilläggsbudgeten för 2002 ger helt fel signaler.

18. Fler fristående högskolor (punkt 21) – m

av Sten Tolgfors (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub290 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Den ökade internationella konkurrensen understryker behovet av en större institutionell konkurrens mellan lärosätena inom landet. I syfte att ytterligare bidra till ökad profilering och mångfald vill vi fortsätta den utveckling av högskolor i stiftelseform som Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping varit föregångare för. Utvecklingen vid dessa båda högskolor har varit utomordentligt positiv. Den friare formen har främjat den kreativa kraften och förnyelseförmågan. Stiftelsehögskolor behöver kapital som grund för sin verksamhet. Staten bör avsätta två miljarder kronor i sådant kapital, för att möjliggöra övergången till stiftelseform för en större högskola eller universitet och en mindre högskola. Regeringen bör erbjuda alla landets universitet och högskolor denna möjlighet till dynamisk frigörelse.

Det finns anledning att i framtiden även pröva andra organisatoriska former för universitet och högskolor som kan gynna den akademiska friheten och excellensen.

19. Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning (punkt 23) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub290 yrkande 17

och avslår motion

2003/04:Ub390 yrkande 30.

Ställningstagande

Starka och självständiga universitet och högskolor är en förutsättning för forskningens frihet som Sverige bör slå vakt om. Anslagen till forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor, de s.k. fakultetsanslagen, måste öka i framtiden. Denna åtgärd skall ses som en förstärkning av den fria forskningen.

20. Framtida ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning (punkt 23) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub390 yrkande 30

och avslår motion

2003/04:Ub290 yrkande 17.

Ställningstagande

Det kvarstår en mängd praktiska problem med genomförandet av 1998 års reform av forskarutbildningen. För att komma till rätta med problemen är det viktigt att resurser satsas på att omvandla stipendier och utbildningsbidrag till doktorandtjänster. Detta är av särskilt stor vikt inom humaniora och samhällsvetenskap, där problemen är störst i dagsläget. Regeringen bör arbeta för en omvandling av utbildningsbidrag till doktorandtjänster och för att doktorander inte skall behöva ha stipendier som huvudsaklig inkomstkälla.

21. Kravet på full kostnadstäckning (punkt 24) – m, kd

av Sten Tolgfors (m), Tobias Billström (m) och Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub318

och avslår motion

2003/04:Sk285 yrkande 2.

Ställningstagande

Cancerfonden är huvudfinansiär av cancerforskningen i Sverige. Drygt 75 % av de svenska forskningsprojekt om cancer som forskare initierar och söker anslag till i nationell konkurrens får stöd av Cancerfonden. Kraven på den vetenskapliga nivån är mycket höga. Genom en rad initiativ under årens lopp har Cancerfonden bidragit till att svensk cancerforskning på flera områden blivit världsledande. Staten har fram till beslutet 2000 givit ett indirekt stöd till Cancerfondens projekt genom att dessa var befriade från hyreskostnad. Cancerfonden är en ideell organisation med ett brett folkligt stöd. Höga administrativa kostnader hos ideella organisationer inverkar negativt på givarnas vilja att skänka pengar. Cancerfondens egna administrativa kostnader är endast 6 %. Med hänsyn till Cancerfondens unika ställning som forskningsfinan-

siär är det ytterst angeläget att påslaget vid lärosätena stannar vid de tolv procenten. Fortsatt undantag från lokalkostnaden bör gälla.

22. Högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES (punkt 25) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub499 yrkande 20.

Ställningstagande

Avgiftsfriheten för svenska studenter i högskolan skall enligt min mening ligga fast. Av EES-avtalet följer att studenter inom EES också omfattas av denna avgiftsfrihet i den svenska högskolan. Inte minst mot bakgrund av resursbristen inom högskolan anser vi kristdemokrater att lärosätena däremot bör ges möjlighet att ta ut avgifter från studenter från länder utanför EES. I dag får uppdragsutbildning bara anordnas på uppdrag av annan än enskild. Högskoleförordningen bör ses över för att möjliggöra en försäljning av utbildning även till enskilda studenter från länder utanför EES, med start vid halvårsskiftet 2004. Lärosätenas möjligheter att ta ut avgifter och vilka skyldigheter detta innebär bör regleras i en särskild förordning.

23. Distansutbildning (punkt 26) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub499 yrkande 8.

Ställningstagande

En viktig insats för högskoleutbildning på distans görs vid de kommunala lärcentren. Denna verksamhet borde utökas för att göra högre utbildning tillgänglig för fler. För detta har lärosätena ansvar.

24. Inrättande av ett oberoende kvalitetsinstitut för den högre utbildningen m.m. (punkt 27) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub414 yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Högskoleverkets ställning som ämbetsverk under regeringen kan i längden försvaga verkets möjligheter att bedriva en självständig granskning av kvaliteten vid landets universitet och högskolor. Den viktigaste utvärderingen av de svenska läroanstalternas insatser, nämligen av deras förmåga att bedriva en för studenterna högkvalitativ utbildning, måste i stället utövas av andra institutioner, vilkas arbete inte riskerar att politiseras. Man bör överväga att bryta ut kvalitetsgranskningen ur Högskoleverket och placera den i en självständig institution, ett oberoende kvalitetsinstitut utom räckhåll för politisk och ekonomisk styrning från regeringen. Institutet bör bestå av representanter för ämnesområden, discipliner och vetenskapliga tidskrifter. Högskoleverkets roll bör renodlas till ren myndighetsutövning. Verket skall t.ex., liksom nu, kunna dra in examensrättigheter från lärosäten för utbildningar som inte upprätthåller kvalitetskraven.

25. Omprövning av systemet att Centrala studiestödsnämnden finansieras genom avgiftsintäkter (punkt 29) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m), Axel Darvik (fp) och Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen

Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR15 punkt 3

samt motionerna

2003/04:Ub1 yrkande 4,

2003/04:Ub2 yrkande 1 och

2003/04:Ub212 i denna del.

Ställningstagande

Nästan hälften av Centrala studiestödsnämndens (CSN) verksamhet finansieras i dag med avgiftsintäkter, bl.a. från påminnelseavgifter. Det är enligt vår mening orimligt att budgetera en offentlig myndighets verksamhet med ut-

gångspunkt i straffavgifter. Det förhållandet ger heller inte myndigheten något incitament att se till att återbetalningarna av studielån kommer in i tid. Vi välkomnar Riksdagens revisorers förslag om att avgiftsintäkter inte skall utgöra en så stor del av CSN:s samlade intäkter. I likhet med revisorerna anser vi att det finns skäl att ompröva finansieringssystemet för CSN och ersätta avgiftsintäkter med anslag. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag i frågan.

26. Strategi för att komma till rätta med överbelastning hos Centrala studiestödsnämnden (punkt 30) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub1 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är tydligt att Centrala studiestödsnämnden (CSN) under längre perioder inte klarat att lösa sin uppgift. Riksdagens revisorer menar att det behövs en strategi hos både regering och CSN för att klara den hårda belastningen. Jag anser att det för CSN:s trovärdighet är nödvändigt att en strategi tas fram. Myndigheten måste skyndsamt kunna åtgärda uppkomna problem, och om myndigheten inte förmår detta måste regeringen skjuta till erforderliga resurser.

27. Frågan om att konkurrensutsätta Centrala studiestödsnämnden (punkt 31) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ub2 yrkande 4, 2003/04:Ub212 i denna del och 2003/04:Ub396 yrkande 2 samt avslår motionerna 2003/04:Ub423 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:Ub443 yrkande 1.

Ställningstagande

Många av de problem som finns hos Centrala studiestödsnämnden (CSN) har ytterst sin grund i CSN:s dubbla roll som beslutande myndighet och som utbetalare av studiestöd. Myndighetens de facto-monopol på studielånsmarknaden måste brytas och verksamheten konkurrensutsättas. CSN har visat tydliga prov på att inte kunna sköta sitt uppdrag. Studielånsmarknaden måste öppnas för verklig konkurrens från banker och andra finansiella institut. På så sätt kan effektiviteten i administrationen av studielånen främjas, liksom graden av service gentemot studenterna. I ett system med en friare studielånsmarknad kommer det dock fortfarande att finnas behov av en statlig myndighet som fattar beslut om vilka personer som har rätt att omfattas av den offentliga studiefinansieringen. Staten bör också fortsättningsvis vara garant för lånen.

28. Införande av en s.k. omvänd straffavgift för Centrala studiestödsnämnden (punkt 32) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2003/04:Ub2 yrkande 5 och
2003/04:Ub396 yrkande 3.

Ställningstagande

Effektiviteten i administrationen av studielånen måste omedelbart skärpas. Vi föreslår att det skall införas en skyldighet för Centrala studiestödsnämnden att betala en s.k. omvänd straffavgift till studenter som inte får sina studiemedel i tid, t.ex. på grund av långa handläggningstider eller annat byråkratiskt krångel. En sådan straffavgift skall också utbetalas om studenten inte får information eller svar på ansökan inom en viss tid. Enligt vår mening vore detta en logisk åtgärd, eftersom studenterna får betala påminnelseavgifter om de blir försenade med sina återbetalningar.

29. Utvärdering av beslutet att slå samman de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden (punkt 34) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub414 yrkande 15.

Ställningstagande

I samband med att Vetenskapsrådet inrättades slogs de tekniska och naturvetenskapliga forskningsråden samman till ett ämnesråd trots invändningar från flera viktiga remissinstanser. Det är ett beslut som särskilt bör utvärderas och eventuellt omprövas.

30. Permanentning av den utbildningsvetenskapliga kommittén (punkt 35) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub497 yrkande 7.

Ställningstagande

År 2001 skapades en särskild kommitté under Vetenskapsrådet med uppgift att verka för utbildningsvetenskaplig forskning. Hittills har kommittén bl.a. stöttat fyra nationella forskarskolor med inriktning på didaktik och lärande. Bland de projekt som fått forskningsmedel kan nämnas studier i ledarskap, konflikthantering och värdegrundsfrågor. Den utbildningsvetenskapliga kommitténs uppdrag är tidsbegränsat. Jag anser att det är angeläget att kommitténs uppdrag permanentas.

31. Bredbandsutbyggnad för att möjliggöra distansstudier (punkt 36) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub390 yrkande 23.

Ställningstagande

Elektroniska kommunikationsmöjligheter till rimliga priser är en avgörande förutsättning för distansstudier. En snabb utbyggnad av den digitala infrastrukturen måste därför prioriteras. I väntan på ett nationellt fibernät kommer annan teknik att behövas. Det är även viktigt att kraven på tekniken läggs på rätt nivå och att det finns tillgång till teknisk support. Centerpartiet har tidigare krävt bredbandsutbyggnad i hela landet. Jag för ånyo fram detta krav, inte minst för att möjliggöra distansstudier.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendena har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

1. Resultatredovisningen i betänkandet – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Ana Maria Narti (fp), Tobias Billström (m), Axel Darvik (fp) och Torsten Lindström (kd).

Under Utskottets överväganden finns en lägesbeskrivning som helt överensstämmer med regeringens. Vi har i våra parti- och kommittémotioner redovisat en annorlunda beskrivning.

2. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – m

av Sten Tolgfors (m) och Tobias Billström (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken skall vara att möjliggöra ökad tillväxt, att kunna leva på sin lön och stärkt trygghet. Antalet sjukskrivna och förtidspensionerade måste minskas genom att sjukvård och rehabilitering förbättras. Detta kräver bl.a. en målmedveten politik för ett ökat arbetsutbud, rejäla satsningar på kunskap och forskning samt påtagliga förbättringar av klimatet för företagande. För att möjliggöra allt detta krävs en politik som innehåller lägre skatter för både löntagare och företagare, en skärpning av bidragssystemen, avregleringar och ökad konkurrens, en ökad trygghet för och stärkt självkänsla hos medborgarna.

Våra förslag skall vara trygga, väl sammanhållna och syftar till att skapa de bästa förutsättningarna för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Vi vill att fler, inte färre, kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten och självkänslan ökar också genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten och rättigheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tryggt sätt

kunna genomföra de uppgifter som skall vara gemensamma. Exempelvis tillförs betydande resurser för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning, skatteförändringar samt finanspolitiska ramverk – präglas av ordning och reda och skall ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Eftersom riksdagens majoritet den 19 november 2003 har beslutat om ramar för de olika utgiftsområdena i enlighet med finansutskottets förslag och därmed valt en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

I det följande redovisar vi i korthet det moderata alternativet till politik inom utgiftsområde 16. Vår politik finns närmare utvecklad i reservation 7 i betänkande 2003/04:FiU1.

Moderaterna anser att en nödvändig åtgärd för att lyfta kvaliteten i skolan är att uppföljning och utvärdering förbättras och blir mer tillgänglig för elever, föräldrar och personal. Av den anledningen reserverar vi 106 425 000 kr för att bygga upp ett fristående nationellt kvalitetsinstitut. Vi beskriver vår syn på ett sådant organ närmare i en reservation tillsammans med Folkpartiet och Centerpartiet. Vårt förslag till myndighetsstruktur innebär också att vissa delar av Skolverkets verksamhet flyttas över till det fristående institutet. Tillsynsverksamhet och tillståndsprovning för skolan skall vara kvar hos Skolverket samtidigt som Specialpedagogiska institutet integreras i Skolverket. Anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet* utgår därmed. Sammantaget föreslår vi 259 730 000 kr mer än regeringen under anslaget 25:1 *Statens skolverk*. Samtidigt anser vi att den nya Myndigheten för skolutveckling bör avvecklas.

För att säkerställa kvaliteten och tillgängligheten i den fasta organisationen för specialskolan överförs delar av anslaget för Specialpedagogiska institutet till Specialskolemyndigheten. Därmed föreslår vi 110 940 000 kr mer än regeringen under anslag 25:6 *Specialskolemyndigheten*. Eftersom bristen på anpassade läromedel fortfarande är ett problem reserverar vi 1 038 000 kr mer jämfört med regeringen under anslag 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder*.

Anslaget 25:15 *Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet* avvisas helt. Vi föreslår ett nytt anslag, *Vuxnas utbildning*, där vi reserverar 3 463 713 000 kr. Medlen överförs genom en sammanläggning av anslagen 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna* och 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* samt medel anvisade för folkhögskoleplatser inom utgiftsområde 17. Under detta anslag tas i anspråk medel till Kunskapslyftet och kvalificerad yrkesutbildning. De som i dag studerar inom ramen för Kunskapslyftet skall ges rimliga förutsättningar att fullfölja sin utbildning och antalet platser inom KY-utbildningen kan öka kraftigt.

Anslagen till den akademiska grundutbildningen har sedan Socialdemokraterna övertog regeringsmakten urholkats med 26 %. Många universitetsut-

bildningar har härigenom blivit torftiga och antalet undervisningstimmar skrämmande litet. Kvaliteten i utbildningen kan inte undgå att påverkas negativt av en sådan politik. Vi vill påbörja en successiv återuppbyggnad av grundutbildningsanslagen genom att tillföra lärosätena 146 050 000 kr utöver regeringens förslag. Denna extra satsning inkluderar en kvalitetsförstärkning av utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet. Anslaget skall fördelas mellan lärosätena med utgångspunkt i studenternas val. På sikt är det enligt vår mening rimligt att Lantbruksuniversitetet sammanförs med de övriga universitetet och högskolorna under utgiftsområde 16. För att bygga en långsiktigt hållbar tillväxt samt för att hålla oss väl framme på den internationella konkurrensen måste vi göra ytterligare satsningar på grundforskning och forskarutbildning. Lärosätenas anslag till forskning och forskarutbildning har under senare år urholkats. Vi föreslår att dessa tillförs 621 558 000 kr utöver regeringens förslag år 2004 för att ge den fria forskningen en välbehövlig förstärkning och stärka finansieringen av doktorander. Anslaget 25:72 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* vill vi höja med 20 miljoner kronor för att trygga möjligheterna att bedriva verksamhet och forskning i alternativa driftformer. Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* kan minskas med 22 miljoner kronor, eftersom vi anser att rekryteringsdelegationen bör avvecklas och att anslagsposten som fördelas efter beslut av regeringen är alltför väl tilltagen.

Anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* tillförs 150 miljoner kronor i vårt budgetalternativ. Anledningen är att vi anser att myndigheten inte skall få disponera avgifter på det sätt som regeringen medger. Tekniken är ett sätt att kringgå budgetramen. I praktiken innebär vårt förslag en lägre driftram för nämnden, som vi också vill konkurrensutsätta. Vi vill att anslaget 25:83 *Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.* skall minskas med 10 964 000 kr.

Under ett nytt anslag 26:12 *Ökade satsningar på Vetenskapsrådet m.m.* föreslår vi att riksdagen anvisar 155 389 000 kr. Medlen skall användas som en förstärkning av den fria forskningen och som en grund för utveckling av ämnesrådet för medicin till ett nationellt institut för hälsa och medicin.

3. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – fp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Axel Darvik (fp).

Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2004 syftar till att förändra de ekonomiska förutsättningarna så att en högre tillväxt uppnås. Det är nödvändigt att fler arbetar och att statsskulden minskar. Ett viktigt verktyg för att uppnå detta är sänkta skatter på arbete och företagande. Våra utgiftsökningar avser främst bistånd, rättssäkerhet, utbildning, vård och omsorg samt förbättringar för handikappade. Vi uppnår utrymme för detta bl.a. genom åtgärder mot ohälsan och en reformerad arbetsmarknadspolitik. Vårt förslag till utgiftsram för utgiftsområde 16 har emellertid avslagits av riksdagen i budget-

processens första steg. Vårt alternativ framgår av reservation 8 i finansutskottets betänkande 2003/04:FiU1. För utgiftsområde 16 innebär det en utgiftsram 2004 som är 444 275 000 kr lägre än den som riksdagen nyligen har fastställt. Då Folkpartiets budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen av anslag inom utgiftsområdena. Vi avstår därför från att delta i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. I det följande redovisas i sammanfattning innehållet i vårt budgetförslag för detta utgiftsområde.

Folkpartiet föreslår en minskning av anslaget 25:1 *Skolverket* med 200 miljoner kronor. Myndigheten för skolutveckling bör dessutom läggas ned, eftersom skolutveckling skall ske på lokal nivå med stöd av universitet och högskolor. Vi anser att det i stället bör tillskapas en nationell skolinspektion med ansvarsområde tillsyn och utvärdering av skolväsendet och föreslår 200 miljoner kronor till en sådan inspektion. I en reservation tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet utvecklar vi synen på ett sådant organ.

När det gäller anslag 25:10 *Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem* anser Folkpartiet att medlen under anslaget bör kunna användas för att höja lärarnas löner.

Folkpartiet föreslår minskningar av ett antal anslag i förhållande till regeringens förslag. För anslaget 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* föreslår vi 50 miljoner kronor mindre än regeringen, för anslaget 25:15 *Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet* föreslår vi 40 miljoner kronor mindre än regeringen och slutligen föreslår vi för anslaget 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna* 900 miljoner kronor mindre än regeringen. Däremot föreslår vi en ökning av anslaget 25:18 *Kvalificerad yrkesutbildning* med 100 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Högskolan har byggts ut så kraftigt under senare år att kvaliteten har blivit lidande. För knappt 10 år sedan låg grundutbildningsresurserna per student ungefär 20 % högre än i dag. Lärartätheten behöver öka så att lärarna får mer tid för både undervisning och forskning. Vi föreslår en minskad takt i utbyggnaden, som tillsammans med några andra mindre besparingar gör det möjligt att frigöra 200 miljoner kronor till satsningar på undervisningskvaliteten. Staten har under lång tid stått för en allt mindre andel av de totala forskningsresurserna. Forskning har stor betydelse för tillväxten, och staten måste ta ett större ansvar. Den fria grundforskningen är en förutsättning för den tillämpade forskningen. Därför vill Folkpartiet öka fakultetsanslagen. Vi föreslår att medlen till forskning ökar med 600 miljoner kronor, som bör fördelas till samtliga lärosäten som har ett eget anslag för forskning och forskarutbildning i proportion till respektive anslags nuvarande storlek. Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* kan enligt vår mening minskas med 100 miljoner kronor.

Vi vill anvisa 30 miljoner kronor mindre till anslaget 25:76 *Högskoleverket* än vad regeringen föreslagit. Besparingen avser helt det till verket knutna rådet för högre utbildning.

I fråga om anslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* föreslår vi en omfördelning mellan anslagsposterna för att på så sätt skapa ökade fria forskningsresurser till de tre ämnesråden på sammanlagt 540 miljoner kronor. Enligt vår mening kan medel till den utbildningsvetenskapliga forskningen fördelas från ämnesrådet för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning respektive ämnesrådet för natur- och teknikvetenskaplig forskning, beroende på vilket ämne forskningen gäller.

4. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den socialdemokraterna och deras stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därtill bör infrastrukturen och de långsiktiga förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande kraftigt förbättras. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel och där de rekordhöga sjuktalen måste mötas med en kraftigt förbättrad rehabilitering, förebyggande åtgärder och en förbättrad arbetsmiljö. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens lägre skattetryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras. Kristdemokraternas ekonomiska politik sammanfattas i motion 2003/04:Fi241.

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har genom beslut om ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, utan redovisar i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 16 och som vi skulle ha yrkat bifall till om Kristdemokraternas förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i den första beslutsomgången.

Utbildning och forskning är viktiga områden för framtiden i ett samhälle som i ökande utsträckning bygger kunskap. Kristdemokraterna föreslår därför ett antal strategiska satsningar inom området. Dessa satsningar på barnen,

utbildning för barn och vuxna samt forskningen är nödvändiga för att klara framtidens utmaningar. För att finansiera våra satsningar föreslår vi utöver vissa resursförstärkningar också justeringar inom ramen. Vi menar exempelvis att vårt förslag om försäljning av högskoleplatser till länder utanför EES-området i förlängningen kommer att innebära en inkomstförstärkning för högskolesektorn, utöver de kvalitativa vinster som förslaget kan leda till.

Kristdemokraterna satsar 40 miljoner kronor extra på att öka antalet disputerade lärare i högskolesektorn, vilket höjer kvaliteten på utbildningen. Vidare vill vi anslå 100 miljoner kronor utöver regeringens förslag till forskning och forskarutbildning under anslagen 25:21–25:74.

För att möta behovet av arbetskraft samt ungdomars olika intressen anser vi att en ny lärlingsutbildning skall införas på gymnasiet och anslår 10 miljoner kronor till detta ändamål. Medlen skall användas för handledartjänster och marknadsföring.

Det är angeläget att tillgodose behoven hos de grupper som har svårast att föra sin talan. Kristdemokraterna anslår därför 5 miljoner kronor under Specialpedagogiska institutet för att bevara de fasta delarna av Ekeskolan och Hällsboskolan.

För att göra dessa prioriterade satsningar krävs omstruktureringar av statsanslagen. Vi föreslår generellt en minskning av anslagen till myndigheter inom utbildningsområdet samt neddragning av vissa andra anslag.

Kristdemokraterna överför medlen från anslaget *Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem* till det generella kommunbidraget. Vi ställer oss positiva till att mer pengar satsas på skolan men anser att det är fel av regeringen att centralstyra resurserna. Kommunen vet bäst hur behoven ser ut i den egna kommunen, vilket bl.a. Riksdagens revisorer påvisat i sin granskning. Regeringen gör dessutom intrång i det kommunala självstyret.

Vi avvisar den nya myndigheten för validering. I stället anvisar vi anslaget till Högskoleverket och placerar ansvaret för validering där för att skapa en nationell likvärdighet.

Eftersom vi inte anser att staten skall ägna tid åt lokal skolutveckling föreslår vi en minskning av *Myndigheten för skolutveckling* med 40 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Vi föreslår också att anslaget *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* minskas med 170 miljoner kronor. I det decentraliserade skolväsendet är det kommunerna som bedriver skolverksamhet, vilket ger utrymme för besparingar på statsanslaget. Vi ifrågasätter att fackföreningar och andra organisationer skall tilldelas medel för att ägna sig åt uppsökande verksamhet och avvisar därför regeringens anslag *Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet*. Vi är kritiska mot den särskilda Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Vi anser nämligen att lärosätena själva bör driva nätuniversitetets verksamhet och att Högskoleverket bör stå för tillsynen av verksamheten.

Verksamheten inom de regionala etikprövningsnämnderna når inte full kapacitet under 2004, eftersom den befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Därför

föreslår vi en minskning av etikprövningsnämndernas anslag under första året med 20 miljoner kronor.

De studerandes livssituation handlar inte enkom om studier. Det gäller att få vardagen att fungera. Därför föreslår Kristdemokraterna under utgiftsområde 15 Studiestöd satsning på ett nytt bidrag till högskolestuderande med barn.

5. Anslagen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 m.m. (punkt 38) – c av Håkan Larsson (c).

Centerpartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt för 2004. Vår ekonomiska politik utgår från federalismens principer. Samhället, välfärden och företagsamheten skall växa underifrån. Det är av den enskilda människans idériakedom och initiativkraft som företag skapas och samhället utvecklas. Statens ansvar är att upprätthålla rättvisa, stabila och överblickbara spelregler för ekonomin och infrastrukturen. Vårt alternativ framgår av reservation 10 i finansutskottets betänkande 2003/04:FiU1. För utgiftsområde 16 innebär det en utgiftsram 2004 som är 8 146 000 000 kr lägre än den som riksdagen nyligen har fastställt. Då Centerpartiets budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen av anslag inom utgiftsområdena. Jag avstår därför från att delta i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Centerpartiet anser att ett nationellt kvalitetsinstitut skall inrättas och att det bör ha till uppgift att utveckla och förfina metoder för utvärdering och stödja kommunerna i deras arbete. I en reservation tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet utvecklar vi synen på ett sådant institut. Vi avsätter 200 miljoner kronor för detta ändamål samtidigt som vi föreslår att anslaget 25:2 *Myndigheten för skolutveckling* avvecklas. Anslaget 25:1 *Statens skolverk* föreslås samtidigt minskas med 60 miljoner kronor.

Vi anser också att de specialdestinerade medlen under anslag 25:10 *Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem* skall överföras direkt till kommunerna via det generella statsbidraget. Det är kommunerna själva som skall avgöra var det finns behov av åtgärder i syfte att öka kvaliteten. Även det specialdestinerade medlen under anslag 25:9 *Maxtaxa i barnomsorgen m.m.* liksom medlen under anslag 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna* bör överföras till det generella statsbidraget till kommunerna under utgiftsområde 25. Det särskilda anslaget 25:15 *Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet* bör avskaffas helt.

Centerpartiet genomför en satsning för att stärka kompetensen och öka insatserna mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt dyskalkyli, inklusive en satsning på skolböcker. Vi föreslår ett nytt anslag för detta och tillför 400 miljoner kronor. Vidare vill vi öka antalet platser för den kvalificerade yrkesutbildningen för att tillgodose näringslivets efterfrågan på utbildad arbets-

kraft. Vid en ökning av antalet utbildningsplatser är det viktigt att tillse att en hög kvalitet på utbildningarna bibehålls. Vi tillför anslag 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* ytterligare 54 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

I dag råder det stor brist på lärare. Utbildningen till förskollärare har varit underdimensionerad de senaste åren. Centerpartiet föreslår att lärarutbildningen tillförs 50 miljoner kronor till nya utbildningsplatser, vilket vi gör under anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Anslagsposten till regeringens disposition under detta anslag kan minskas med drygt 22 miljoner kronor. Vårt parti har varit pådrivande för att bygga ut den högre utbildningen runt om i landet. Det viktigaste är nu att följa upp den utbyggnaden med resurser för att säkra kvaliteten och stärka forskningen. Vi föreslår att anslagen till forskning och forskarutbildning för universiteten och högskolorna med vetenskapsområde ökas med 240 miljoner kronor, anslaget 25:72 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* ökas med 5 miljoner kronor till forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Jönköping och anslaget 25:74 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor* ökas med 81 858 000 kr.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen har i proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004, utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) (avsnitt 2.1 och 8.3.3),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 1 556 068 000 kr under 2005–2008 (avsnitt 10.1.18),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att godkänna ett avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (avsnitt 8.1.3),
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 430 000 000 kr under 2005, högst 1 460 000 000 kr under 2006, högst 770 000 000 kr under 2007, högst 150 000 000 kr under 2008 och högst 65 000 000 kr under 2009 (avsnitt 11.10.1),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 26:3 Rymdforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 900 000 000 kr under 2005–2009 (avsnitt 11.10.3),
6. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställningen i *bilaga 3* till detta betänkande.

Lagförslaget återfinns som *bilaga 2* till detta betänkande.

Förslaget från Riksdagens revisorer

Riksdagens revisorer har i förslag 2002/03:RR15 angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet föreslagit

3. att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anför i avsnitt 2.4 om CSN:s finansiering.

Revisorernas övriga förslag i 2002/03:RR15 behandlas i utskottets betänkande 2003/04:UbU2.

Följdmotioner med anledning av Riksdagens revisorers förslag

2003/04:Ub1 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en strategi hos både CSN och regeringen för att komma till rätta med överbelastning hos CSN.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersätta avgifter med anslag.

2003/04:Ub2 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avgifter, enligt vad Riksdagens revisorer föreslår, inte bör utgöra så stor del av CSN:s intäkter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att banker och finansinstitut skall ges tillstånd att konkurrera med CSN på studielånsmarknaden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att CSN skall betala straffavgift när beskeden om och utbetalningarna av studiemedel försenas.

Motioner från allmänna motionstiden

2003/04:Ub204 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en satsning bör ske på Högskolan Dalarna och att den på sikt utvecklas mot ett universitet.

2003/04:Ub209 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av antalet utbildningsplatser i Västsverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkning av forskningsresurser i Västsverige.

2003/04:Ub212 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av ett reformerat studiemedelssystem med anledning av Riksdagens revisorers förslag angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet (delvis).

2003/04:Ub219 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Invandrarakademien vid Högskolan i Borås prioriteras vid anslagsgivande till landets högskolor.

2003/04:Ub233 av Sverker Thorén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en permanent forskarskola för fiskekologi och fiskeribiologi med tillhörande resurser bör föras till Högskolan i Kalmar.

2003/04:Ub246 av Nils Fredrik Aurelius (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en forskarskola för fiskekologi och fiskeribiologi bör förläggas till Högskolan i Kalmar.

2003/04:Ub249 av Anna Grönlund (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning som ser över resursfördelningssystemet så att kvaliteten på högskoleutbildningarna bibehålls.

2003/04:Ub252 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt kvalitetsinstitut för skolan.

2003/04:Ub255 av Johan Linander och Lars-Ivar Ericson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Högskolan Kristianstad och Malmö högskola måste få fasta forskningsresurser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett Campus Ystad.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Skåne som centrum för svenska functional food-produkter och livsmedelsforskning.

2003/04:Ub256 av Paavo Vallius och Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statsbidrag för pedagogisk utveckling av skolväsendet och barnomsorgen.

2003/04:Ub259 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Södertörns högskola får platser/resurser motsvarande det antal studenter som söker.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Södertörns högskola universitetsstatus.

2003/04:Ub260 av Sinikka Bohlin m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tilldela Högskolan i Gävle vetenskapsområdet teknik.

2003/04:Ub263 av Ewa Björling (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraftigt öka medlen till Vetenskapsrådet, stärka fakultetsanslagen och låta forskarsamhället självt bedöma inom vilka områden specifika satsningar skall göras.

2003/04:Ub268 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning för inrättande av ett nationellt forskningsprogram avseende biologiska effekter av elektromagnetiska fält.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om inrättande av en forskarskola för biologiska effekter av elektromagnetiska fält.

2003/04:Ub269 av Margareta Andersson och Lena Ek (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en ordentlig genomgång av VHS datasystem när det gäller antagningar via Internet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör uppmärksamma problemen med nonchalant bemötande hos myndigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ansökningar till VHS som ställer andra krav än studentbetyg bör återföras till berörda utbildningsanordnare.

2003/04:Ub271 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att projekten med klassmorfar utvecklas och permanentas.

2003/04:Ub272 av Annelie Enochson och Per Landgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fakultetsmedlen för de forskningsintensiva universiteten och högskolorna bör öka väsentligt under den kommande mandatperioden.

2003/04:Ub273 av Torsten Lindström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Mälardalens högskola tilldelas vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Mälardalens högskola blir universitet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Mälardalens högskola skall erhålla motsvarande stöd som andra lärosäten som tilldelats vetenskapsområde.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Mälardalens högskola bör erhålla ett långsiktigt större anslag till forskning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om relationen mellan grundutbildningsmedel och forskningsmedel till Mälardalens högskola.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Mälardalens högskolas betydelse för att bidra till att fler får högre utbildning och forskarutbildning i landet.

2003/04:Ub274 av Else-Marie Lindgren (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Högskolan i Borås ett särskilt uppdrag att ansvara för Invandrarakademin i kommande regleringsbrev.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att finansiering av Invandrarakademin vid Högskolan i Borås blir permanent och inte finansieras med engångsanslag.

2003/04:Ub278 av Ewa Björling (m):

Riksdagen begär hos regeringen att fler utbildningsplatser snarast tillskapas inom högre utbildning i Stockholmsregionen.

2003/04:Ub279 av Marie Wahlgren och Allan Widman (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Malmö högskola tilldelas universitetsstatus.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Malmö högskola bör tilldelas en forskarskola kring professionsrollen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Malmö högskola skall tilldelas ett ökat antal studentplatser.

2003/04:Ub281 av Billy Gustafsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utveckla reglerna för statsbidrag till skolan.

2003/04:Ub290 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studenternas egna val.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördelningen av medel och studieplatser med hänsyn till studenternas val.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fler fristående högskolor.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om andra former för fristående högskolor än stiftelseformen.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till medicinsk forskning.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om detaljstyrning av forskningsanslag.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka fakultetsanslagen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ämnesråd.

2003/04:Ub291 av Marie Wahlgren m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en forskarskola vid Lunds universitet för reumatiska ledsjukdomar och artros.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en forskarskola vid Linköpings universitet för fibromyalgi och långvarig smärta.

2003/04:Ub292 av Lennart Gustavsson m.fl. (v):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Myndigheten för skolutveckling bör ges direktiv att följa, initiera och verka för ökat samarbete mellan den kommunala organisationen för elevhälsa och barn- och ungdomspsykiatri och för utvecklat samarbete vid överlämnandet från barnavårdscentraler till kommunal elevhälsa.

2003/04:Ub294 av Monica Green (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en fortsatt satsning på lärande och kompetensutveckling inom elektroniska kommunikationer och multimedier i skolan.

2003/04:Ub298 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undersöka vilka konsekvenser nedläggningen av Centrala studiestödsnämndens, CSN, lokalkontor får för studenterna.

2003/04:Ub304 av Margareta Andersson och Birgitta Sellén (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillräckligt många utbildningsplatser för lärarutbildning.

2003/04:Ub305 av Owe Hellberg (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Högskolan i Gävle bör tilldelas forskarutbildning inom området teknik.

2003/04:Ub306 av Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tilldela Högskolan i Gävle vetenskapsområdet Teknik.

2003/04:Ub311 av Patrik Norinder (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Högskolan i Gävle som universitet.

2003/04:Ub318 av Anita Sidén och Inger René (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Cancerfonden skall utgöra ett fortsatt undantag från höjda lokalkostnader och att den indirekta kostnaden därför skall förbli 12 %.

2003/04:Ub337 av Åsa Torstensson och Annika Qarlsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av nationellt engagemang i film- och medieutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla efter EU-projektets avslutning.

2003/04:Ub340 av Birgitta Carlsson m.fl. (c, m, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskningsresurser som kan garantera de fria teologiska högskolornas fortsatta utveckling som folkrörelsebaserade högskolor på gedigen vetenskaplig grund.

2003/04:Ub345 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om takbeloppen för Örebro universitet.

2003/04:Ub346 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att omfördela medel till Örebro universitet för kostnader för tolkar till döva, dövblinda och hörselskadade studenter.

2003/04:Ub347 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omprövning av takbeloppen i den högre utbildningen under löpande verksamhetsår.

2003/04:Ub349 av Anne-Marie Ekström (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra Invandrarakademien i Borås till en nationell resurs.

2003/04:Ub356 av Lotta N Hedström och Sven Bergström (mp, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillerkänna Högskolan i Gävle rätten att utbilda forskare inom vetenskapsområdet teknik.

2003/04:Ub362 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till Forum för nationella minoriteter i Sverige (NAMIS) vid Uppsala universitet.

2003/04:Ub365 av Birgitta Carlsson m.fl. (c, m, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tilldela Högskolan i Skövde ett tekniskt vetenskapsområde.

2003/04:Ub367 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en nationell skolinspektion.

2003/04:Ub377 av Inger Davidson m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Ekeskolan och Hällsboskolan.

2003/04:Ub388 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en nationell skolinspektion.

2003/04:Ub390 av Håkan Larsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur tilldelningssystemet av resurser kan förbättras.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om bredbandsutbyggnad i hela landet, inte minst för att möjliggöra distansstudier.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att öka antalet doktorandtjänster.

2003/04:Ub391 av Håkan Larsson m.fl. (c):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en ökning av antalet utbildningsplatser vid KY-utbildningen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att studieförbunden bör tillföras 5 000 platser åren 2003–2005 genom en omfördelning av det totala antalet årsstudieplatser.

2003/04:Ub392 av Håkan Larsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att öka lärarutbildningen med 500 nya utbildningsplatser.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en satsning på matematik samt läs- och skrivutveckling.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inrätta ett nationellt kvalitetsinstitut.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Wärnerssonpengarna bör gå direkt till kommunerna så att de t.ex. kan använda pengarna till kompetenshöjande av lärarna.

2003/04:Ub393 av Birgitta Sellén och Birgitta Carlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökade utbildningsplatser till teckenspråklärare och teckentolkar.

2003/04:Ub395 av Margareta Andersson och Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökat stöd till forskning om grön rehabilitering.

2003/04:Ub396 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bryta Centrala studiestödsnämndens, CSN:s, monopol på studielånsmarknaden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av en s.k. omvänd straffavgift för CSN vid sena betalningar.

2003/04:Ub400 av Erling Bager (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anpassning av takbeloppen i högskoleundervisningen.

2003/04:Ub403 av Per Landgren m.fl. (kd, m, fp):

Riksdagen begär att regeringen utreder den framtida finansieringen av den funktionella genomforskningen och att nämnda utredning skall vara klar till budgetpropositionen för 2005.

2003/04:Ub404 av Annelie Enochson m.fl. (kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kompensera Västra Götalandsregionen för det ökade antalet platser på tandläkarlinjen.

2003/04:Ub405 av Per Landgren m.fl. (kd, fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlovat driftstbidrag till MC 2-laboratoriet på Chalmers.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att driftsbidraget till MC 2-laboratoriet på Chalmers indexuppräkns sedan 1998.

2003/04:Ub406 av Claes Västerteg (c):

Riksdagen beslutar om att anvisa höjda anslag till Högskolan i Borås, 5 miljoner kronor från anslagspost 25:73 samt 10 miljoner kronor från anslagspost 25:74.

2003/04:Ub414 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av en studentpeng.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda ett nytt finansieringssystem för grundutbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minska centraliseringen av platstilldelningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett renodlande av Högskoleverkets roll.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av ett oberoende kvalitetsinstitut.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det tidigare beslutet att slå samman de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden till ett ämnesråd skall utvärderas och eventuellt omprövas.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en koncentration av forskningsresurserna.

2003/04:Ub415 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka tiden för undervisning och handledning i högskolan.

2003/04:Ub417 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en uppföljning av att bidraget till personalförstärkning i skola och fritidshem går till personer med rätt utbildning.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bidraget till personalförstärkning i skola och fritidshem måste kunna användas till att höja lönerna för att kunna anställa utbildade lärare och fritidspedagoger.

2003/04:Ub422 av Hans Backman (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Högskolan i Gävle skall tilldelas vetenskapsområdet Teknik och bli universitet.

2003/04:Ub423 av Anders Larsson (c):

1. Riksdagen begär att regeringen låter utreda och till riksdagen återkommer med förslag om avveckling av CSN.
2. Riksdagen begär att regeringen låter utreda och till riksdagen återkommer med förslag om införande av en annan organisation än CSN för administration av studiestöd och studielån.

2003/04:Ub424 av Roger Tiefensee och Jörgen Johansson (c):

Riksdagen beslutar att till anslaget 25:53 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning för budgetåret 2004 anvisa 20 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit eller totalt 65 580 000 kr.

2003/04:Ub427 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

3. Riksdagens tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt kvalitetsinstitut.

2003/04:Ub434 av Agneta Ringman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etableringen av ett forskningsinstitut – Baltic Business Research Institute – i Kalmar län.

2003/04:Ub439 av Alf Svensson m.fl. (kd):

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolutvecklingsmyndigheten och ett nationellt kvalitetsinstitut.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om specialdestinerade statliga bidrag till skolan.

2003/04:Ub442 av Sonja Fransson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ge Högskolan i Borås förutsättningar för att fortsätta att utveckla Invandrarakademin.

2003/04:Ub443 av Lars Lindblad och Peter Danielsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nedläggningen av CSN.

2003/04:Ub448 av Göran Norlander och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sjöbefälsutbildning vid Mitthögskolan.

2003/04:Ub451 av Hans Stenberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av forskning och grundutbildning inom Mitthögskolan.

2003/04:Ub452 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Norlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vuxenutbildning.

2003/04:Ub455 av Birgitta Ahlqvist och Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strålning från mobilmaster.

2003/04:Ub456 av Sonja Fransson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsning på forskning och forskarutbildning i Västsverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fortsatt utbyggnad av högskolan samt de kvalificerade yrkesutbildningarna i Västsverige.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fler platser till läkarutbildningen i Västsverige.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fler platser till vårdutbildningarna i Västsverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nätverksbaserad forskarskola i vårdvetenskap i Västsverige.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt centrum för arbetsintegrerat lärande i Västsverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fortsatt satsning på form, design och medier i Västsverige.

2003/04:Ub460 av Annika Carlsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fler platser skall inrättas inom KY-utbildningen.

2003/04:Ub461 av Anita Sidén och Anna Lilliehöök (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resurser till forskning i enlighet med vad som framförs i den moderata budgetmotionen.

2003/04:Ub468 av Gunnar Axén m.fl. (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om höjt forskningsanslag till Linköpings universitet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:Ub472 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om inrättande av ett nationellt kvalitetsgranskningsinstitut för skolan, i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det nationella institutet för kvalitetsgranskning i skolan löpande bör publicera såväl de skolor som inte uppfyller de nationella kvalitetsmålen som de skolor som väl uppfyller kraven.

2003/04:Ub475 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

2. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub476 av Birgitta Ahlqvist och Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elöverkänslighet.

2003/04:Ub477 av Per Erik Granström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om information, stöd och rådgivning till personer med läs- och skrivsvårigheter.

2003/04:Ub487 av Göte Wahlström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning i företagshälsovård vid Högskolan i Jönköping.

2003/04:Ub489 av Mariann Ytterberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning om social ekonomi.

2003/04:Ub490 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att satsa på Malmö högskola.

2003/04:Ub497 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den utbildningsvetenskapliga forskningen.

2003/04:Ub499 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om distansutbildning.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om söktryckets betydelse vid fördelning av högskoleplatser.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring i högskoleförordningen med syfte att tillåta högskoleavgifter för studenter från länder utanför EES.

2003/04:Ub501 av Birgitta Ahlqvist och Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning om migrän.

2003/04:Ub502 av Håkan Larsson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub507 av Niclas Lindberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler högskoleplatser till Stockholmsregionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Södertörns högskola status som universitet.

2003/04:Ub508 av Göran Magnusson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att stödja forskningen inom funktionsgenomiken.

2003/04:Ub510 av Maud Olofsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna att inrätta en marinbiologisk forskningsstation på Seskarö i Haparanda skärgård.

2003/04:Ub511 av Maud Olofsson (c):

1. Riksdagen anvisar till anslaget 25:29 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning för budgetåret 2004 20 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 700 473 000 kr.
2. Riksdagen anvisar till anslaget 25:37 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning för budgetåret 2004 25 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 267 572 000 kr.

2003/04:Ub512 av Maud Olofsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en turistprofessur med inriktning på småföretagande vid Luleå tekniska universitet.

2003/04:Ub514 av Inger Davidson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Rekryteringsdelegationen.
3. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub515 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förberedelserna för att driva igenom en stor förändring av gymnasieskolan omedelbart skall avbrytas eftersom gymnasiekommitténs betänkande utgör otillräckligt underlag.
4. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2004 444 275 000 kr mindre än vad regeringen föreslagit eller således 43 517 950 000 kr enligt i motionen redovisad uppställning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de forskningsanslag som universitetet förfogar över ökas med 600 miljoner kronor enligt i motionen redovisad uppställning.
6. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2004 anslagsposterna under anslag 26:1 Vetenskapsrådet: forskning och forskningsinformation enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub516 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till studentbostäder vid fördelning av högskoleplatser.

2003/04:Ub518 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att omfördela medel så att den efterfrågade, i vissa fall unika, film- och medieutbildning som produceras av Högskolan i Trollhättan/Uddevalla får utökade resurser.

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

22. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (delvis).

2003/04:Sk285 av Ewa Björling (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort ”skatten” (overheadkostnader) på anslag från externa finansiärer.

2003/04:Sf401 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att inrätta en professur i försäkringsmedicin.

2003/04:So414 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar om att undervisningen om narkotikans effekter skall påbörjas tidigare än i dag.

2003/04:So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning.

2003/04:So640 av Alf Svensson m.fl. (kd):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fler platser till vårdutbildningarna måste skapas.

2003/04:So642 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning och kompetensutveckling inom rehabiliteringsområdet.

2003/04:So643 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bristen på utbildade socionomer.

2003/04:Kr230 av Kent Olsson m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningen på designområdet.

2003/04:T470 av Karin Pilsäter och Mia Franzén (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om universitetsansökan från Södertörns högskola.

2003/04:T474 av Sven Bergström m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Vetenskapsrådet bör ges i uppdrag att initiera forskning kring interaction design.

2003/04:MJ398 av Barbro Feltzing (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning på radiofrekventa fält.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning om interaktion mellan elektriska fält i luftrummet.

2003/04:MJ410 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning för att vetenskapligt fastställa elöverkänslighet bör fortsätta.

2003/04:N341 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lokalisering av högskoleplatser skall styras av studenternas val av studieort.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler universitets- och högskoleplatser i Stockholmsregionen.

2003/04:N348 av Viviann Gerdin och Roger Tiefensee (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka antalet platser för kvalificerad yrkesutbildning.

2003/04:A257 av Anders G Högmark m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsningar på den kvalificerade yrkesutbildningen.

2003/04:A305 av Anders G Högmark m.fl. (m):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen.

2003/04:Bo226 av Annelie Enochson (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillgången till bostäder är ett konkurrensmedel om högskoleplatser.

2003/04:Bo256 av Birgitta Carlsson och Håkan Larsson (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad forskning kring elöverkänslighet.

2003/04:Bo259 av Barbro Feltzing (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning på elektromagnetiska fält vid basstationer och mobiltelefonmaster.

2003/04:Bo296 av Kerstin Engle och Ronny Olander (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga möjligheten till ett framtida forskningsanslag för utveckling av medicinsk forskning om elöverkänslighet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att det i högskolelagen (1992:1434) skall införas en ny paragraf, 5 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

7 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

BILAGA 3

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag. Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 2–5).

Belopp i 1 000-tal kronor

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag				
			(m)	(fp)	(kd)	(c)	
25	Utbildningspolitik						
25:1	Statens skolverk	(ram)	305 134	+259 730	-200 000	-50 000	-60 000
25:2	Myndigheten för skolutveckling	(ram)	94 275	-94 275	-94 275	-40 000	-94 275
25:3	Utveckling av skolväsende och barnomsorg	(ram)	197 894		-50 000	-170 000	
25:4	Specialpedagogiska institutet	(ram)	332 820	-332 820		+5 000	
25:5	Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	(ram)	23 077	+1 038			
25:6	Specialskolemyndigheten	(ram)	242 333	+110 940		-15 000	
25:7	Särskilda insatser på skolområdet	(ram)	278 037				
25:8	Sameskolstyrelsen	(ram)	32 377				
25:9	Maxtaxa i barnomsorgen m.m.	(ram)	3 660 000				-3 660 000
25:10	Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem	(ram)	3 500 000		-3 500 000		-3 500 000
25:11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	(ram)	128 523			-10 000	
25:12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	(ram)	89 321			-5 000	
25:13	Nationellt centrum för flexibelt lärande	(ram)	98 134			-20 000	
25:14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	(ram)	158 302			-15 000	

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag			
			(m)	(fp)	(kd)	(c)
25:15 Bidrag till vissa organisationer för upp- sökande verksamhet	(obet.)	50 000	-50 000	-40 000	-50 000	-50 000
25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna	(ram)	1 785 529	-1 785 529	-900 000		-1 785 529
25:17 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	(ram)	18 613				
25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	(ram)	778 184	-778 184	+100 000		+54 000
25:19 Valideringsdelegationen	(ram)	15 261			-15 261	
25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning	(ram)	1 125 854	-1 125 854			
25:21 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	1 173 983	-1 173 983			+15 000
25:22 Lunds universitet: Grundutbildning	(ram)	1 455 330	-1 455 330			
25:23 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	1 192 103	-1 192 103			+15 000
25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning	(ram)	1 400 065	-1 400 065			
25:25 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	971 124	-971 124			+15 000
25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning	(ram)	893 200	-893 200			
25:27 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	989 835	-989 835			+15 000
25:28 Umeå universitet: Grundutbildning	(ram)	1 010 716	-1 010 716			
25:29 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	680 473	-680 473			+15 000
25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning	(ram)	1 090 907	-1 090 907			
25:31 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	473 263	-473 263			+15 000
25:32 Karolinska institutet: Grundutbildning	(ram)	544 559	-544 559			
25:33 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	760 725	-760 725			+10 000
25:34 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	(ram)	878 203	-878 203			

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag			
			(m)	(fp)	(kd)	(c)
25:35 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	(ram)	652 226	-652 226			+10 000
25:36 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	(ram)	560 514	-560 514			
25:37 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	242 572	-242 572			+20 000
25:38 Karlstads universitet: Grundutbildning	(ram)	445 819	-445 819			
25:39 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	145 703	-145 703			+20 000
25:40 Växjö universitet: Grundutbildning	(ram)	374 856	-374 856			
25:41 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	141 801	-141 801			+20 000
25:42 Örebro universitet: Grundutbildning	(ram)	521 938	-521 938			
25:43 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	157 984	-157 984			+20 000
25:44 Mithögskolan: Grundutbildning	(ram)	463 817	-463 817			
25:45 Mithögskolan: Forskning och forskarutbildning	(ram)	121 983	-121 983			+5 000
25:46 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	(ram)	202 750	-202 750			
25:47 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	(ram)	63 311	-63 311			+5 000
25:48 Malmö högskola: Grundutbildning	(ram)	630 467	-630 467			
25:49 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	(ram)	74 237	-74 237			+5 000
25:50 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	(ram)	368 818	-368 818			
25:51 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	(ram)	64 241	-64 241			+10 000
25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning	(ram)	512 385	-512 385			
25:53 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	(ram)	45 580	-45 580			+20 000

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag				
			(m)	(fp)	(kd)	(c)	
25:54	Danshögskolan: Grundutbildning	(ram)	27 801	-27 801			
25:55	Dramatiska institutet: Grundutbildning	(ram)	75 734	-75 734			
25:56	Högskolan i Borås: Grundutbildning	(ram)	324 109	-324 109			
25:57	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	(ram)	317 586	-317 586			
25:58	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	(ram)	90 994	-90 994			
25:59	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	(ram)	332 957	-332 957			
25:60	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	(ram)	258 442	-258 442			
25:61	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	(ram)	288 258	-288 258			
25:62	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	(ram)	235 226	-235 226			
25:63	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	(ram)	243 209	-243 209			
25:64	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	44 325	-44 325			
25:65	Konstfack: Grundutbildning	(ram)	118 193	-118 193			
25:66	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	(ram)	54 071	-54 071			
25:67	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	123 652	-123 652			
25:68	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	393 780	-393 780			
25:69	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	16 679	-16 679			
25:70	Södertörns högskola: Grundutbildning	(ram)	247 373	-247 373			
25:71	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	26 841	-26 841			
25:72	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	(ram)	1 940 279	+20 000			+5 000
25:73	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	(ram)	484 126	-22 000	-100 000	-156 000	+27 946
25:74	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	(ram)	348 438				+81 858
25:75	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	(ram)	1 780 460				
25:76	Högskoleverket	(ram)	185 151		-30 000	-4 988	
25:77	Verket för högskoleservice	(ram)	14 053				

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag			
			(m)	(fp)	(kd)	(c)
25:78	Centrala studiestödsnämnden m.m.	(ram)	372 315	+150 000		
25:79	Överklagandenämnden för studiestöd	(ram)	10 671			
25:80	Internationella programkontoret för utbildningsområdet	(ram)	41 915			
25:81	Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	(ram)	31 751		-31 751	
25:82	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	(ram)	34 666			
25:83	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	(ram)	15 964	-10 964	-15 964	
25:84	Nationellt kvalitetsinstitut (nytt anslag)	(ram)		+106 425	+200 000	+200 000
25:85	Läringsutbildning i gymnasieskolan (nytt anslag)	(ram)			+10 000	
25:86	Läs- och skrivutveckling (nytt anslag)	(ram)				+400 000
25:87	Vuxnas utbildning (nytt anslag)	(ram)		+3 463 713		
25:88	Grundläggande högskoleutbildning (nytt anslag)	(ram)		+15 845 378		
25:89	Kvalitetshöjning i högskolan (nytt anslag)	(ram)			+200 000	
25:90	Lägre takt i utbyggnaden av högskoleplatser (nytt anslag)	(ram)			-130 000	
25:91	Forskning och forskarutbildning (nytt anslag)	(ram)		+8 572 702		
25:92	Ökning av anslagen till forskning och forskarutbildning (nytt anslag)	(ram)			+600 000	+75 000
25:93	Ökat antal disputerade lärare (nytt anslag)	(ram)				+40 000
25:94	Kostnad för högskoleplatser som försäljs (nytt anslag)	(ram)				+62 000

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag				
			(m)	(fp)	(kd)	(c)	
26	Forskningspolitik						
26:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	(ram)	2 498 076				
26:2	Vetenskapsrådet: Förvaltning	(ram)	99 676				
26:3	Rymdforskning	(ram)	154 742				
26:4	Institutet för rymdfysik	(ram)	43 843				
26:5	Kungl. biblioteket	(ram)	234 004				
26:6	Polarforskningssekreteriatet	(ram)	25 080				
26:7	Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU	(ram)	14 389				
26:8	Sunet	(ram)	39 258				
26:9	Centrala etikprövningsnämnden	(ram)	4 110				
26:10	Regionala etikprövningsnämnder	(ram)	40 000			-20 000	
26:11	Särskilda utgifter för forskningsändamål	(ram)	110 872			-9 000	
26:12	Ökade satsningar på Vetenskapsrådet m.m. (nytt anslag)	(ram)		+155 389			
Summa för utgiftsområdet			43 962 225	+1 960 971	-444 275	-3 935 964	-8 146 000